

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Katedra obchodného práva a medzinárodného súkromného práva

Zuzana Opavská

**Porovnanie právnej úpravy podnikania zahraničných osôb
v Českej republike a v Španielskom kráľovstve**

Diplomová práca

Olomouc 2010

Vyhlasujem, že som svoju diplomovú prácu, vypracovanú na tému Porovnanie právnej úpravy podnikania zahraničných osôb v Českej republike a v Španielskom kráľovstve, vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

Zároveň by som rada poďakovala Mgr. Michalovi Černému, Ph.D. za jeho trpezlivý dohľad nad písaním tejto diplomovej práce, za jeho odborné podnety, cenné rady a profesionálny prístup.

V Žiline 3.11.2010

.....

Zuzana Opavská

OBSAH

ÚVOD	5
1. VÝVOJ A ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÉHO PRÁVA V ČR A V ŠPANIELSKU	7
1.1. Historický vývoj	7
1.2. Postavenie obchodného práva v právnom systéme ako celku	13
1.3. Pojem a základné zásady obchodného práva so zreteľom na podnikanie zahraničných osôb	15
2. PODNIKANIE V KONTEXTE EURÓPSKEHO SPOLOČENSTVA	18
2.1. Stručná história európskej integrácie	18
2.1.1. Integračné tendencie do podpisu Rímskych zmlúv	18
2.1.2. Vývoj po podpísaní Rímskych zmlúv	20
2.2. Jednotný vnútorný trh	23
2.2.1. Od colnej únie k jednotnému vnútornému trhu	23
2.2.2. Voľný pohyb tovaru	25
2.2.3. Voľný pohyb osôb a služieb	27
2.2.3.1. Voľný pohyb osôb	27
2.2.3.2. Sloboda usadzovania	29
2.2.3.3. Uznávanie diplomov a odborných kvalifikácií	30
2.2.3.4. Voľný pohyb služieb	32
2.2.4. Voľný pohyb kapitálu a platieb	34
2.3. Význam európskeho práva pre členské štáty ES/EU	36
2.3.1. Nadštátnosť (supranacionalita)	36
2.3.2. Komunitárne právo	37
2.3.3. Aplikácia komunitárneho práva	39
2.3.3.1. Zásada priameho účinku	40
2.3.3.2. Zásada prednosti práva ES	40
3. PODNIKANIE ZAHRAŇIČNÝCH OSÔB PODĽA PRÁVNEJ ÚPRAVY V ČESKEJ REPUBLICKE	42
3.1. Vymedzenie základných pojmov týkajúcich sa podnikania	45
3.2. Zápis zahraničných osôb do obchodného registra	49

3.3. Podnikanie podľa úpravy v obchodnom zákonníku	52
3.3.1. Majetková účasť zahraničných osôb v českej právnickej osobe	52
3.3.2. Ochrana majetkových záujmov zahraničných osôb a zahraničných investícií	53
3.3.3. Premiestnenie sídla právnickej osoby	55
3.4. Podnikanie zahraničných osôb podľa živnostenského zákona	57
3.5. Podnikanie bez založenia právnickej osoby	59
3.5.1. Zmluva o tichom spoločníkovi	59
3.5.2. Zmluva o združení	60
3.6. Založenie organizačnej zložky podniku v ČR	61
4. PODNIKANIE ZAHRANIČNÝCH OSÔB NA ÚZEMÍ ŠPANIELSKA	63
4.1. Vymedzenie základných pojmov	65
4.2. Podnikanie zahraničných osôb	70
4.2.1. Identifikačné číslo podnikateľa	72
4.2.2. Zriadenie organizačnej zložky zahraničnou osobou	73
4.2.3. Podnikanie prostredníctvom novej spoločnosti	74
4.3. Iné formy pôsobenia zahraničných osôb na španielskom trhu	75
4.3.1. Dočasné únie obchodných spoločností	75
4.3.2. Ekonomické záujmové združenia	76
4.4. Osoby samostatne zárobkovo činné	77
ZÁVER	79
Použitá literatúra	
Resumé	

ÚVOD

Témou tejto diplomovej práce je porovnanie právnej úpravy podnikania zahraničných osôb v Českej republike a v Španielskom kráľovstve.

Tematika podnikania zahraničných osôb je v súčasnosti veľmi aktuálna a pre mňa zaujímavá. Komparáciu práve týchto právnych poriadkov som si vybrala preto, že obidva štáty sú mi veľmi blízke a touto prácou by som chcela poukázať na to, že hoci ide o štáty kultúrne veľmi vzdialené, povahou právnych poriadkov sú si v určitých bodoch veľmi podobné.

Aj keď Česká republika aj Španielsko sú európske štáty, ktoré majú v podstate rovnaké základy obchodného práva, v prvej kapitole by som chcela poukázať na odlišný vývoj právnej úpravy obchodného práva a drobné odlišnosti v teoretickom poňatí a zaradení obchodného práva do systému právneho poriadku daného štátu.

Vstupom oboch štátov do Európskej únie sa Česká republika a Španielsko stali súčasťou jedinečného európskeho hospodárskeho a politického zoskupenia. S týmto vstupom však preniesli na Spoločenstvo určitú časť svojej suverenity. Preto by som chcela v druhej kapitole poukázať na význam a silu komunitárnej právnej úpravy pre členské štáty a najmä stručne vysvetliť základné zásady jej aplikácie. Najmä z toho dôvodu, že tematika komunitárneho práva je veľmi rozsiahla a z dôvodu obmedzenosti rozsahu mojej práce, sa ďalej v tejto kapitole venujem iba témam najpodstatnejším, ktoré úzko súvisia s problematikou podnikania zahraničných osôb. A to otázkam jednotného vnútorného trhu, ktorý sa nesie v duchu štyroch základných slobôd, vytvorený pre zefektívnenie obchodu predovšetkým medzi členskými štátmi Spoločenstva.

V ďalších častiach by som chcela rozviesť právnu úpravu podnikania zahraničných osôb jednotlivo v oboch štátoch. V tretej kapitole sa venujem právnej úprave podnikania zahraničných osôb v Českej republike. Pozornosť venujem najmä objasneniu základných pojmov a poukazujem na právne podmienky a možnosti podnikateľskej činnosti zahraničných osôb v rôznych formách. Nasledujúca štvrtá kapitola je venovaná danej právnej úprave v Španielsku. Svoje poznatky čerpám jednak zo španielskej literatúry dotýkajúcej sa problematiky tejto práce, ale aj priamo zo zákonov. Práve z dôvodu používania cudzojazyčných prameňov, uvediem priamo

v texte aj ich oficiálny názov – španielsky názov, aby čitateľ v prípade záujmu vedel kde danú problematiku presne hľadať.

Záverom by som chcela zhrnúť poznatky, ktoré som nadobudla pri písaní tejto práce, poukázať na význam členstva oboch štátov v Európskom spoločenstve, a najmä na vplyv komunitárneho práva na oblasť podnikania. Mojim cieľom je však venovať pozornosť nielen odlišnostiam, ale aj spoločným znakom právnej úpravy oboch štátov.

1. VÝVOJ A ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÉHO PRÁVA V ČR A V ŠPANIELSKU

1.1. Historický vývoj

Obchodné právo vzniká v stredoveku ako zvláštne právo obchodníkov¹. Aj napriek tomu, že u niektorých starovekých národov nachádzame zmienky o právno-obchodných inštitútoch², nemôžeme hovoriť o obchodnom práve v pravom slova zmysle.

Korene obchodného práva siahajú až do starovekého Ríma, kde súkromné (občianske) právo dosiahlo majstrovskej dokonalosti, ktoré sa vyznačovalo najmä svojou pružnosťou, prispôbením sa spoločenskému životu a zachovaním vysokej miery autonómie vôle účastníka právneho vzťahu.

V X. a XI. storočí, obzvlášť v Taliansku, keď rímske právo stratilo svoju pružnosť a zmiešalo sa s právom germánskym a kanonickým, sa postupne vytváralo obyčajové právo, ktoré sa však neprispôbovalo potrebám stále viac sa rozvíjajúceho obchodu. Na základe toho sa pod tlakom samotných obchodníkov, zoskupených v združeníach, vytvorilo obchodné právo, ktoré obsahovalo účelné a vhodné normy, ktoré sami vytvorili³.

Nedostatok chýbajúcej silnej autority vytvoril podmienky pre vznik obyčajového práva a následne i obchodných cechov (*universitas mercatorum*). Medzi prvými kompiláciami zvyklostí obchodníkov (*consuetudo mercatorum*) sa uvádzajú kompilácie zo Ženevy (1056), z Pisy (1161) a Milána (1216). Tieto kompilácie boli vo

¹SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s. 47

²SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s. 47

³SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s. 48

viacerých bodoch zhodné najmä pre medzimestskú i medzinárodnú povahu obchodu⁴.

Obchodné právo dostalo silný impulz vďaka súdnej právomoci cechov, ktoré vykonávali spravodlivosť bez formalít, v súlade s eqvitou (*ex bono et aequo*) a to takým spôsobom, že ich rozhodnutia dávali zvyklostiam konkrétnejšiu a istejšiu formu. Na základe nich sa vytvorili všeobecne platné štatúty – najvýznamnejšie z Florencie (1301), z Pisy (1305) a z Bergama (1457)⁵.

V Španielsku, najmä kvôli rozsiahlym bojom proti moslimom, nebol zaznamenaný taký rozmach obchodu ako v Taliansku. Nemôžeme však opomenúť známu Kantaberskú obchodnú cestu a rozsiahle obchodné aktivity zaznamenané v okolí Barcelony a Valencie⁶. Tento rozvíjajúci sa obchod vyvolal nutnosť regulácie obchodných vzťahov, ktoré sa stali každodennou súčasťou spoločenského života. Na základe týchto skutočností boli vydané nespočetné právne predpisy a nariadenia týkajúce sa najmä morského práva. Najvýznamnejšie z nich boli *Las Ordenanzas del Bilbao* z roku 1737⁷, ktoré ostali v platnosti až do prvej kodifikácie obchodného práva v Španielsku v roku 1829 a zrušené vtedajším španielskym panovníkom Fernandom VII. Tieto právne predpisy boli z väčšej miery ovplyvnené nariadeniami, ktoré boli vydané vo Francúzku za vlády Ľudovíta XIV. Ich prepracovanosť, spočívajúca najmä v spojení úpravy zemského a námorného obchodu, však presahovala všetky dovtedajšie úpravy, na základe čoho sa nimi inšpiroval aj sám francúzsky obchodný zákonník vydaný za vlády Napoleona v roku 1807⁸.

Obchodné právo, v modernom slova zmysle, sa naplno vytvára až v období buržoázných revolúcií, teda v dôsledku prekonania feudálnej roztrieštenosti. A to ku prospechu takých právnych princípov ako je rovnosť pred zákonom, autonómia vôle strán alebo nedotknuteľnosť vlastníctva. Moderné obchodné právo sa rodí ako právo

⁴SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s.48

⁵SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s. 48

⁶SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s. 49

⁷SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s.49

⁸ORTEGA REINOSO, Gloria. *Derecho Mercantil*. Universidad de Granada, 2006. (cit. 1.3.2010). Dostupné na http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm#1_2_ORIGEN_Y_EVOLUCI_N_HIST_RICA_DEL_DERECHO_MERCANTIL.htm

boriace cechové organizácie, regulujú nielen vzťahy príslušníkov určitej profesie, ale aj vzťahy týkajúce sa určitého predmetu, bez ohľadu na to kto v nich vystupuje⁹.

Najvýznamnejším medzníkom vo vývoji moderného obchodného práva je bez pochyby prijatie francúzskeho obchodného zákonníka z roku 1807. Jeho význam spočíva najmä v tom, že sa jedná o prvú oficiálnu demonštráciu oddelenia obchodného práva, ako samostatného odvetvia, od práva občianskeho¹⁰. Prijatie obchodného zákonníku nasledovalo po obrovskej kodifikácii občianskeho práva napoleonským *Code Civil* z roku 1804. Aj napriek tomu, že tento obchodný zákonník sa od počiatku pokladal za nedokonalý a nedosiahol takého úspechu¹¹ ako *Code Civil*, po prepracovaní a doplnení zvláštnymi zákonmi zostal v platnosti až do konca XX. storočia, a bol nahradený až „novým obchodným zákonníkom, ktorý vznikol úradníckou inkorporáciou v roku 2000 (ordonnance č. 2000-912 z 18. septembra 2000) “¹².

Od francúzskej kodifikácie sa odvíjajú neskoršie európske obchodné zákonníky, čo vedie „k pojmovej kompatibilite obchodného práva francúzskeho, španielskeho, holandského, belgického, talianskeho, rakúskeho a nemeckého“¹³.

Aj na základe francúzskej okupácie španielskeho územia, ale aj samotnej Ústavy Španielska z roku 1812 sa objavuje prvá kodifikácia obchodného práva na tomto území už v roku 1829. Tento obchodný zákonník môžeme chápať ako pokrok vo vzťahu k predošlej úprave obchodného práva, ktorý bol hneď po svojom vydaní vyzdvihovalý „mnohými autormi“¹⁴ najmä pre jeho ucelenú a prepracovanú úpravu, ktorá sa stala základom pre mnohé obchodné zákonníky aj v Latinskej Amerike (napr. Kolumbijský zákonník z roku 1853).

⁹ ORTEGA REINOSO, Gloria. *Derecho Mercantil*. Universidad de Granada, 2006. (cit. 1.3.2010). Dostupné na http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm#1_2_ORIGEN_Y_EVOLUCI_N_HIST_RICA_DEL_DERECHO_MERCANTIL.htm

¹⁰ ORTEGA REINOSO, Gloria. *Derecho Mercantil*. Universidad de Granada, 2006. (cit. 1.3.2010). Dostupné na http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm#1_2_ORIGEN_Y_EVOLUCI_N_HIST_RICA_DEL_DERECHO_MERCANTIL.htm

¹¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,2005. s.36

¹² PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,2005. s.38

¹³ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005. s.36

¹⁴ SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reurters), 2009. s.52

Avšak s rozvojom obchodu, ktorý nadobúdala stále väčší spoločenský význam, sa v Španielsku po dlhodobom procese vytvoril nový obchodný zákonník (Código de Comercio, Ley de 22 de agosto de 1885), ktorý v roku 1885 dovtedajší zákonník v plnom rozsahu nahradil. Aj napriek tomu, že tento zákonník bol vytvorený v liberálnom duchu, bol na rozdiel od svojho predchodcu od svojho počiatku neustále kritizovaný¹⁵. Nielen že jeho ustanovenia neakceptovali rýchlo rozvíjajúci sa obchod, ale aj jeho obsah bol nedostatočný a preto musel byť následne doplnený zvláštnymi zákonmi, čo následne spôsobilo roztrieštenie právnej úpravy. No aj napriek tomu platí dodnes v novelizovanom znení a je doplnený mnohými právnymi predpismi celonárodného ale aj autonómneho charakteru (autonómne právne predpisy sú súčasťou španielskeho právneho poriadku, požívajú rovnakú váhu ako právne predpisy národné, avšak majú vymedzenú vecnú i územnú pôsobnosť. Kompetentné k ich vydaniu sú parlamenty príslušných autonómnych celkov. Táto právomoc, ktorou sú autonómne parlamenty všeobecne zmocnené na základe čl. 152 španielskej Ústavy, je konkrétne rozvinutá v tzv. štatútoch jednotlivých autonómnych celkov – napr. El Estatuto de Autonomía de Cataluña, la ley del 18 de junio de 2006).

Na našom území sa po vydaní napoleonského francúzskeho obchodného zákonníka prejavili kodifikačné tendencie o trochu neskôr. Na tzv. Norimberskej konferencii v roku 1857 sa nemecky spolkový zjazd uzniesol na vypracovaní návrhu všeobecného obchodného zákonníku (AHGB)¹⁶. Následne po niekoľko-ročnej práci bol vytvorený všeobecný obchodný zákonník, ktorý Rakúsko prijalo (1/1863 r.z.) a ktorý sa stal pre neho záväzný, a teda aj pre naše územie, v roku 1863. Tento obchodný zákonník, o pol storočia mladší ako ten francúzsky, na neho nadväzuje a zároveň disponuje prepracovanejšou úpravou. Predstavuje vlastne unifikáciu obchodného práva v nemecky hovoriacich krajinách, ktoré ho prijali. Ak sa o ňom zmiňujeme ako o „rakúskom zákonníku“, je to nepresné, lebo to bol kódex, ktorý značne presahoval územie Rakúska a na druhej strane neplatil na celom území Rakúska a ani v Rakúsku nevznikol¹⁷. Nemecký obchodný zákonník z roku 1897 (HGB) vývojovú kontinuitu práva neprerušuje. Skutočnosť, že Rakúsko si ponechalo

¹⁵SANCHEZ CALERO, Fernando, SANCHEZ-CALERO GUILARTE, Juan. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009. s.54

¹⁶PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005. s.42

¹⁷PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005. s.42

tento nemecký obchodný zákonník aj po druhej svetovej vojne a že v oboch krajinách sa tento kódex naďalej používa, spôsobila blízkosť obchodne - právneho vývoja v nemecky hovoriacich krajinách, ktorá trvá až do dnes.

Po rozpade Rakúsko – Uhorska sa pre novo vytvorenú Československú republiku právna úprava obchodného práva výrazne nezmenila. Zákon č. 11/1918 Sb. recipoval pre republiku všeobecný občiansky a obchodný zákonník. Československá republika prevzala dualistický právny poriadok Rakúsko - Uhorska, takže na Slovensku (aj v Podkarpatskej Rusi) platil Uhorský obchodný zákonník z roku 1875. Vecne sa však právna úprava výrazne nelíšila. Na území Hlučínska, získané Versailleským mierom na úkor Nemecka, platil až do 1.5.1920 nemecký obchodný zákonník z roku 1897¹⁸. Prvá Československá republika teda zachovala právnu kontinuitu s Rakúsko - Uhorskom.

V období prvej Československej republiky nielenže nedošlo k zníženiu úrovne právnej kultúry, ale novou legislatívou a judikatúrou, ktorá postupne vznikala nastal nebývalý rozvoj, ktorý definitívne zastavili až päťdesiate roky.

Do povojnového obdobia vstúpila Československá republika ako rozvinutý štát s vysokou úrovňou právnej kultúry. Rýchla náprava povojnových škôd sa zdala byť nesporná, avšak následný politický zvrät, ktorý sa v tej dobe odohral, nás oddelil od ostatného moderne sa rozvíjajúceho sveta a zastavil rozvoj našej právnej kultúry po obdobie štyridsiatich rokov.

Základom pre novú právnu úpravu sa stali sovietske idey. Nová legislatíva bola z tohto dôvodu násilne odtrhnutá od predchádzajúceho stavu práva a poznačená násilným implementovaním sovietskych koncepcií do nášho právneho poriadku.

Zlomom z hľadiska súkromnoprávnej regulácie bol občiansky zákonník z roku 1950, ktorý zrušil všeobecný občiansky i obchodný zákonník. Ponechal síce v platnosti živnostenský poriadok z roku 1859, ale ten bol následne v roku 1965 zrušený zákonníkom práce.

Prúd legislatívneho vývoja bol relatívne spontánný len v úzkej miere. Základom „bola jasne uvedomelá objednávka určujúca ako má socialistická ekonomika vypadat“¹⁹. V podstate spočíval v plánovanom hospodárstve, v ktorom vystupujú len verejné a štátom neobmedzene ovládané subjekty, z čoho sú úplne vylúčené súkromné

¹⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005. s.55

¹⁹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005. s.102

subjekty a spontánna iniciatíva. Tento vývoj následne vyústil v šesťdesiatych rokoch do vytvorenia kódexov navzájom celkom izolovaných. Izolovanosť kódexov nemalo vyšší racionálny podklad a socialistické riešenie systému práva bolo, čím ďalej tým viac, determinované osobnostným pozadím. Československo teda v roku 1964 prijalo *občiansky zákonník* (č.40/1964 Sb.), následne bol v tom istom roku prijatý i *hospodársky zákonník* (č. 109/1964 Sb.), rok potom *zákoník práce*. Ako prvý bol však prijatý *zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom* (č. 97/1963 Sb.) a *zákoník medzinárodného obchodu* (č. 101/1963 Sb.).

Základná koncepcia hospodárskeho práva bola v súlade s povahou politického a právneho vývoja v krajine. Hospodárske právo sa nielenže vytrhlo z kontextu súkromného práva a následne sa vyvíjalo samostatne, ale jeho koncepcia sa výrazne odlišovala od práva obchodného a to najmä svojou povahou práva verejného. V dôsledku toho, že súkromný sektor ekonomiky bol u nás dôsledne zlikvidovaný a spolu s ním zaniklo i obchodné právo, hospodárske právo malo najlepšie podmienky pre svoj rozmach. Tento proces bol zabrzdený až v rokoch 1989 – 1990 keď sa naša spoločnosť ocitla vo fáze obnovy slobodnej spoločnosti, v štádiu pohybu smerom k demokracii.

V roku 1991 došlo k veľkým zmenám v úprave podnikania, zmenil sa prístup k podnikateľským subjektom v súvislosti s celkovými zmenami v spoločnosti a s prechodom zo štátom plánovanej socialistickej ekonomiky k ekonomike tržnej, teda liberálnej. Nahradenie tejto totalitnej ekonomiky „slobodným trhom“ sa mohlo odohrať len pomocou zákonných pravidiel. Jedným z prvých týchto zákonov bol zákon č. 103/1990 Sb., novelizujúci hospodársky zákonník. Ďalším bol zvláštny zákon upravujúci akciové spoločnosti (z. č. 104/1990 Sb.) a zákon č. 105/1990 Sb. o súkromnom podnikaní občanov, ktorý bol akousi „zárodočnou formou“²⁰ budúceho živnostenského zákona.

Následne boli parlamentom prijaté dva dôležité zákony upravujúce podnikanie ako organizácií, teda novo chápaných právnických osôb, tak súkromných subjektov – fyzických osôb. Týmito zákonmi boli *živnostenský zákon* (č. 455/1991 Sb.) a *obchodný zákonník* (č. 513/1991 Sb.). V súčasnosti, po vstupe Českej republiky do Európskej únie, sú obidva zákony harmonizované s právom komunitárnym (viď kapitola 2) a doplnené zvláštnymi zákonmi.

²⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,2005. s.124

1.2. Postavenie obchodného práva v právnom systéme ako celku

Obchodné právo je súčasťou práva ako sústava určitých pravidiel, ktoré tvorí súbor noriem spoločenského chovania, ktorých dodržiavanie adresátmi je vynúiteľné štátom. Právom sú pravidlá, ktoré určujú spôsob súžitia ľudí v spoločnosti takým spôsobom, aby spoločnosť prosperovala a aby prosperovali aj jednotlivci.

„Obchodné právo ma nejasné hranice a je nesamostatným podsystémom. Predstavuje súbor pravidiel zabezpečujúcich slobodu jednotlivca pri jeho účasti v ekonomických vzťahoch“²¹.

Český aj španielsky právny systém zaraďuje obchodné právo podľa kritérií, ktoré majú s malými odchýlkami rovnakú povahu. Základným prvkom je právo objektívne, ktoré teória, v oboch právnych poriadkoch, delí na právo súkromné a verejné. Hranice medzi súkromným a verejným právom sú často nejasné. No na základe všeobecne uznávaných teórií môžeme o verejnom práve hovoriť ako o súbore právnych noriem, ktoré upravuje organizáciu a činnosť štátu a ostatných subjektov verejnej moci, vzťahy medzi nimi navzájom ako i vzťahy medzi nimi a jednotlivcami, ktorí s nimi nemajú rovné postavenie. Do tohto práva spadá právo finančné, procesné, trestné a iné. Naopak, súkromné právo vzniká na základe súkromných záujmov. Chápeme ho ako súbor právnych noriem, ktoré upravuje vzťahy medzi rovnocennými subjektmi. Podľa starorímskeho klasického právnika *Domitiusa Ulpianusa* je súkromné právo, „to ktoré sa týka prospechu jednotlivca“ . Súkromné právo teda reguluje majetkové i osobné vzťahy medzi jednotlivcami - typické pre rodinné, občianske , obchodné právo a iné.

Španielska úprava sa však v tomto bode mierne odchyľuje od českej, aj keď konečné zaradenie obchodného práva v právnom systéme je rovnaké. Súkromné právo, podľa španielskej teórie práva, ktoré sa zaoberá úpravou vzťahov, v ktorých vystupuje osoba ako ekonomický subjekt s jej ekonomickosťou činnosťou (vytváranie, užívanie, požívanie, scudzovanie statkov a služieb) sa nazýva *súkromné majetkové právo*.

²¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,2005. s.17

Práve toto *súkromné majetkové právo* sa následne delí na občianske majetkové právo a obchodné právo²².

Zatiaľ čo občianske majetkové právo upravuje základné inštitúty vyššie popísaných vzťahov, obchodné právo ma k nemu vzťah špeciality a upravuje len určitú právnu oblasť (vzťahy a inštitúty), ktoré občianske majetkové právo neupravuje.

Až na tieto malé odchýlky v teoretickom poňatí vystupuje obchodné právo v oboch systémoch ako zvláštne právo súkromné, ktoré môžeme chápať ako účelovo vytvorený súbor špeciálnych právnych noriem v rámci občianskeho (súkromného) práva, ktorý v súčasnej dobe do istej miery koinciduje s obsahom obchodného zákonníku, ktorý však značne presahuje. Obchodné právo je síce nesamostatné a úzko naviazané na občianske právo, môžeme ho však chápať aj ako právny obor, disciplínu, a súbor právnych noriem. Jeho prameňmi práva sú predovšetkým zákonníky, zákony, nariadenia, v Španielsku aj kráľovské dekréty, a ďalšie právne predpisy.

To, že je súčasťou súkromného práva, však nevylučuje, aby obsahovalo aj prvky verejného práva. Ako som sa už vyššie zmienila, tým že hranica medzi súkromným a verejným právom je iba približná, obchodné právo často obsahuje i normy verejno - právnej povahy (napr. ustanovenie o obchodnom registri). Obchodné právo je právo obchodníkov ako profesionálov, takže je nevyhnutné aby najrýchlejšie sa rozvíjajúce právo v spoločnosti obsahovalo reguláciu vzťahov vznikajúcich pri činnosti obchodníkov s verejnoprávnym prvkom.

Postavenie obchodného práva však nemôžeme posudzovať len z národného hľadiska. Vývoj obchodného práva naznačuje ako určité pravidla a niektoré celé právne inštitúcie prekračujú hranice štátnych celkov. Práve v tomto období sa v spojení s Európskou úniou stretávame s podobným javom. Európske právo sa snaží o harmonizáciu právnej úpravy jednotlivých obchodných inštitútov na základe smerníc a nariadení, ktoré sa následne stávajú súčasťou právnych poriadkov členských štátov a zaisťujú následnú kontinuitu a jednotnosť európskych právnych poriadkov.

²² ORTEGA REINOSO, Gloria. Derecho Mercantil. Universidad de Granada, 2006. (cit. 3.3.2010). Dostupné na <http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm>

1.3. Pojem a základné zásady obchodného práva so zreteľom na podnikanie zahraničných osôb

Základné vymedzenie pojmu obchodného práva podľa českej právnej úpravy spočíva v jeho postavení v sústave právneho poriadku. Môžeme ho definovať ako odvetvie objektívneho súkromného práva, ktoré upravuje majetkoprávne postavenie podnikateľov a vzťahy vznikajúce medzi nimi pri výkone ich podnikateľskej činnosti²³. V určitom rozsahu obchodné právo upravuje i vzťah medzi nepodnikateľskými subjektmi a niektoré verejnoprávne vzťahy medzi podnikateľmi a štátom.

Španielska právna úprava definuje obchodné právo ako súbor právnych noriem vzťahujúcich sa na obchodníkov pri výkone ich profesie, na ich obchodné jednanie, ktoré je podľa zákona označené ako také, a na právne vzťahy z nich vznikajúce²⁴. V niektorých prípadoch upravuje aj vzťahy nepodnikateľského charakteru. Zjednodušene povedané, ide o odvetvie práva, ktoré upravuje podnikanie a jedným z jeho základných znakov je voľný obchod.

V podstate by sme mohli konštatovať, že pojem obchodného práva, respektíve sféra ktorú upravuje, je pre obe krajiny skoro totožná. Pramení to najmä z historického vývoja, ktorý sa reálne začal pre všetky európske krajiny spoločne, a to vytvorením francúzskeho Code commerce.

Obchodné právo môžeme vymedziť aj ako právo profesionálov, ktoré bolo vytvorené a rozvinuté pre riešenie sporných situácií a činností podnikateľov. Aj napriek tomu, že vo väčšine štátov je obchodné právo kodifikované, je doplnené množstvom zvláštnych zákonov.

Základným prameňom obchodného práva je obchodný zákonník (v Českej republike – z.č.513/1991 Sb., v Španielsku Código de comercio, La ley de 22 de agosto de 1885). Ak však obchodný zákonník neupravuje daný právny vzťah, použijú sa pre jeho úpravu ustanovenia predpisov občianskeho práva. Ak však daný konkrétny prípad nie je možné posúdiť podľa týchto predpisov a následne ani podľa

²³ ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s.17

²⁴ MEJIAS ALVAREZ, Sandra. *EL DERECHO MERCANTIL: CONCEPTO Y CARACTERER*. Notariosyregistradores.com, 2004. (cit. 4.3.2010). Dostupné na <http://www.notariosyregistradores.com/opositores/temasdeopositores/no-me-01.doc>

obchodných zvyklostí použijú sa zásady, na ktorých stojí obchodný zákonník. Väčšina z nich nie je v zákonníku nijak explicitne vymedzená. Odvodzujeme ich však z postavenia obchodného práva v právnom systéme ako súkromného práva a z ustanovení, ktoré sám obchodný zákonník obsahuje. Medzi základné zásady patrí zásada rovnosti strán, zmluvnej slobody, ochrany dobrej viery a tretích osôb, zásada profesionality, poctivého obchodného styku a mnohé iné.

Tieto „obecné„ zásady, ktorými sa riadia podnikatelia pri svojej obchodnej činnosti, samozrejme platia i pre podnikanie zahraničných osôb. Režim zahraničných osôb je však založený na niekoľkých špeciálnych zásadách, ktoré sa vzťahujú najmä k ich postaveniu v právnom systéme ako subjekte práva.

Základnou zásadou pre podnikanie zahraničných osôb, a to ako v ČR tak v Španielsku, je zásada rovnosti podmienok pre ich podnikanie. Vzťahuje sa na zahraničné osoby, ktoré sa mienia na danom území usadiť, alebo tu pôsobiť dlhšiu než prechodnú dobu a to buď vytvorením organizačnej zložky podniku či podniku. Z toho vyplýva, že zahraničné osoby môžu podnikat' na území ČR a Španielska za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako osoby domáce, ak zo zákona nevyplýva niečo iné.

Ďalšia zásada sa týka základnej otázky medzinárodného práva spoločností. Táto otázka sa dotýka určovania osobného statusu spoločností, lepšie povedané, právneho poriadku rozhodného pre posúdenie právnych skutočností súvisiacich so vznikom, existenciou a zánikom spoločnosti vrátane jej vnútornej štruktúry a organizácie. Podľa kritérií, na základe ktorých sa určí osobný status spoločnosti, je možné v Európe rozlíšiť dva základné systémy vychádzajúce buď z teórie inkorporačnej alebo teórie sídla.

Inkorporačná teória spojuje osobný štatút spoločnosti s právnym poriadkom štátu, podľa ktorého spoločnosť vznikla a v ktorom má svoje zapísané (registrované) sídlo, a to zásadne po celú dobu existencie spoločnosti a bez ohľadu na to, v ktorom štáte má spoločnosť svoje skutočné sídlo. So skutočnosťou, že spoločnosť sídli na území štátu, ktorý sa riadi inkorporačnou teóriou iba formálne, nespojuje právny poriadok takéhoto štátu žiadne negatívne právne následky. Jeho súdy vykonávajú nad spoločnosťou bežnú pôsobnosť, ako by sa jednalo o spoločnosť z územia tohto štátu. Z tejto zásady taktiež plynie, že jej vnútorné pomery a ručenie členov alebo spoločníkov za jej záväzky sa riadia taktiež právom, podľa ktorého bola založená .

Nemenej tolerantne nakladá právny poriadok takéto štátu aj so zahraničnými spoločnosťami, ktoré sa na prvý pohľad javia ako zahraničné, pretože oficiálne sídla mimo jeho územia, ktoré ale všetku svoju činnosť realizujú na území tohto štátu a z jeho územia sú taktiež riadené (napr. často sa vytvárajú, aby občania daného štátu obišli prísnejšiu úpravu, ktorej by sa doma museli podriaďovať). V právnej teórii sa takéto spoločnosti nazývajú *pseudozahraničné*, popr. *formálne zahraničné*²⁵.

Naproti tomu teória sídla určuje osobný štatút spoločnosti podľa jej skutočného sídla. Rozhodným právom, ktorým sa riadia vnútorné pomery spoločnosti, je právo štátu, v ktorom má daná spoločnosť svoje reálne sídlo, popr. v ktorom vykonáva prevažnú väčšinu svojej činnosti. „V členskom štáte, ktorého úprava vychádza z teórie sídla, spoločnosť nie je možné založiť ak nemá na jeho území zapísané aj skutočné sídlo. Daná podmienka musí byť splnená po celú dobu existencie spoločnosti. Premiestnenie sídla mimo územia daného štátu je väčšinou sankcionované zrušením spoločnosti“²⁶.

Z doterajšej judikatúry ESD (napr. prípad vo veci C- 167/01 Kamer van Koophandelen Fabrieken voor Amsterdam vs. Inspire Art Ltd.) vyplýva, že komunitárne právo, zaručujúce slobodu usadzovania (viď 2.2.3.2.) na základe čl. 43 – 48 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva ES), sa prikláňa k teórii inkorporačnej. Zo základných rysov oboch teórií, môžeme dôvodiť že teória sídla je značne obmedzujúca a štáty, ktorých právne poriadky sú na nej založené, sú čoraz viac neatraktívne pre zakladanie nových spoločností. Preto sa v súčasnosti stretávame, najmä na úrovni členských štátov Európskej únie, s javom tzv. súťažných právnych štátov. Ak nie je zakladateľ spoločnosti spokojný s právnou úpravou štátu v členskom štáte svojho pôvodu (napr. český občan), rozhliadne sa po ostatných právnych poriadkoch a vyberie si z nich ten, ktorý najviac vyhovuje jeho budúcej podnikateľskej činnosti. V takýchto prípadoch uspejú iba právne úpravy, ktoré sú najviac liberálne, teda tie ktoré sú založené na princípoch teórie inkorporačnej. Preto je na národnom zákonodarcovi, aby pri tvorbe práva dôkladne zvažoval, nakoľko bude právna úprava, ktorú vytvorí alebo už vytvoril, schopná konkurovať ostatným právnym poriadkom, najmä členských štátov.

²⁵ DEDIČ, Ján, ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo*. 2. doplnené a aktualizované vydanie. Praha: BOVA POLYGON, 2005. s.42

²⁶ BEJČEK, Josef a kol. *Základy obchodního práva v Evropě*. Brno: Vydavatelství Masarykovy Univerzity, 2009. s.40

2. PODNIKANIE V KONTEXTE EURÓPSKEHO SPOLOČENSTVA

2.1. Stručná história európskej integrácie

2.1.1. Integračné tendencie do podpisu Rímskych zmlúv

Historické korene Európskej únie siahajú do obdobia druhej svetovej vojny. Za jednu zo základných povojnových predstáv môžeme považovať víziu zjednotenej Európy. „Primárnym politicko – bezpečnostným predpokladom pre vytvorenie únie bola predovšetkým snaha o vytvorenie európskej politickej veľmoci a obozretnosť k porazenému Nemecku s ohľadom na vývoj po prvej svetovej vojne“²⁷.

Dôvodom vzniku únie však neboli len politické dôvody ale aj nepriaznivá hospodárska situácia, ktorá vládla v povojnovej Európe. Preto môžeme chápať Európsku úniu, vytvorenú na základe *Shumanovho plánu*²⁸, aj ako snahu o kvalitatívne zvýšenie efektívnosti európskych ekonomík a o vytvorenie veľkého hospodárskeho celku, ktorý by bol hospodárskou veľmocou.

Stručne povedané stúpenci európskej integrácie sa snažili o vytvorenie „veľkého a hlavne pevného politického a hospodárskeho jednotného celku a zaistenie bezpečnosti v Európe“²⁹.

Až do tejto doby výhradnou formou vzájomnej spolupráce medzi štátmi v určitej oblasti, bola forma medzinárodnej organizácie (OSN, Rada Európy, NATO a pod.)³⁰. Sama medzinárodná organizácia však nemá žiadne právomoci vo vzťahu

²⁷ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010. (cit. 20.3.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

²⁸ Anonymný. *Deň Európy, 9.máj*. Europa.eu. (cit. 20.3.2010). Dostupné na http://europa.eu/abc/symbols/9-may/index_sk.htm

²⁹ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 16

³⁰ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 17

k členským štátom – jej produktom sú buď akty priamo nezáväzné alebo medzinárodné zmluvy, ktoré sú záväzné iba pre tie štáty, ktoré ich výslovne prijali. Tento systém zodpovedá základnej zásade medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov medzi štátmi – zásade zvrchovanej rovnosti.

Tvorcovia európskej integrácie sa však vydali inou cestou, do tej doby neuskutočnenou a úplne originálnou. Za formu integrácie zvolili nadštátny celok, „teda organizáciu s vlastnou zvrchovanosťou, ktorá stojí nad členskými štátmi a je teda vybavená určitou právomocou voči týmto štátom“³¹.

K rozpracovaniu tejto teórie a reálneho uvedenia do praxe došlo vo Francúzsku, kde základnými osobnosťami celého diania boli Robert Schuman a Jean Monnet. Táto koncepcia nebola prijatá v celej západnej Európe rovnako. Zatiaľ čo štáty Beneluxu, Taliansko a Nemecko ju uvítali, Veľká Británia spolu s Švajčiarskom a ostatnými štátmi ju odmietli ako neprijateľnú, lebo neboli ochotní vzdať sa vlastnej suverenity v prospech iného subjektu.

Táto šesťica európskych štátov (štáty Beneluxu, Francúzsko, Taliansko a Nemecko) však išla ďalej a zakladá tri nadštátne organizácie. Ako prvé bolo založené *Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO)* tzv. Parížskou zmluvou v roku 1951. Touto zmluvou preniesli zakladajúce štáty časť svojej zvrchovanosti na Spoločenstvo po prvýkrát. Existencia tohto spoločenstva však bola obmedzená len na päťdesiat rokov a preto jeho platnosť skočila dňa 23. júla 2002³².

Zakladajúce členské štáty motivované úspechom prvej zmluvy, pokračovali v integračnom procese a na základe tzv. Parížskych zmlúv boli založené ďalšie dve spoločenstvá a to *Európske hospodárske spoločenstvo (EHS)* a *Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (EUROATOM)*. Do platnosti vstupujú 1. januára 1958³³. Hlavným cieľom týchto zmlúv bol voľný pohyb osôb, tovaru a služieb aj za hranicami, ktoré predstavujú prvú viditeľnú tendenciu smerujúcu k vytvoreniu spoločného trhu v rámci Európskej únie.

³¹ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s.17

³² TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 19

³³ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010 (cit. 20.3.2010). Dostupné na <http://www.uroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

2.1.2. Vývoj po podpísaní Rímskych zmlúv

V období šesťdesiatych rokov získavali Európske spoločenstvá základné rysy, vznikali základné pravidlá hlavných politík spoločenstiev – colnej únie, spoločnej obchodnej politiky a spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Spoločenstvá fungovali spočiatku ako colná únia a tzv. spoločný trh, ktorý bol postupne vytváraný v priebehu dvanásťročného prechodného obdobia. Vnútri spoločenstva boli postupne odbúravané clá, rušené kvantitatívne obmedzenia obchodu a zakázaná daňová diskriminácia dovážaného tovaru. Vytváraný voľný pohyb tovaru bol doplnený slobodou podnikania, voľným pohybom pracovníkom, služieb a značným uvoľnením pohybu kapitálu a platieb.

Spoločný trh sa úspešne rozbehol na konci šesťdesiatych rokov . V roku 1968 sa úplné zrušilo clo na priemyselné výrobky medzi členskými štátmi EHS, a to o 18 mesiacov skôr, ako bolo plánované zavedenie spoločného colného sadzovníka³⁴. Týmto aktom odštartoval voľný cezhraničný obchod. Zrodila sa významná obchodná skupina na svete a členské krajiny EHS začali uplatňovať rovnaké clá na dovoz z iných krajín.

Koncom sedemdesiatych rokov už bolo však zrejmé, že vývoj musí pokračovať ďalším rozširovaním uvedených slobôd. Objavila sa nutnosť urýchlene zaviesť úplný voľný pohyb tovaru (iba s celkom nevyhnutnými výnimkami), voľný pohyb všetkých osôb a nutnosť úplne uvoľniť pohyb kapitálu. Pohyb tovaru a osôb mal byť voľný i v zmysle fyzickom – so zrušením akýchkoľvek kontrol pri prechode štátnej hranice vo vnútri spoločenstva. Tzv. Jednotným európskym aktom (JEA) z roku 1986 bola vytvorená koncepcia jednotného vnútorného trhu - priestoru, v ktorom je úplne zaistený pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu³⁵. Odstrániť administratívne prekážky, ktoré týmto slobodám bránili, sa členské štáty zaviazali do roku 1993. Aktom získal Európsky parlament väčšie slovo, posilnili sa právomoci únie v oblasti životného prostredia a otvorila sa cesta pre budúcu zmluvu o Európskej únii.

³⁴ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010. Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

³⁵ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 20

V celku úspešne prebiehajúca ekonomická integrácia mala byť doplnená integráciou politickou. Vzhľadom k tomu, že vecná pôsobnosť Európskeho hospodárskeho spoločenstva prekročila ekonomický rámec, bolo toto spoločenstvo premenované Maastrichtskou zmluvou na Európske spoločenstvo. Všetky nové tendencie, ktoré dozreli na začiatku deväťdesiatych rokov zachytáva táto zmluva o Európskej únii z roku 1992. Jej obsah je natoľko radikálny, že ratifikačný proces, sprevádzaný mnohými ťažkosťami, trval skoro dva roky³⁶. Touto zmluvou sa ustanovujú jasné pravidlá spoločnej meny, ako aj zahraničnej a bezpečnostnej politiky a užšej spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí, do platnosti vstupuje až v roku 1993³⁷. Jedným z najviac revolučných prvkov tejto zmluvy je však premenovanie Európskych spoločenstiev pojmom Európska únia. Ide však len o premenovanie, následne v praxi Európska únia Európske spoločenstvá nenahradzuje, nie je z právneho hľadiska ani medzinárodnou organizáciou, lebo nemá ani len právnu subjektivitu. Medzinárodné zmluvy so štátmi preto neuzatvára únia, ale Spoločenstvá. Európska únia i Spoločenstvá teraz pôsobia paralelne a s rovnakou členskou základňou, avšak s rôznou pôsobnosťou. Pôsobnosť Európskych spoločenstiev je daná ich zriaďovacími zmluvami a odlišujú sa najmä nadštátnosťou, ktorá sa prejavuje predovšetkým záväznosťou prijatých opatrení aj pre štáty, ktoré ich neschválili ako aj vynútiteľnosťou týchto opatrení.

Európska únia je pojem omnoho širší. Zahrňuje tak ako pôsobnosť Európskych spoločenstiev (tzv. prvý pilier EU), tak aj ďalšie dve oblasti a to zahraničnú politiku a vonkajšiu bezpečnosť (druhý pilier) a vnútornú bezpečnosť a justíciu (tretí pilier). Prvok nadštátnosti sa však vzťahuje iba na Spoločenstvá a teda iba na prvý pilier. Druhý a tretí pilier sú tzv. piliere medzivládne, takže v týchto záležitostiach je možné v zásade rozhodovať len na základe dohody všetkých zúčastnených štátov.

Sama Maastrichtská zmluva však nedoriešila danú problematiku, preto sa predpokladalo, že sa uskutoční ďalšia medzivládna konferencia o niekoľko rokov neskôr, ktorá bude mať za úlohu zhodnotiť prvé skúsenosti a doriešiť problémy na ktorých sa členské štáty na počiatku deväťdesiatych rokov nedokázali zhodnúť.

³⁶ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010. (cit. 21.3.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

³⁷ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010. (cit. 21.3.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

Výsledkom tejto konferencie bola Amsterdamská zmluva, ktorá vstúpila v platnosť v roku 1999. Táto zmluva však „nebola ničím prevratná, nedošlo ani k nutným inštitucionálnym zmenám a preto bolo nutné zorganizovať ďalšiu konferenciu“³⁸. Na tejto konferencii bola podpísaná zmluva z Nice, účinná od roku 2003, ktorá upravovala najmä inštitucionálne zmeny nevyhnutné pre východné rozšírenie únie. Ďalší proces bol ovplyvnený prípravou tzv. Ústavy EU. Následne v roku 2004 podpísalo už všetkých dvadsaťpäť členov rozšírenej Európskej únie Zmluvu zriaďujúcu Ústavu pre Európu. Ratifikačný proces však narazil v nasledujúcom roku na kritickú prekážku, keď dve zo zemí zakladajúcej „Šestky“ Ústavnú zmluvu v referende odmietli³⁹.

Táto skutočnosť spôsobila nutnosť prevzatia zásadných bodov zmluvy do zmluvy novej, ktorá by bola viac demokratickejšia, účinnejšia a transparentnejšia. Výsledkom týchto snáh bola Lisabonská zmluva, ktorá vstúpila v platnosť v roku 2009, po jej ratifikácii vo všetkých, už dvadsiatich siedmich, členských krajinách Európskej únie. Revolučnosť Lisabonskej zmluvy spočíva najmä vo vzniku nových postov – „prezidenta EU“ a „ministerky zahraničných vecí EU“, rozšírení súdnych právomocí inštitúcií EU, v zmene spôsobu hlasovania v inštitúciách EU. No za najradikálnejšiu zmenu môžeme pokladať prijatie Charty základných práv za záväznú a to, že Európska únia touto zmluvou získala právnu subjektivitu⁴⁰.

Vykreslením procesu tvorby Európskeho Spoločenstva som chcela poukázať na to, ako sa z počiatku ekonomickej organizácie, stal silný ekonomicke – politický celok, partner a konkurent svetového rozmeru, dôležitý nielen pre členské štáty samotnej únie ale aj pre ostatné štáty sveta.

³⁸ Vláda českej republiky. *Historie EU*. Euroskop.cz. (cit. 22.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8886/sekce/60-leta/>

³⁹ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Stručná história Európskej únie*. Uroinfo.gov.sk, 2.2. 2010. (cit. 22.3.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=294>

⁴⁰ Anonymný. *Hlavní změny ve fungování EU*. Euroskop.cz. (cit. 22.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8880/sekce/hlavni-zmeny-ve-fungovani-eu/>

2.2. Jednotný vnútorný trh

2.2.1. Od colnej únie k jednotnému vnútornému trhu

Zmluva o Európskom hospodárskom spoločenstve (Zmluva ES) z roku 1957 v druhom článku definuje jeho úlohu: „podporovať harmonický rozvoj ekonomickej aktivity, trvalý a vyrovnaný rozmach, vyššiu stabilitu a rýchly rast životnej úrovne a užšie vzťahy medzi členskými štátmi“. Jedným zo spôsobov ako tento cieľ dosiahnuť bolo otvorenie hraníc a umožnenie pohybu jednotlivcom, tovaru a službám. Od roku 1968 sa v Európskej únii zrušili clá na priemyselné tovary predávané v EÚ a na dovoz z nečlenských krajín sa začala uplatňovať spoločná colná tarifa. Týmto bola vytvorená colná únia, resp. spoločný trh, zahrňujúci okrem voľného pohybu tovaru aj voľný pohyb pracovníkov medzi členskými štátmi. Taktiež pohyb služieb cez hranice sa uvoľnil, ale bolo nutné prispôbiť sa odlišným národným predpisom. Najmenší pokrok vôbec zaznamenal voľný pohyb kapitálu, hlavne z dôvodu obavy odlivu kapitálu do iných krajín.

K odstráneniu týchto prekážok dochádza až počiatkom deväťdesiatych rokov, kedy sa „úplný“ spoločný trh premenováva na *trh vnútorný*. To umožnilo zrušenie kontroly tovaru pri prechode vnútorných hraníc Spoločenstva. Právnym nástrojom tejto kvalitatívnej premeny spoločného trhu v trh vnútorný bola Biela kniha (1985), ktorá našla svoje právne vyjadrenie v *Jednotnom európskom akte*, dokumente ktorý predstavoval zásadnú revíziu zriaďovacích zmlúv a ktorý vstúpil do platnosť roku 1987⁴¹.

Tento akt stanovil, že dokončenie vnútorného trhu na základe odporúčenia Bielej knihy má byť zavŕšené do konca roku 1992 a že k tomu bude upravená rozhodovacia procedúra v Rade. Nové bolo taktiež to, že program vnútorného trhu sa rozšíril za rámec štyroch slobôd, čo spočívalo najmä v tom, že legislatíva vnútorného trhu bola rozšírená o predpisy týkajúce sa sociálnych otázok, ochrany životného prostredia,

⁴¹ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2004 s. 127

ekonomickej a sociálnej súdržnosti a technického rozvoja a v budúcnosti taktiež hospodárskej a menovej únie.

Rok 1993 je tak všeobecne označovaný za „dokončenie vnútorného trhu“. Bolo prijatých deväťdesiat percent návrhov Bielej knihy⁴². Výsledkom bolo odstránenie kontroly pohybu tovaru na vnútorných hraniciach (odpadlo aj vyplňovanie colných formulárov), vzájomné uznávanie diplomov a vysvedčení umožňujúci voľný pohyb pracovníkov, sloboda pre usadzovanie podnikateľov a osôb slobodného povolania v iných členských krajinách, voľný priestor pre poskytovanie služieb cez hranice (pre banky a poisťovne atď.), otvorenie trhu verejných zákaziek a odstránenie prekážok pre voľné presuny kapitálu medzi členskými krajinami. V tom istom roku bola prijatá Maastrichtská zmluva, ktorá doplnila program vnútorného trhu o hospodársku a menovú úniu.

Ďalším krokom k zdokonaleniu a k zliberálneniu vnútorného trhu bola Lisabonská stratégia v roku 2000 ako „program komplexných a radikálnych reforiem, ktorá mala z Európy vytvoriť vysoko ekonomicky výkonnú a konkurencieschopnú oblasť“⁴³. Táto však nespĺnila očakávania a spolu s mnohými kritickými správami, ktoré Európska komisia obdržala, v roku 2006 oznámila celkovú revíziu doterajších prístupov k vnútornému trhu. Na tomto základe bol prijatý program vnútorného trhu zodpovedajúci 21. storočiu.

Termín „dokončenia vnútorného trhu“, ktorý sa často objavuje v dokumentoch Európskej únie nie je možné chápať ako dosiahnutie jeho konečnej podoby. V skutočnosti je „vytváranie vnútorného trhu pokračujúcim procesom, ktorý nikdy nie je možné považovať za dokončený“⁴⁴.

Jednotný trh Európskej únie charakterizujú štyri základné slobody:

1. Voľný pohyb tovaru

⁴² URBAN, Luděk. *Stručná historie vnitřního trhu*. Euroskop.cz. (cit. 25.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>

⁴³ URBAN, Luděk. *Stručná historie vnitřního trhu*. Euroskop.cz. (cit. 25.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>

⁴⁴ URBAN, Luděk. *Stručná historie vnitřního trhu*. Euroskop.cz. (cit. 25.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8732/sekce/strucna-historie-vnitriho-trhu/>

2. Voľný pohyb osôb
3. Voľný pohyb služieb
4. Voľný pohyb kapitálu

2.2.2. Voľný pohyb tovaru

Voľný pohyb tovaru je jedným zo základných pilierov spoločného trhu. Predpoklady pre vytvorenie jednotného vnútorného trhu, ktoré sa týkajú tovaru (výrobkov), sú – colná únia, zahŕňajúca medzi členské štáty zákaz ciel na dovoz a vývoz, tak isto akýchkoľvek dávok s obdobným účinkom a prijatie jednotného colného tarifu v ich vzťahu k tretím krajinám, zrušenie kvantitatívnych obmedzení dovozu a vývozu ako aj akýchkoľvek iných opatrení s obdobným účinkom, zákaz daňovej diskriminácie dovážaného a vyváženého tovaru, kontrola štátnych monopolov obchodnej povahy tak, aby bolo vylúčená akákoľvek diskriminácia medzi príslušníkmi členských štátov, ak ide o podmienky nákupu a odbytu tovaru a regulácia štátnych podpôr tak, aby nedochádzalo k zvyhodňovaniu domácich výrobcov.

Základným regulátorom je Zmluva ES, ktorá pojem „tovar“ a „výrobok“ nijak špeciálne nedefinuje, ale tieto pojmy je možné odvodiť z rozhodnutia Súdneho dvora vo veci *Komisia vs. Taliansko (Vývozná daň z umeleckých pokladov 7/68)*⁴⁵. Je to „čokoľvek čo môže byť spôsobilé k peňažnému ohodnoteniu a čo môže byť predmetom obchodnej transakcie“. Zmluva ale podrobne určuje, na ktoré výrobky sa voľný pohyb vzťahuje. Z hľadiska druhov ide o všetky výrobky vrátane poľnohospodárskych. Z hľadiska pôvodu sa voľný pohyb vzťahuje na základe článku 23 a 24 Zmluvy ES na výrobky, ktoré majú svoj pôvod v členských štátoch a výrobky, ktoré pochádzajú z tretích krajín, avšak ktoré už sú v niektorom z členských štátoch vo voľnom pohybe tzn. tie výrobky, u ktorých boli splnené dovozné náležitosti a bolo zaplatené clo.

V súčasnosti môžu firmy ponúkať svoje výrobky a služby kdekoľvek v EÚ bez väčších prekážok. Dodržiava sa zásada: „Čo je dobré pre trh jednej členskej krajiny, je dobré aj pre trh celej EÚ“⁴⁶. Spotrebitelia môžu tovar nakupovať v inom členskom

⁴⁵ Viac na <http://ccvista.taie.x.be/Fulcrum/CCVista/SK/61968J0007-SK.doc> (cit. 26.3.2010).

⁴⁶ Kancelária podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Úrad vlády SR. *Jednotný vnútorný trh*. Uroinfo.gov.sk, 9.3. 2010. (cit. 26. 3. 2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=118>

štáty a dopravovať ho späť do svojich domovských krajín bez dodatočného cla a colných formalít.

V poslednom desaťročí sa v rámci programu vnútorného trhu venuje veľká pozornosť sektoru malých a stredných podnikov (ide o podniky zamestnávajúce menej než 250 osôb). V tomto sektore operuje v krajinách Európskej únie cez dvadsaťtri miliónov podnikov, ktoré poskytujú pracovné príležitosti viac ako dvom tretinám všetkých osôb zamestnaných v súkromnom sektore⁴⁷. Táto skupina podnikov sa musí vyrovať s veľkou administratívnou a regulačnou záťažou, má sťažený prístup k financiám a ich prenikanie na trhy iných členských krajín je omnoho obtiažnejšie ako je tomu u veľkých podnikov.

Európska rada prijala už v roku 2000 *Chartu malých podnikov*, ktorá orientovala členské štáty na zjednodušenie podnikateľského prostredia pre túto skupinu podnikov. V roku 2008 predložila Európska komisia „Small Business Act for Europe“, ktorý predstavuje program zhrnutý v desiatich bodoch, ktorý je zároveň návodom činnosti členských krajín s cieľom odstrániť prekážky, ktoré bránia využitiu potenciálu malých a stredných podnikov v Európskej únii⁴⁸. Zámerom je uľahčiť zakladanie podnikov a ich štart , uľahčiť získavanie potrebných finančných zdrojov, poskytovanie štátnej podpory a napríklad znížiť administratívnu záťaž dopadajúcu na podnik o zhruba dvadsaťpäť percent do roku 2012. Je to v podstate výsledok štúdií, ktoré preukazujú, že je neúnosné aby na dvadsaťtri miliónov malých a stredných podnikov, ktoré sa v posledných rokoch zaslúžili o osemdesiat percent prírastku zamestnanosti v Európskej únii⁴⁹, dopadali rovnaké administratívne požiadavky ako na štyridsaťjeden tisíc veľkých podnikov.

Odstránenie fyzických, technických a daňových bariér voľného pohybu tovaru je veľkou vymoženosťou integračného procesu v Európe. Vďaka tomuto procesu môžeme zabudnúť na roztrieštenosť trhu Európy znižujúci využitie potenciálu, ktorým Európa disponuje ako celok, vďaka nemu boli odstránené hraničné kontroly medzi

⁴⁷ URBAN, Luděk. *Volný pohyb zboží*. Euroskop.cz. Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8734/sekce/volny-pohyb-zbozi/>

⁴⁸ Anonymný. *"Small Business Act" for Europe*. Ec.europa.eu, 6.1.2010. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>

⁴⁹ URBAN, Luděk. *Volný pohyb zboží*. Euroskop.cz. (cit. 26.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8734/sekce/volny-pohyb-zbozi/>

členskými štátmi vynútené rozdielnymi národnými štandardmi a rozdielnymi národnými daňovými systémami.

Pre riešenie sporov, ktoré by mohli vzniknúť pri nesprávnej aplikácie legislatívy vnútorného trhu, poškodzujúcich spotrebiteľa alebo podnikateľa, bola zriadená celoeurópska sieť centier SOLVIT⁵⁰, ktorá poskytuje svoje služby bezplatne.

2.2.3. Voľný pohyb osôb a služieb

2.2.3.1. Voľný pohyb osôb

Voľný pohyb osôb je jednou zo základných slobôd vnútorného trhu. Voľný pohyb osôb znamená najmä odstránenie akýchkoľvek právnych alebo praktických prekážok, ktoré by niekomu mohli brániť v presune do iného členského štátu, či už za prácou, podnikaním, štúdiom alebo turizmom. Voľný pohyb platí podľa rovnakých pravidiel v celej Európskej únii a tiež v krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru (tzn. v krajinách Európskej únie a ďalej v Nórsku, na Islande a v Lichtenštajnsku). Švajčiarska konfederácia má s Európskou úniou zjednanú zvláštnu bilaterálnu úpravu obdobného obsahu⁵¹.

Princíp voľného pohybu osôb je ustanovený v článku 3 Zmluvy ES ako jeden zo základných predpokladov fungovania jednotného trhu, a ďalej rozvinutý v článkoch 43 – 60 Zmluvy ES.

V rámci spoločného trhu, teda približne do počiatku deväťdesiatych rokov, sa sloboda voľného pohybu osôb vzťahovala len na osoby ekonomicky činné, teda pracovníkov, podnikateľov, živnostníkov a pod., vrátane ich rodinných príslušníkov.

Až prijatím Jednotného európskeho aktu boli v roku 1990 prijaté tri smernice, ktoré pôsobnosť tejto slobody rozšírili aj na ďalšie kategórie osoby⁵². Podmienkou je zdravotné poistenie týchto osôb a dostatok finančných prostriedkov na živobytie.

⁵⁰ Anonymné. Aprox.government.gov.sk. (cit. 26.3.2010). Dostupné na <http://www.ial.sk/solvit#solvit>

⁵¹ Ministerstvo práce a sociálnych vecí. *Voľný pohyb osôb*. Mpsv.cz, 4.5.2009. (cit. 27.3. 2010). Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1280>

⁵² URBAN, Luděk. *Voľný pohyb osôb*. Euroskop.cz. (cit. 27.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8736/sekce/volny-pohyb-osob/>

Maastrichtská zmluva zaviedla občianstvo Európskej únie a stanovuje, že „každý občan únie má právo sa slobodne pohybovať a pobudnúť na území členských štátov s obmedzením a podmienkami stanovených touto zmluvou a opatreniami k ich uskutočneniu“ (článok 18 Zmluvy ES). Od roku 1993 teda už nejde o pohyb pracovných síl, ale o pohyb obyvateľov (občanov EU) bez bližšej špecifikácie. Obmedzenia tohto pobytu sú minimálne a odpovedajú subjektívnym záujmom členských štátov. Tieto obmedzenia poznáme trojakého druhu – obecné obmedzenia týkajúce sa vstupu na územie iného členského štátu (tzn. ochrany verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a zdravia obyvateľov), obmedzenia vzťahujúce sa iba na dlhodobý pobyt (tzn. príslušná osoby musí mať zaistené prostriedky k životu, musí mať sociálne a nemocenské poistenie platné pre štát pobytu, aby sa nemohli stať príťažbou sociálnej ochrany tohto štátu) a obmedzenia týkajúce sa výkonu ekonomickej činnosti resp. profesionálnej činnosti (zamestnávanie, podnikanie, poskytovanie služieb, výkon tzv. slobodných povolání), ktoré spočívajú v tom, že členský štát môže vyhradiť určité činnosti svojim občanom, ak je v ich rámci možná účasť na výkone štátnej moci.

Spolu s touto slobodou je nutné zmieniť základnú zásadu pre obsah práv fyzických a právnických osôb vyplývajúcu z článku 12 Zmluvy ES, ktorá znie: „v rámci použitia tejto zmluvy, bez toho aby boli dotknuté jej zvláštne ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti.“ Druhá veta zmieneného článku zmocňuje Radu, aby spresnila pravidla tohto zákazu.

Zásada zákazu diskriminácie sa v súčasnosti vzťahuje tak ako na ekonomicky činné osoby tak i na osoby iné, tzn. v podstate na ktoréhokoľvek občana Európskej únie. Amsterdamská zmluva rozšírila zákaz diskriminácie tiež z dôvodu pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, viery alebo svetového názoru, invalidity alebo sexuálnej orientácie. Určujúcim sa stalo „národné zachádzanie“⁵³, podľa ktorého majú osoby z ktoréhokoľvek členského štátu rovnaké práva a povinnosti ako osoby štátu hostiteľského.

⁵³ URBAN, Luděk. *Volný pohyb osob*. Euroskop.cz. (cit. 30.3.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8736/sekce/volny-pohyb-osob>

2.2.3.2. Sloboda usadzovania

Integračné snahy na úrovni Európskej únie aj Európskeho hospodárskeho priestoru odstránili mnohé prekážky, ktoré obmedzovali možnosti pohybu podnikateľov a ich aktivít v rámci Európy. Niektoré z týchto bariér sú samozrejme a prirodzené – podnikateľ sa pri prenášaní svojej činnosti musí spravidla vysporiadať z jazykovými prekážkami, náročné môže byť aj prekonanie kultúrnych odlišností či stereotypných predsudkov. Vedľa toho existujú aj rozdiely v právnej úprave podnikania v jednotlivých krajinách, líšia sa aj daňové systémy a regulácia pracovného trhu.

Sloboda usadzovania (*right of establishment*) je jedným zo základných prejavov voľného pohybu osôb, ktorá sa priamo dotýka druhej kategórie ekonomicky činných osôb, a to živnostníkov, podnikateľov a príslušníkov tzv. slobodných povolání (čiže nie zamestnaných pracovníkov). Jej základom je článok 43 - 48 Zmluvy ES a je tvorená tzv. dvoma zložkami. Tzv. *primárna sloboda usadzovania* spočíva v práve podnikateľa premiestniť na územie iného členského štátu ťažisko výkonu svojej podnikateľskej činnosti, svoje miesto podnikania (touto slobodou pri súčasnom stave komunitárneho práva právnické osoby nedisponujú – vid' 3.3.3.). Tzv. *sekundárna sloboda usadzovania* rozširuje túto možnosť o právo zakladať na území iných členských štátov dcérine spoločnosti, pobočky, agentúry, zastúpenia atď..

Sloboda podnikania sa vzťahuje ako na fyzické osoby, tak aj na právnické. Z článku 43 Zmluvy ES vyplýva, že fyzické osoby oprávnené touto slobodou sú predovšetkým tie, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov Európskeho spoločenstva. Článok 48 Zmluvy ES stavia na roveň fyzickým osobám osoby právnické resp. spoločnosti. Tieto právnické osoby, musia byť založené podľa právneho poriadku členského štátu a musia mať v Európskom spoločenstve svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto svojej podnikateľskej činnosti. Za sídlo sa považuje tzv. štatutárne sídlo (kancelária zaregistrovaná ako sídlo), ústredná administrácia alebo hlavný závod spoločnosti.⁵⁴

Podnikanie je podľa rozhodnutia Súdneho dvora činnosť vykonávaná za účelom zarábku, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. Nemôže to byť

⁵⁴ STAVINHOVA, Pavla. *Svoboda usazování společností*. Pravniporadce.ihned.cz, 26.9.2006. (cit. 30.3.2010). Dostupné na http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077450-19380710-F00000_d-svoboda-usazovani-spolecnosti

zakázaná činnosť, a to aj v rámci zákazu vyplývajúceho z vnútroštátneho práva, zároveň to platí aj na činnosti, ktoré súvisia so štátnou mocou.

Táto sloboda v podstate stelesňuje právo zvoliť si miesto svojho podnikania a založiť si vo vybranom členskom štáte svoj stály závod, tzn. v prípade spoločnosti pobočku či dcérsku spoločnosť. Ale je samozrejmé, že ani táto sloboda nie je neobmedzená, pretože pri usadzovaní sa v ktoromkoľvek štáte je treba rešpektovať právne predpisy tohto štátu (napr. predpisy týkajúce sa zakladania dcérskych spoločností, pobočiek, získavania živnostenského oprávnenia apod.).

Jednotlivé členské štáty však musia pri prijímaní vnútroštátnych predpisov rešpektovať komunitárne právo a (v súvislosti so slobodou podnikania) predovšetkým zákaz diskriminácie a zákaz obmedzujúcich opatrení, určujúcich rozsah slobody usadzovania.

2.2.3.3. Uznávanie diplomov a odborných kvalifikácií

Voľný pohyb osôb a služieb je základným princípom Európskeho spoločenstva. Na základe neho bol na európskej úrovni zavedený systém, ktorý uľahčuje uznávanie diplomov a odborných kvalifikácií, na ktorých základe môžu jednotlivci vykonávať konkrétne povolanie.

Uznávanie diplomov resp. odborných kvalifikácií môžeme rozdeliť na dve základné skupiny – uznávanie profesijné a akademické⁵⁵. Profesijné uznávanie sa zameriava na podmienky, ktoré musia byť splnené štátnym príslušníkom členského štátu, pre získanie spôsobilosti k výkonu danej činnosti v hostiteľskom členskom štáte. Uznávanie akademické môžeme definovať ako uznávanie diplomov, kvalifikácií alebo časti študijných programov jedného vzdelávacieho zariadenia iným vzdelávacím zariadením, tzn. pre účely pokračovania v štúdiu.

Systém profesijného uznávania diplomov a odborných kvalifikácií závisí na druhu profesie, ktorá má byť uznaná. Môže ísť o dva druhy profesií a to o profesie regulované a profesie neregulované.

Pokiaľ by sa jednalo o profesie, ktoré nie sú regulované v hostiteľskom štáte, nie je nutné pre výkon takéhoto povolania žiadať o uznanie kvalifikácie a daná osoba

⁵⁵ Anonymné. *Uznávaní kvalifikácií*. Euroskop.cz. (cit. 1.4.2010). Dostupné na <http://www.euroskop.cz/619/sekce/uznavani-kvalifikaci/>

môže svoju profesiu vykonávať za rovnakých podmienok a s rovnakými právami a povinnosťami ako štátni príslušníci hostiteľského štátu⁵⁶.

Profesijné uznávanie kvalifikácie pre výkon povolání, ktoré sú regulované, nastáva buď automaticky na základe tzv. odvetvových smerníc alebo na základe všeobecného systému uznávania upraveného v dvoch obecných smerniciach (89/48/EHS a 92/51/EHS), v znení smernice 2001/19/ES, a treťou smernicou 99/42/ES, ktorá uplatňuje podobné princípy na niektoré regulované profesie, ktorých výkon je v inom členskom štáte podmienený požiadavkou určitých odborných skúseností.

Automatické uznávanie kvalifikácií je založené na odvetvových smerniciach, ktoré regulujú aj harmonizáciu vzdelávania a odbornej prípravy. V podstate sa jedná o sedem regulovaných profesií, a to profesia lekárov (praktických aj špecialistov), všeobecných zdravotných sestier, pôrodných asistentiek, veterinárov, stomatochirurgov, farmaceutov a architektov⁵⁷.

Všeobecný systém uznávania kvalifikácií upravuje profesie, ktoré sú regulované v hostiteľskom štáte a nie sú upravované odvetvovými smernicami a môžeme ho označiť za tzv. uznávanie poloautomatické⁵⁸. Základnou zásadou je uznávanie vzdelania a praxe, ak sa činnosť ktorú chce daná osoba uskutočniť zhoduje s činnosťou, ku ktorej je oprávnená vo svojom domovskom štáte a vzdelanie a prax sa podstatne nelíši. Smernice, ktoré poloautomatické uznávanie upravujú sa však na rozdiel od odvetvových smerníc nekoncentrujú na harmonizáciu vzdelávania, ale ich podstatou je dôvera jedného štátu voči druhému, ktorá spočíva v tom, že sa vzdelanie a prax nijak podstate neodlišuje od tej, ktorú požaduje hostiteľský štát pre danú profesiu. Ak by aj napriek tomu vznikli v krajinách podstatné rozdiely v získavaní kvalifikácií pre danú profesiu, všeobecný systém uznávania stanovuje niekoľko spôsobov riešení závisiac od konkrétnej situácie.

⁵⁶ Anonymný. *Uznávaní kvalifikácie*. Ec. europa.eu. (cit. 1.4.2010). Dostupné na http://ec.europa.eu/youreurope/nav/cs/citizens/working/qualification-recognition/general-system/index_cs.html#7595_3

⁵⁷ Anonymný. *Uznávaní kvalifikácie*. Ec. europa.eu. (cit. 1:4:2010). Dostupné na http://ec.europa.eu/youreurope/nav/cs/citizens/working/qualification-recognition/general-system/index_cs.html#7595_4

⁵⁸ Anonymný. *Uznávaní odborných kvalifikácií*. BusinessInfo.cz, 7.3.2006. (cit. 1.4.2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/podnikatelske-prostredi/uznavani-odbornych-kvalifikaci/1000520/39550/>

V prípade rozdielu minimálne aspoň v rozsahu jedného roka v trvaní vzdelania môže príslušný úrad hostiteľského štátu, v prípade profesií odlišných od remeselných a obchodných a služieb, pre ktoré platí smernica 1999/42, požiadať o získanie odborných skúseností v rozmedzí jedného do štyroch rokov.

Pre všetky profesie zahrnuté do všeobecného systému, v prípade ak by existovali podstatné rozdiely vo vzdelaní, môže príslušný úrad hostiteľského štátu požiadať príslušnú osobu, aby buď splnila adaptačné obdobie alebo absolvovala rozdielovú skúšku⁵⁹. Pričom voľba býva väčšinou na príslušnej osobe, ktorá žiada o uznanie svojej kvalifikácie. Príslušný úrad môže stanoviť jedno alebo ďalšie opatrenie, ak by povolanie o ktoré sa jedná vyžadovalo presné znalosti vnútroštátneho práva a poskytovanie poradenstva či pomoci týkajúcej sa vnútroštátneho práva, alebo ak by daná osoba chcela vykonávať technické, remeselné alebo obchodné povolanie ako osoba samostatne zárobkovo činná alebo pokiaľ by daná profesia vyžadovala znalosti a uplatňovanie špecifických vnútroštátnych právnych predpisov. Za žiadnych okolností však príslušný úrad nemôže žiadať, aby daná osoba splnila viac ako jedno kompenzačné opatrenie.

Určenie, ktoré povolania a činnosti budú regulované v jednotlivých členských štátoch, patrí do pôsobnosti daného štátu. Dôsledkom toho je, že každý členský štát reguluje iný počet profesií a činností a požiadavky každého povolania a činnosti sa líšia.

2.2.3.4. Voľný pohyb služieb

Európske spoločenstvo od svojho vzniku vyvíjalo snahu na zabezpečenie voľného pohybu služieb v rámci Spoločného trhu, a to nielen aplikáciou primárneho práva, ale aj harmonizáciou legislatívy členských štátov upravujúcou transakcie, ktorých predmetom je široké spektrum služieb. Definovanie pojmu „služba“ nie je vôbec jednoduché, najmä vzhľadom na jej často abstraktný charakter. Zmluva ES v článku 50 však vymedzuje, že podľa nej sa za služby považujú výkony poskytnuté z pravidla

⁵⁹ Anonymný. *Uznávaní kvalifikácie*. Ec. europa.eu. (cit. 1.4. 2010). Dostupné na http://ec.europa.eu/youreurope/nav/cs/citizens/working/qualification-recognition/general-system/index_cs.html#7595_4

za úplatu, pokiaľ nie sú upravené ustanoveniami o voľnom pohybe tovaru, kapitálu a osôb. Pod pojmom služby môžeme chápať činnosť priemyselnej a obchodnej povahy, remeselné činnosti, činnosti v oblasti slobodných povolání a iné.

Sloboda voľného pohybu služieb je systematicky upravená v článkoch 49 – 55 Zmluvy ES, kde už prvý článok vymedzuje, že vo vnútri Spoločenstva je zakázané obmedzenie voľného pohybu služieb pre štátnych príslušníkov členských štátov, ktorí sú usadení v inom členskom štáte Spoločenstva, kde sa nachádza príjemca služieb. Tento článok tak isto zmocňuje Radu svojím rozhodnutím rozšíriť použiteľnosť tejto slobody na poskytovateľov služieb, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín a ktorí sú usadení v Spoločenstve. ESD potvrdil priamy účinok tohto ustanovenia po prvýkrát v kauze *Van Binsbergen C-33/74*⁶⁰. ESD v tomto prípade judikoval, že ustanovenie článku 49 Zmluvy ES má za cieľ zrušiť akúkoľvek diskrimináciu poskytovateľov služieb na základe štátnej príslušnosti alebo skutočnosti, že poskytovateľ služby má sídlo v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom sa má služba poskytnúť. Z tohto rozsudku vyplýva interpretácia funkcií ustanovení Zmluvy ES o voľnom pohybe služieb – ide jednak o zamedzenie obmedzení voľného pohybu služieb, ako aj o pozitívnu funkciu uľahčenia cezhraničného poskytovania služieb.

Sloboda voľného poskytovania služieb zahŕňa vykonávanie ekonomickej aktivity počas určitej, časovo obmedzenej doby v členskom štáte, kde teda buď poskytovateľ služby alebo jej prijímateľ nemajú prevádzku, a to za rovnakých podmienok ako tento štát ukladá svojim vlastným štátnym príslušníkom (článok 50 Zmluvy ES). Dôležitým prvkom je dočasný charakter poskytovania služieb, ktorý odlišuje tieto činnosti od podnikania (slobody usadzovania), ktoré charakterizuje atribút sústavnosti.

V teórii sa rozlišuje poskytovanie služieb pasívne a aktívne⁶¹. V prvom prípade sa poskytovateľ služby alebo ním poverená osoba zdržuje na území štátu príjemcu služby za účelom poskytnutia služby. V prípade pasívneho poskytovania služby sa príjemca služby zdržuje v štáte poskytovateľa služby, tento prípad však výslovne

⁶⁰ Viac na

http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61974J0033

(cit. 2.4. 2010).

⁶¹ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 173

nevyplýva zo Zmluvy ES, ale bol odvodený ESD pri rozhodovaní prípadu Luisi vs. Corbone (286/82 a 26/83)⁶².

Podstata voľného pohybu služieb spočíva v tom, že členské štáty nesmú vytvárať právne ani faktické prekážky, ktoré by spôsobovali diskrimináciu alebo nerovné zaobchádzanie medzi poskytovateľmi služieb v rámci Spoločenstva, no nemôžeme zabúdať, že aj v tomto prípade existujú výnimky (na základe ochrany verejného poriadku, zdravia, bezpečnosti), ktoré oprávňujú členský štát k obmedzeniu takéhoto práva, vždy však v súlade so zmluvou ES.

2.2.4. Voľný pohyb kapitálu a platieb

Voľný pohyb kapitálu je jednou zo štyroch základných slobôd jednotného vnútorného trhu, a v podstate predstavuje základ pre jeho vytvorenie. Nielenže má postavenie samostatnej slobody, ale svojim nepriamym vplyvom podporuje existenciu a reálne fungovanie ostatných slobôd⁶³. Následky obmedzenia tejto slobody by sa tak mohli prejaviť negatívnym vplyvom na pohyb tovaru a služieb a narušený by mohol byť taktiež voľný pohyb osôb. V dnešnej dobe sú obmedzenia voľného pohybu kapitálu zrušené a základná úprava tejto slobody sa nachádza v článkoch 56 – 60 Zmluvy ES.

Táto sloboda v sebe zahŕňa nielen voľný pohyb kapitálu ako takého, ale i voľný pohyb platieb, pričom voľný pohyb kapitálu môžeme definovať ako „cezhraničný prevod peňazí a iných majetkových hodnôt za účelom investícií“ (napr. priame investície a portfóliové investície, investície do nehnuteľností, operácie na finančných trhoch, kolektívne investovanie, úvery, pôžičky, poistenie) a voľný pohyb platieb ako „cezhraničný prevod peňazí a iných majetkových hodnôt za účelom splnenia záväzku“ (napr. platby za dovezený tovar a služby, transfery peňazí migrujúcich

⁶² Viac na <http://curia.europa.eu/en/content/juris/c1.htm> (cit. 2.4.2010).

⁶³ Anonymný. *Jednotný vnitřní trh - Volný pohyb služeb a kapitálu*. BusinessInfo.cz, 12.11.2003. (cit. 2.4.2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/jednotny-vnitri-trh-volny-pohyb-sluzeb/1000521/10931/#kapital>

pracovníkov)⁶⁴. Z tohto je možné dovodiť, že základný rozdiel spočíva v tom, že pri pohybe kapitálu sa jedná o jednostranný transfer hodnoty, pričom voľný pohyb platieb je vždy súčasťou dvojstranného obchodu.

Úplná liberalizácia pohybu kapitálu bola zakotvená v Maastrichtskej zmluve. Túto liberalizáciu charakterizuje článok 56 Zmluvy ES, ktorý stanovuje, že sú zakázané všetky obmedzenia pohybu kapitálu a služieb medzi členskými krajinami navzájom a členskými štátmi a tretími krajinami. Zároveň však článok 59 stanovuje výnimky z tejto voľnosti v prípade, ak pohyb kapitálu do alebo z tretích krajín za výnimočných okolností spôsobuje alebo môže spôsobiť vážne poruchy fungovania hospodárskej a menovej politiky. V takomto prípade môže Rada na návrh Komisie, po konzultácií s Európskou centrálnou bankou, na dobu neprekračujúcu šesť mesiacov prijať ochranné opatrenia voči tretím krajinám, ak by boli tieto opatrenia úplne nevyhnutné. Momentálne sa v európskych súvislostiach pracuje na ambicióznom projekte vytvorenia Jednotnej oblasti pre platby v eurách (SEPA - Single Euro Payments Area), ktorý predstavuje iniciatívu európskych bánk zastrešenú Európskou radou pre platobný styk (EPC)⁶⁵. Významné banky a ďalšie európske organizácie združené v EPC už od roku 2002 vytvárajú spoločné princípy a jednotné platobné nástroje SEPA. Zmysel Jednotnej oblasti pre platby v eurách spočíva v posilnení európskej integrácie, v ponuke vyššej úrovne platieb platobného styku za nižšie ceny a najmä umožnenie bezhotovostného prevodu peňazí v eurách rovnakým spôsobom a za rovnakých podmienok, či už pri platbe vnútroštátnej alebo medzinárodnej. To znamená, že bude vytvorená oblasť, v ktorej budú občania, spoločnosti a ostatné hospodárske subjekty môcť v Európe uskutočňovať a prijímať platby v eurách s rovnakými základnými podmienkami, bez ohľadu na svoje bydlisko alebo sídlo a to kdekoľvek v oblasti SEPA (tu tvorí dvadsaťsedem členských štátov Európskej únie, Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Švajčiarsko a Monako⁶⁶). Tento projekt je úspešným

⁶⁴ Anonymný. *Voľný pohyb kapitálu a platieb*. Sagit.cz, 1.5.2004. (cit. 2.4.2010). Dostupné na http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=EU_335.HTM

⁶⁵ GREGOROVA, Jaroslava. *SEPA – ďalší meta v jednotnom evropském platebním styku*. Finance.cz, 29.1.2010. (cit. 2.4. 2010). Dostupné na <http://www.finance.cz/zpravy/finance/250315-sepa-dalsi-meta-v-jednotnem-evropskem-platebnim-styku/>

⁶⁶ Anonymný. *Jednotná oblasť pro platby v eurech (SEPA): přeshraniční inkaso je nyní realitou*. BusinessInfo.cz, 3.11.2009. (cit. 2.4. 2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/podnikatelske-prostredi/jednotna-oblast-pro-platby-v-eurech-sepa/1000520/55346/>

pokračovaním menovej únie a ďalším krokom k zdokonaleniu jednotného európskeho trhu.

2.3. Význam európskeho práva pre členské štáty ES/EU

2.3.1. Nadštátnosť (supranacionalita)

Zmyslom európskej integrácie bolo vytvorenie silného hospodárske a následne i politického celku. Tieto požiadavky však, „vzhľadom na predchádzajúce skúsenosti, nemohla zaistiť forma bežnej medzinárodnej organizácie, založenej na dobrovoľnom prístupe jednotlivých členských krajín k jednotlivým opatreniam“⁶⁷. Preto bolo nutné vytvoriť špecifické zoskupenie, ktoré by disponovalo svojou vlastnou zvrchovanosťou, ktorú by na ňu preniesli členské štáty. Tieto by si ale naďalej ponechali svoju vlastnú zvrchovanosť, ktorá by bolo obmedzená len v určitých oblastiach.

Za duchovného otca tejto koncepcie Spoločenstva sa pokladá francúzsky politik Jean Monnet⁶⁸. Spoločenstvo teda získalo postavenie nadštátnej organizácie kde každý štát, ktorý sa stáva jej členom, dobrovoľne na základe medzinárodnej zmluvy, odovzdá presne vymedzenú časť svojich zvrchovaných práv na túto organizáciu a v zodpovedajúcom rozsahu jej následne podlieha. Vecný rozsah nadštátnosti je teda daný rozsahom prenesených právomocí na Spoločenstvo. Jeho prehľad udávajú základné ustanovenia zriaďovacích zmlúv (napr. čl.3 Zmluvy ES).

Prejavom resp. formou realizácie nadštátnosti spočíva najmä v tom, že Spoločenstvo nie je iba určitým súhrnom členských štátov, ale predstavuje samostatnú entitu, ktorá má svoje vlastné záujmy a vôľu konštituovanú a prejavovanú svojimi orgánmi s autonómnym postavením. Ďalším významným prejavom supranacionality je právomoc orgánov Spoločenstva tvoriť právo, ktoré má bezprostrednú záväznosť voči orgánom Spoločenstva, členským štátom a ich fyzickým a právnickým osobám

⁶⁷ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2004 s. 23

⁶⁸ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2004 s. 24

a predstavuje samostatný právny systém nezávislý na vnútroštátnom práve členských.

K prechodu zvrchovaných práv však dochádza v presne vymedzenej oblasti, ktorá je učená právomocami celku. Členské štáty si ponechávajú ich väčšinu, čím nie je dotknutá ich národná entita a ich vlastné národné záujmy. Vytvorený mechanizmus sa tak musel vysporiadať s tým, že nemôže neobmedzene rozhodovať v na neho prenesených oblastiach a že rozhodnutia vydané na nadštátnej úrovni nemôžu byť v obecnom rozpore so záujmami členských štátov. Táto otázka bola vyriešená zriadením dvoch orgánov, ktoré môžu rozhodovať len spoločne a to Komisie, ktorá reprezentuje záujmy Spoločenstva a Rady prezentujúcej záujmy členských štátov (dnes je súčasťou tohto systému i Európsky parlament reprezentujúci záujmy občanov Európskej únie⁶⁹).

Uplatnenie princípu nadštátnosti sa dnes označuje ako *komunitárna metóda* rozhodovania a zásadne sa neuplatňuje pri rozhodovaní v druhom a treťom pilieri Európskej únie, kde platí *medzivládna metóda* rozhodovania⁷⁰, ktorá nedisponuje žiadnou obmedzenosťou zvrchovanosti, lebo rozhodnutia sú tu prijímané jednomyseľne a teda sa nemôže stať, že by bol členský štát viazaný niečím, k čomu by nedal vlastný súhlas.

2.3.2. Komunitárne právo

Európske spoločenstvo získalo od členských štátov právo rozhodovať v určitých oblastiach samostatne a tým i vytvárať vlastný právny systém. Označenie tohto systému ako právo Európskej únie nie je presné. Európske právo sa skladá z právnych noriem všetkých troch pilierov Európskej únie a delí sa na právo *komunitárne* a právo *únijné*⁷¹.

⁶⁹ Anonymný. *NADŠTÁTNOST (SUPRANACIONALITA)*. Sagit.cz, 1.5.2004. (cit. 5.4. 2010). Dostupné na http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_153.htm

⁷⁰ Anonymný. *Komunitárna a medzivládna metóda*. Euroaskaunia.sk. (cit. 6.4.2010). Dostupné na <http://www.euroaskaunia.sk/284/1>

⁷¹ Anonymný. *Európske právo*. Euroinfo.gov.sk., 1.7.2009. (cit. 6.4.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=150>

Právo úijné predstavuje právo druhého a tretieho piliera Európskej únie, t.j. spoluprácu v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky a spoluprácu v oblasti súdnictva a vnútorných vecí. Úijné právo predstavuje ucelený súbor právnych pravidiel, ktoré nie sú upravené v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva, v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva pre uhlie a ocele a v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva atómovej energie, ale sú uvedené v Zmluve o Európskej únii. Patria k nim medzinárodné zmluvy, rozhodnutia Európskej rady, spoločné postupy a postoje. Ako je však už vyššie zmienené, nepatrí do práva Európskeho spoločenstva, lebo pri rozhodovaní sa uplatňuje jednomyseľnosť a nie princíp nadštátnosti.

Princíp nadštátnosti, a teda suverenity rozhodovania, sa uplatňuje iba pri rozhodovaní o záležitostiach patriacich do prvého piliera Európskej únie, a teda pri vytváraní komunitárneho práva. Základné pramene komunitárneho práva tvorí primárne a sekundárne právo⁷².

Primárne právo tvoria všetky zmluvy o založení Európskych spoločenstiev, Zmluva o Európskej únii v znení neskorších zmien a medzinárodné zmluvy medzi ES a tretími štátmi. Na úroveň primárneho práva sú radené aj nepísané obecné zásady právne, ktoré sú veľmi dôležitým usmernením pre interpretáciu písaného komunitárneho práva. Tieto odvodzuje Európsky súdny dvor zo spoločných právnych zásad a ústavných tradícií členských štátov (napr. zásada právneho štátu, ochrana ľudských práv, zásady týkajúce sa procesného práva atď.).

Akty sekundárneho práva musia byť v súlade s právom primárnym, ako akty nižšej právnej sily. U sekundárneho práva rozlišuje tzv. typické právne akty uvedené v článku 249 Zmluvy ES (nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčenia a stanoviska) a tzv. atypické právne akty (zväčša adresované dovnútra Spoločenstva, nie členským štátom či dokonca jednotlivcom)⁷³. Obecne platí, že dôležitý je ich obsah a predmet, a nie ich forma či označenie.

Snáď najvýraznejšie postavenie zo sekundárneho práva, ako právneho aktu, zastáva nariadenie a smernica, definované v samotnom článku 249 Zmluvy ES. Nariadenie má obecnú pôsobnosť a je záväzná v celom rozsahu a priamo použiteľná vo všetkých členských štátoch. Priamo zaväzuje členské štáty, ale i jednotlivcov a to bez

⁷² SMIDT, Radek. *Európske právo*. Eps.cz. (cit. 6.4.2010). Dostupné na <http://www.eps.cz/epravo/>

⁷³ SMIDT, Radek. *Európske právo*. Eps.cz. (cit. 6.4.2010). Dostupné na <http://www.eps.cz/epravo/>

akéhokoľvek vnútroštátneho opatrenia. Smernica je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, so zreteľom na cieľ, ktorý sa má dosiahnuť, pričom voľba foriem a prostriedkov je ponechaná na vnútroštátnych orgánoch.

S vývojom európskeho práva sa vyvinulo aj nový druh prameňa práva, ktorý však zastáva svoju funkciu nie z hľadiska svojej právnej formy, ale z hľadiska svojho obsahu. Je ním jurisdikcia Európskeho súdneho dvora, ktorá tak vytvorila systém case-law záväzný pre všetky členské štáty a národné súdy. Legislatíva Európskeho spoločenstva ako aj významné právne akty sú publikované v Official Journal of the European Union⁷⁴(Úradný vestník Európskej únie).

2.3.3. Aplikácia komunitárneho práva

Právo ES je samostatný právny poriadok, ktorý je zároveň súčasťou právneho poriadku členských štátov, a platí tak vedľa ich vnútroštátneho práva. Vo vzťahu k členským štátom a ich subjektom sa prejavuje dvojitým spôsobom. „Právo primárne má podobu práva medzinárodného (zaväzuje členské štáty a vnútroštátne subjekty na rovnakom princípe ako bežne medzinárodné zmluvy) a právo sekundárne sa svojou povahou skôr približuje právu vnútroštátnemu“⁷⁵. Pri aplikácii práva ES nám Zmluva ES neposkytuje žiadne usmernenia, preto sa práve tieto medzery museli vyplniť judikatúrou Európskeho súdneho dvora. Práve na základe nej sa vyformovali dve základné zásady, na ktorých spočíva aplikácia práva ES a to zásada priameho účinku práva ES v členských štátoch a zásada prednosti práva ES pred vnútroštátnymi právnymi normami členských štátov.

⁷⁴ Anonymný. *Európske právo*. Euroinfo.gov.sk., 1.7.2009. (cit. 6.4.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=150>

⁷⁵ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské únie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha: Vydavateľstvo Linde Praha, 2004 s. 84

2.3.3.1. Zásada priameho účinku

Podstata zásady priameho účinku spočíva v tom, že priznáva jednotlivcom (fyzickým alebo právnickým osobám) práva alebo povinnosti, a to sama bez prostredníctva inej právnej normy. Táto zásada v podstate znamená, že vnútroštátny subjekt sa môže priamo dovolávať priamo účinnej normy, ktorá existuje mimo rámec vnútroštátneho práva, a súdny alebo iný orgán je povinný túto normu na vzťahy medzi jednotlivcov bez ďalšieho aplikovať, čo je vlastne ďalšou demonštráciou autonómie práva ES.

Priamy účinok môže mať dve základné podoby, a to vertikálny a horizontálny⁷⁶. Vertikálny účinok spočíva vo vzťahu jednotlivca a štátu, pričom umožňuje jednotlivcom dovolávať sa práv z komunitárnej legislatívy voči členským štátom a ich orgánom, zatiaľ čo horizontálny účinok umožňuje dovolávať sa práv plynúcich z komunitárneho práva medzi jednotlivcami navzájom.

2.3.3.2. Zásada prednosti práva ES

Pojem „prednosť“, v právnej terminológii môžeme spájať aj s pojmom „nadradenosť“, pretože vecnú podstatu pojmu prednosť môžeme chápať ako vyšší princíp, t.j. európske právo má vyššiu právnu silu ako národný právny predpis. V niektorých súvislostiach v nadväznosti na pojem „prednosť“, môžeme hovoriť aj o „tzv. primáte európskeho práva“⁷⁷. Zásada prednosti sa uplatňuje najmä preto, aby neprišlo ku kolízii právnych noriem, t.j. aby nedošlo k stretu národnej normy s normou komunitárnou alebo úniijnou. Logickým dôsledkom zásady prednosti európskeho práva je, že Zmluva o ES ukladá členským štátom povinnosť (článok 10 Zmluvy ES) zavádzať všeobecné opatrenia za účelom plnenia záväzkov vyplývajúcich zo základných zmluvných dokumentov. Uvedené opatrenia by mali

⁷⁶ Anonymný. *Európske právo*. Euroinfo.gov.sk., 1.7.2009. (cit. 6.6.2010). Dostupné na <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=150>

⁷⁷ Anonymný. *PŘEDNOST PRAVA ES*. Sagit.cz, 1.5.2004. (cit. 6.6.2010). Dostupné na http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&refresh=yes&levelid=eu_229.htm

zabezpečiť plnenie úloh a cieľov, ktoré si Európska únia určila. Prednosť komunitárneho práva je potvrdená aj ustanovením článku 249 Zmluvy o ES, ktoré vymedzuje, že nariadenia sú záväzné a bezprostredne aplikovateľné v každom členskom štáte.

Na základe vyššie zmieneného si myslím, že členstvo európskych štátov v Spoločenstve so sebou prináša množstvo výhod i veľkú zodpovednosť. Štáty už nestoja v pozícii samostatného subjektu, ale ich postavenie a záujmy sú úzko prepojené s ostatnými európskymi členskými štátmi. Komunitárne právo má v tomto systéme zjednocovaciu úlohu. Udáva tempo a vnáša do právnych poriadkov členských štátov nové prvky a jednotnosť .

Pre podnikanie zahraničných osôb je tento prístup výhodný. Podnikatelia môžu realizovať svoju činnosť, zvyšovať svoje zisky a rozvíjať svoje aktivity v členských štátoch bez väčších prekážok. Jednotná právna úprava určitých oblastí sprehľadňuje a zjednodušuje najmä administratívne postupy a prevaha zásady rovného zaobchádzania so zahraničnými podnikateľmi uľahčuje ich faktickú expanziu v iných členských štátoch.

3. PODNIKANIE ZAHRANIČNÝCH OSÔB PODĽA PRÁVNEJ ÚPRAVY V ČESKEJ REPUBLIKE

Problematika podnikania osôb, ktoré nie sú považované za subjekty českého práva, úzko súvisí s existenciou jednotlivých suverénnych štátov, na ktorých štátne územie je viazaná úprava právneho postavenia osôb a ich vzájomných právnych vzťahov.

Pri podnikateľských aktivitách sa stretávame s dvoma výraznými fenoménmi. Na jednej strane je to pohyb subjektov a ich výrobkov, ktorý je nutný pre rozvoj medzinárodného obchodu a na druhej strane ide o uzavretie podnikateľských aktivít v rámci hraníc jedného štátu, ktoré môžu chrániť domáce subjekty pred negatívnym dopadom zahraničnej konkurencie. Obidva fenomény sú dnes prekonávané pomocou medzinárodných zmlúv ochraňujúcich zahraničné investície, a pre ich regulovanie vznikli aj mnohé nadnárodné zoskupenia (napr. ES), ktorých pomocou sa zaisťuje voľný pohyb tovaru, pracovných síl ale aj podnikateľov a kapitálu (napr. Zmluva ES).

Hlavným problémom subjektov obchodných vzťahov je uznávanie ich osoby v inom štáte, tzn. uznanie ich právnej subjektivity aj v právnom poriadku cudzieho štátu. Pokiaľ chce podnikateľ realizovať svoju podnikateľskú činnosť aj na území iného štátu, a tak nadväzovať právne vzťahy, musí ho prijímajúci štát rešpektovať ako subjekt práva. Táto problematika je dôležitá najmä pri aktivitách právnickej osoby ako podnikateľa. Ak by cudzí štát nepriznal takejto právnickej osobe postavenie subjektu práva, „musela by táto osoba reagovať zriadením nového subjektu podľa práva prijímajúceho štátu, čo by však znamenalo ďalšie výdaje a pri podnikaní medzi krajinami by to často znamenalo neprekonateľné problémy“⁷⁸. Právnická osoba by v takomto prípade nemohla realizovať žiadnu podnikateľskú činnosť a ani činiť právne úkony, pretože by po právnej stránke v danom štáte neexistovala. Ak by však zakladatelia tejto právnickej osoby chceli vyvíjať podnikateľskú činnosť v danom štáte

⁷⁸ BEJČEK, Jozef a kol. *Základy obchodného práva v Evrope*. Brno: Vydavateľstvo Masarykovej Univerzity, 2009. s.40

prostredníctvom právnickej osoby, museli by založiť právnickú osobu „novú“ a to podľa právnej úpravy daného štátu.

Právny predpis preto musí najprv vymedziť kto sa považuje za zahraničnú osobu a ďalším krokom je zistenie osobného statusu danej osoby.

U fyzických osôb sa uznáva ich spôsobilosť k právnym úkonom na základe právneho poriadku štátu, ktorého je príslušníkom (§3 odst. 1 z. č. 97/1963 o medzinárodnom práve súkromom a procesnom). Pri spôsobilosti fyzických osôb stojí za povšimnutie aj úprava v Rímskej dohode o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy z roku 1980 (Vyhl. 64/2006 Sb., doplnená Nariadením ES č.593/2008,tzv. Rím I., s účinnosťou od 17.12.2009). Jej význam spočíva najmä v tom, že do 1.7.2006 sa pre určenie rozhodného práva pre právne záväzkové vzťahy s medzinárodným prvkom použili ustanovenie zákona o medzinárodnom práve súkromom, avšak po tomto dátume sa v signatárskych krajinách dohody užije pre určenie rozhodného práva daných vzťahov výlučne táto dohoda v rozsahu jej pôsobnosti. Rímska dohoda síce zo svojej pôsobnosti vylučuje úpravu otázok spôsobilosti fyzických osôb k právam a právnym úkonom, avšak v čl.11 oprávňuje fyzickú osobu dovoliť sa vlastnej nespôsobilosti. Za podmienky, že zmluva je uzatvorená v tom istom štáte a v prípade pokiaľ by daná fyzická osoba bola spôsobilá k takému úkonu podľa práva tohto štátu, sa môže dovoliť svojej nespôsobilosti podľa práva štátu, ktorého je príslušníkom, len v prípade pokiaľ by druhá strana o tejto okolnosti vedela alebo mohla vedieť, ale z nedbalosti nevedela. Článok 11, ktorého význam spočíva v ochrane dobrej viery, je dôležitý najmä z pohľadu českého práva, ktorý sa pri určovaní spôsobilosti fyzickej osoby riadi podľa „práva štátnej príslušnosti“. Dôkazné bremeno však ostáva na strane dovolávajúcej sa svojej nespôsobilosti a druhá strana sa zároveň môže dovoliť práva štátu uzatvorenia zmluvy, pokiaľ by o danej skutočnosti nevedela a ani nemohla vedieť.

Rímska dohoda však upravuje iba možnosť, že „je možné sa dovoliť vlastnej nespôsobilosti“. Pokiaľ by však druhá strana vzniesla námietku, uplatnia sa pravidlá mimo Rímsku zmluvu.

U právnických osôb sa vyvinuli dve základne teórie, ktorých podstatu som už zmieňovala v kapitole 2.3. (viď vyššie), podľa ktorých sa posudzuje ich väzba na domovský štát.

V českém právním pořádku převládla teória inkorporačná, podľa ktorej sa určuje právny status právnickej osoby na základe práva štátu, podľa ktorého bola daná právnická osoba zriadená.

Česká právná úprava nekladie podnikaniu zahraničných osôb žiadne prekážky, avšak niektorým zahraničným osobám ukladá zvláštne povinnosti (napr. zápis do obchodného registra). Základným prameňom z ktorého vychádza je obchodný zákonník, ktorý vychádza z koncepcie rovných podmienok pre podnikanie. Preto stanovuje, že zahraničné osoby môžu podnikat' na území Českej republiky za rovnakých podmienok ako osoby české. Rovnaký prístup zachováva i živnostenský zákonník. Táto úprava vychádza z čl. 26 Listiny základných práv a slobôd, podľa ktorého má každý právo v ČR podnikat' a uskutočňovať inú hospodársku činnosť. Výnimky v podobe doplňujúcich podmienok a obmedzení pre výkon určitých vymedzených činností, prípadne odchylnú úpravu pre zahraničné osoby, môže stanoviť iba zákon⁷⁹.

Zahraničná osoba, a to i fyzická, musí podať návrh na zápis do obchodného registra, a jej oprávnenie podnikat' na území ČR vzniká až dňom zápisu tejto osoby, poprípade organizačnej zložky jej podniku, do obchodného registra. Táto povinnosť sa nevzťahuje na fyzické osoby, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov Európskej únie, iných štátov tvoriacich Európsky hospodársky priestor alebo Švajčiarskej konfederácie a ďalej, za určitých podmienok, i na rodinných príslušníkov týchto osôb (viď nižšie). Ak by zahraničná osoba nebola zapísaná, môže sa zúčastniť na podnikaní v ČR iba nepriamo, napr. ako spoločník českých právnických osôb, tichý spoločník českého podnikateľa, môže nadväzovať kooperačné vzťahy a iné. Zahraničný podnikatelia (tzv. cezhraničný poskytovatelia služieb), ktorých k tomu oprávňuje zákon č. 222/2009 Sb., o voľnom pohybu služieb transponovaný do českého právneho poriadku Smernicou o službách (2006/123/ES), môžu dočasne a príležitostne poskytovať služby na území Českej republiky iba na základe oprávnenia vydaného orgánom svojho domovského štátu (viď nižšie).

⁷⁹ NESNÍDAL, Jiří a kol. *Lexikon – Obchodního práva*. 2 rozšírené vydanie. Ostrava: Nakladatelství Jiří Moltloch – Sagit, 2001 . s.252

3.1. Vymedzenie základných pojmov týkajúcich sa podnikania

Bezpochyby najzákladnejším pojmom pri problematike podnikania zahraničných osôb, je podnikanie samotné.

Súčasná právna úprava podnikania v Českej republike vychádza zo základných zásad zakotvených v Listine základných práv a slobôd, ktorá je súčasťou ústavného poriadku ČR. A to najmä zo zásady rovnosti zákonného obsahu a ochrany vlastníckeho práva všetkých vlastníkov a sprístupnenie podnikania každému. Podmienky a obmedzenia práva podnikat' môžu stanoviť len zákony. V súčasnej dobe obmedzujú zákony toto právo určitým osobám v súvislosti s výkonom určitých povolání, služieb alebo zamestnania a vymedzujú podmienky, za ktorých získa určitá osoba živnostenské alebo iné oprávnenie.

Z hľadiska verejnoprávneho sa podnikanie člení na živnostenské a neživnostenské. Živnostenským sa rozumie podnikanie za podmienok stanovených živnostenským zákonom. Neživnostenským podnikaním sú činnosti, ktoré je možné realizovať iba za splnenia podmienok stanovených v zvláštnych právnych predpisoch a ktoré „viažu podnikateľské oprávnenie na povolenie, oprávnenie, registráciu a pod. u orgánov alebo organizácii v nich uvedených, pričom každá s týchto činností sa riadi samostatným právnym predpisom“.⁸⁰

Obchodný zákonník vymedzuje podnikanie ako činnosť, ktorú podnikateľ vykonáva a podnikateľ a osobu, ktorá je oprávnená podnikat'.

Podnikaním sa rozumie *sústavná činnosť uskutočňovaná podnikateľom samostatne, vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku* (§2 odst. 1 Obch. zák.).

Toto pojmové vymedzenie v sebe zahŕňa päť znakov, ktoré musia byť splnené súčasne. To znamená, že ak by niektorý z uvedených znakov chýbal, nejednalo by sa o podnikanie.

Sústavnosťou sa rozumie pravidelnosť alebo opakovateľnosť činnosti. Nemusí byť trvalá a nepretržitá, preto môže byť sústavnou činnosťou aj činnosť sezónna, ktorá

⁸⁰ ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. Plzeň: Vydavatel'stvo a nakladatel'stvo Aleš Čenek, 2009. s.31

má krátkodobú povahu, ale vykazuje znaky sústavnosti. Podnikáním naopak nie je činnosť iba príležitostná, náhodná alebo činnosť, ku ktorej dochádza iba ojedinele. Samostatnosť znamená, že ten kto podnikateľskú činnosť uskutočňuje, sám rozhoduje o jej spôsobe a rozsahu, o dobe a mieste výkonu činnosti. Znamená to, že „ten kto podnikateľskú činnosť uskutočňuje, nie je vo vzťahu podriadenosti k tomu, ktorému k prospechu ju vykonáva“⁸¹.

Podnikanie vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť znamená, že podnikateľ vyvíja svoju podnikateľskú činnosť pod svojím obchodným menom, teda nie menom a ani na zodpovednosť niekoho iného. Podnikáním preto nie je činnosť spoločníka v obchodnej spoločnosti konajúceho menom spoločnosti. Na druhej strane je podnikáním tiež činnosť advokáta alebo patentového zástupca a pod., ktorý zmluvne zastupuje inú osobu.⁸²

Dosiahnutie zisku je základným zmyslom podnikania a motívom podnikateľa. Nie je však dôležité, či činnosť skutočne priniesla zisk alebo skončila stratou.

Za podnikanie je treba považovať len takú činnosť, ktorá je oprávnená, to znamená ak nejde o činnosť, ktorá je zakázaná resp. vykonávaná bez podnikateľského oprávnenia. Neoprávnenému podnikaniu neposkytuje obchodný zákonník ochranu a nemôžeme ju preto podradiť pod pojem podnikanie podľa §2 Obch. zák.. Avšak aj v prípadoch kedy je podnikanie neoprávnené chráni obchodný zákonník tretie osoby pred jeho dôsledkami. Túto ochranu poskytuje §3 Obch. zák., ktorý stanovuje že povaha, či platnosť právneho úkonu nie je dotknutá tým, že je určitej osobe zakázané podnikáť alebo že nemá oprávnenie k podnikaniu (odst.1). To znamená, že ak by bola uzavretá zmluva medzi neoprávneným podnikateľom a inou osobou, bola by platná avšak neoprávnená osoba je zodpovedná za škodu, ktorá by tým vznikla (odst.2).

Pojem podnikanie v obchodnom zákonníku je oproti živnostenskému podnikaniu podľa živnostenského zákona svojim rozsahom širší. Obchodný zákonník zahŕňa pod pojem podnikanie nielen živnosti, ale aj iné formy podnikania napr. podnikateľskú činnosť lekárov, advokátov, aj fyzických osôb uskutočňujúcich poľnohospodársku výrobu a ďalších osôb zapísaných ako podnikateľov do príslušnej evidencie.

⁸¹ NESNÍDAL, Jiří a kol. *Lexikon – Obchodního práva*. 2 rozšírené vydanie. Ostrava: Nakladatelství Jiří Moltloch – Sagit, 2001 . s.251

⁸² FALDYNA, František a kol. *Meritum (Obchodné právo)*. Praha: ASPI, a.s., 2005. s.7

Ďalším dôležitým pojmom pri podnikaní, ktorý je nutné objasniť a ktorým nazývame súhrnne všetky subjekty podnikateľskej činnosti je osoba podnikateľa. V iných právnych poriadkoch sa môžeme stretnúť s pojmom obchodník alebo kupec (ako je tomu napríklad v španielskej právnej úprave – Código de comercio, art.1). Pojem podnikateľ používa český právny poriadok ako pre označenie podnikateľa – fyzickej osoby (hovoríme o individuálnom podnikaní), tak aj pre označenie podnikateľa - právnickej osoby (označované ako spoločne podnikanie).⁸³ Osoba podnikateľa je väčšinou spojená s podnikateľskou činnosťou, ale môže ísť aj o osobu, ktorá vôbec nepodniká. Jedná sa o tzv. podnikateľov podľa právnej formy (fiktívnych podnikateľoch), ktorí síce nevznikajú za účelom podnikania, ale zapisujú sa na základe zákona do obchodného registra, čím nadobúdajú štatút podnikateľa (napr. Česká tisková kanceláň) – vid' nižšie.

Kto je osoba podnikateľa vymedzuje zákon kogentne. Tento pojem vymedzuje obchodný zákonník (§2 odst.2 *Obch. zák.*).

Živnostenský zákon používa pojem podnikateľ pre osoby, ktoré môžu uskutočňovať živnosť na základe živnostenského oprávnenia. Tento pojem podnikateľa je však nutné odlišovať od pojmu podnikateľa podľa obchodného zákonníka. Podľa obchodného zákonníka ide o podnikateľa pokiaľ spadá do jednej z kategórií vymedzených v §2 odst.2. Ide teda o širšie poňatie pojmu podnikateľa ako je tomu v prípade živnostenského zákona.

Obchodný zákonník podnikateľa chápe ako právne samostatný, vlastnícky oddelený právny subjekt, ktorý uskutočňuje podnikateľskú činnosť vlastným menom a spadá pod jednu zo štyroch kategórií v ňom vymedzených.

Podľa §2 odst.2 *Obch. zák.* je podnikateľom:

1.osoba, zapísaná do obchodného registra

Do tejto kategórie patria predovšetkým obchodné spoločnosti a družstvá zriadené podľa obchodného zákonníku, iné právnické osoby, ak tak stanoví zvláštny zákon (napr. štátny podnik, podľa z. o štátnom podniku). U fyzických osôb nie je rozhodné, či sa do obchodného registra zapisujú povinne alebo dobrovoľne na vlastnú žiadosť. Formulácia zákona nevyžaduje, aby osoba zapísaná do obchodného registra podnikala alebo aspoň bola oprávnená podnikáť. Preto bude mať povahu

⁸³ ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. Plzeň: Vydavatel'stvo a nakladatel'stvo Aleš Čenek, 2009. s. 23

podnikateľa akciová spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným alebo družstvo aj keby boli založené za iným účelom ako podnikaním (napr. bytové družstvo slúžiace k uspokojovaniu potrieb svojich členov). Povahu podnikateľa má aj iná osoba, ktorá nie je založená za účelom podnikania, ak sa podľa zvláštneho zákona zapisuje do obchodného registra (napr. Zajišťovací fond, podľa z. o zamestnaneckých pojišťovniach; Státní fond kultúry, podľa z. o Státnim fondu kultúry, a iné). O týchto právnických osobách sa hovorí ako o podnikateľoch „ podľa právnej formy“⁸⁴.

2. osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia

Predovšetkým ide o osoby, ktoré podnikajú na základe živnostenského oprávnenia a sú evidované v živnostenskom registri.

3. osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa zvláštnych predpisov

Do tejto kategórie patria predovšetkým osoby, ktorých oblasť podnikania je zo živnostenského zákona vylúčená a je upravená zvláštnymi zákonmi. Patria sem tzv. slobodné povolania, činnosť bánk, usporiadávanie lotérie a iných podobných hier a iné.

4. osoba, ktorá uskutočňuje poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa zvláštnych predpisov

Poľnohospodárskym podnikateľom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá chce uskutočňovať poľnohospodársku výrobu za podmienok stanovených z.č.252/1997Sb. a ktorá splňuje týmto zákonom stanovené podmienky. Fyzické a právnické osoby sú povinné sa zaevidovať u obecného úradu obce s rozšírenou pôsobnosťou podľa miesta podnikania alebo sídla poľnohospodárskeho podnikateľa.

Ďalším ústredným tematickým pojmom, ktorému sa venujem, je bezpochyby pojem zahraničnej osoby. Zahraničnou osobou sa v zmysle obchodného zákonníku rozumie fyzická osoba s bydliskom alebo právnická osoba so sídlom mimo územia Českej republiky. Českou právnickou osobou sa pre účely obchodného zákonníku rozumie právnická osoby so sídlom na území ČR (§21 odst.2 Obch. zák.).

Obdobné pojmá zahraničnej osoby vyjadruje i živnostenský zákon (§5 odst.2 ŽZ). Ale vzhľadom k tomu, že stanovuje rovnaké podmienky a rozsah pre podnikanie

⁸⁴ FALDYNA, František. a kol. *Meritum (Obchodné právo)*. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 8

zahraničnej osoby ako má domáci podnikateľ, vymedzuje tiež pojem „česká osoba“. Českou osobou je fyzická alebo právnická osoba s bydliskom alebo sídlom na území ČR. Bydliskom sa pritom rozumie trvalý pobyt na území ČR.

3.2. Zápis zahraničných osôb do obchodného registra

Podnikateľom sa stáva každá osoba zapísaná do obchodného registra, bez ohľadu na to, či predmetom jej činnosti je skutočne podnikanie. Obligatórne sa do obchodného registra zapisuje podnik alebo organizačná zložka zahraničnej právnickej osoby, tzn. právnickej osoby so sídlom mimo územia Českej republiky, ale i zahraničné fyzické osoby, tzn. osoby, ktoré majú bydlisko mimo územia ČR. Pojem bydlisko však nie je vo všetkých právnych odvetviach definovaný rovnako. Pre účely obchodného zákonníka sa rozumie bydliskom miesto trvalého pobytu, čo platí aj pre úpravu živnostenského zákona (§5 ŽZ). To znamená že zahraničná fyzická osoba, je osoba ktorá má trvalý pobyt mimo územia Českej republiky, bez ohľadu na to či sa jedná o občana Českej republiky alebo nie. Pre cudzinecké právo však platí odlišný režim. Podľa cudzineckého zákona (z.č.326/1999 Sb.) sa za cudzinca chápe osoba, ktorá nie je štátnym občanom Českej republiky. To znamená, že cudzincom v tomto prípade je aj osoba, ktorá má na území Českej republiky trvalý pobyt, čiže osoba, ktorá podľa obchodného zákonníka nie je fyzickou zahraničnou osobou, lebo logicky spĺňa „podmienku“ zaradenia ako „domáceho podnikateľa“. Z poňatí obidvoch koncepcií vyplýva dôležitosť vymedzenia základného pojmu v danej právnej úprave. Zahraničnou fyzickou osobou pre účely obchodného zákonníka, teda môže byť aj občan Českej republiky a zároveň nemusí byť občan iného štátu.

Návrh na zápis podáva zahraničná osoba (§21 odst.4 Obch. zák.), môže však byť zastúpená českým právnym zástupcom.

Fyzická osoba, ktorej bol udelený azyl alebo doplnková ochrana a jej rodinní príslušníci môžu uskutočňovať živnosť za rovnakých podmienok ako občan Českej republiky s bydliskom na území Českej republiky (§6 ŽZ). Z tohto ustanovenia

vyplýva, že pre podnikanie takejto osoby nie je nutný obligatórny zápis do obchodného registra.

Podnikáním zahraničnej osoby na území Českej republiky, sa pre účely obchodného zákonníku, rozumie podnikanie v užšom slova zmysle. Jedná sa o podnikanie tejto osoby prostredníctvom jej podniku alebo jej organizačnej zložky umiestnenej na území Českej republiky (§21 odst.3 *Obch. zák.*). Organizačnú zložku v takomto prípade nie je možné zamieňať s právnickou osobou zriadenou v Českej republike zahraničnou osobou.

Od podnikania zahraničnej osoby je nutné odlišovať rôzne aktivity cudzincov, súvisiace s podnikáním na území Českej republiky, napr. účasť v štatutárnych orgánoch obchodných spoločností alebo výkon funkcie zodpovedného zástupcu. Ale aj takáto osoba však musí spĺňať podmienky stanovené českými právnymi predpismi (napr. povolenie pobytu v ČR, ak by nešlo o občana EU preukázanie kvalifikácie resp. znalosť českého jazyka, atď.).

Tak isto nemôžeme chápať ako podnikanie zahraničnej osoby jej činnosť spočívajúcu v poskytovaní dočasných služieb. Pokiaľ by mala zahraničná osoba v úmysle poskytovať svoje služby len dočasne alebo príležitostne, vzťahovala by sa na ňu úprava §23 *Obch. zák.*, ktorá jej priznáva štatút podnikateľa, ktorý ma v zahraničí a činnosť tejto osoby by sme mohli v tomto prípade označiť ako „hostovanie“. Túto problematiku upravuje zákon č. 222/2009, o voľnom pohybu služieb, ktorý sa stal účinným dňa 28.12.2009. Tento zákon do českého právneho poriadku implementuje jeden zo zásadných aktov európskeho práva posledného desaťročia a to smernicu č.2006/123/ES o službách na vnútornom trhu zo dňa 12. decembra 2006. Zákon sa síce venuje poskytovaniu služieb zahraničným podnikateľom vo všeobecnosti, avšak jeho význam spočíva najmä v úprave tzv. *cezhraničných poskytovateľov služieb*, fyzických alebo právnických osôb, ktoré poskytujú služby na území Českej republiky bez úmyslu sa tu trvalo usadiť.

Zákon umožňuje podnikateľovi z iného členského štátu Európskej únie, z iného štátu patriaceho do Európskeho hospodárskeho priestoru alebo Švajčiarskej konfederácie, v rozsahu jeho podnikateľského oprávnenia v Českej republike poskytovať služby dočasne alebo príležitostne iba na základe oprávnenia vydaného jeho domovským štátom, tzn. že pre jeho činnosť spočívajúcu v poskytovaní dočasných služieb nie je nutné žiadať žiadne oprávnenie od príslušného orgánu v Českej republike. Je však nutné aby sa daná osoba, ktorá vykonáva regulovanú profesiu, zaregistrovala

u príslušného orgánu v ČR (prípadne aj doložila požadované dokumenty). Ide však len o registráciu a nie je nutné, aby daná osoba čakala na akékoľvek povolenie. Pokiaľ by sa jednalo o výkon neregulovanej profesie, jej výkon ani nie je treba oznamovať. Osoby samostatne zárobkovo činné majú povinnosť oznámiť svoj úmysel pred prvým poskytnutím služby. Ale aj z tohto pravidla existujú výnimky napr. v prípadoch, kedy by bol ohrozený verejný záujem, vtedy by príslušný orgán v Českej republike mohol požadovať splnenie určitých požiadaviek (napr. zloženie odbornej skúšky).

Oprávnenie zahraničnej osoby podnikat' na území ČR vzniká ku dňu zápisu tejto osoby, popr. organizačnej zložky jej podniku do obchodného registra. Pokiaľ by zahraničná osoba nebola zapísaná, môže sa podnikania zúčastniť len nepriamo, a to napr. ako spoločník českých právnických osôb, tichý spoločník českého podnikateľa, môže nadväzovať kooperačné vzťahy. Nezapísaná zahraničná osoba, však nemôže na území ČR zriadiť svoju prevádzku⁸⁵.

Obligatórny zápis fyzických zahraničných osôb sa však nevzťahuje na fyzické osoby, ktoré sú príslušníkmi členských štátov Európskej únie, iných štátov tvoriacich Európsky hospodársky priestor alebo Švajčiarskej konfederácie. Nedoťka sa ani rodinných príslušníkov týchto osôb, ak majú v ČR právo pobytu alebo im bolo vydané právo k dlhodobému pobytu. Taktiež sa nevzťahuje na príslušníkov tretích štátov, ktorým bolo v členskom štáte Európskej únie priznané právne postavenie dlhodobo sídliačich rezidentov, a rodinných príslušníkov týchto osôb, ktorým bolo v ČR vydané povolenie k dlhodobému pobytu (§21 odst.5 *Obch. zák.*). Tieto osoby podnikajú za rovnakých podmienok ako české fyzické osoby, pokiaľ zákon nestanoví niečo iné.

Fakultatívne sa môžu do obchodného registra zapísať iba fyzické osoby, ktoré majú bydlisko v ČR alebo sú príslušníkmi členských štátov Európskej únie, iných štátov tvoriacich Európsky hospodársky priestor alebo Švajčiarskej konfederácie a podnikajú na území ČR. Tieto však musia mať štatút podnikateľa v dobe podania návrhu na zápis do obchodného registra.

K tomu aby zahraničná osoba mohla na území ČR podnikat', musí vedľa podmienok stanovených českými zákonmi, splňovať taktiež podmienky z oblasti cudzineckého

⁸⁵ ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. Plzeň: Vydavatel'stvo a nakladatel'stvo Aleš Čenek, 2009. s. 24

práva, a to najmä podmienky vyplývajúce zo zákona o pobyte cudzincov na území ČR (zákon č. 326/1999 Sb.), ktorý upravuje vydávanie víz a povolení k trvalému a prechodnému pobytu. Tento zákon, okrem iného zaručuje pre občanov EU a ich rodinných príslušníkov, ktorí na území ČR podnikajú alebo sú členom štatutárnych orgánov právnických osôb, vydanie povolenia k trvalému pobytu.

3.3. Podnikanie podľa úpravy v obchodnom zákonníku

3.3.1. Majetková účasť zahraničných osôb v českej právnickej osobe

Majetková účasť je významnou formou podnikania zahraničných osôb v Českej republike a vytvára široké možnosti pre zahraničných investorov. Rozsah podielu zahraničnej osoby v českej právnickej osobe nie je obmedzený, môže sa jednať i o tzv. „stopercentnú účasť“⁸⁶.

Obchodný zákonník v §24 vymedzuje možnosť zahraničnej osoby podieľať sa za účelom podnikania, na založení českej právnickej osoby alebo sa zúčastniť ako spoločník resp. člen v českej právnickej osobe už založenej. Zahraničná osoba môže aj sama českú právnickú osobu založiť alebo sa stať jej jediným spoločníkom, pokiaľ tento zákon jediného zakladateľa alebo spoločníka pripúšťa (o jednočlennú spoločnosť sa môže jednať v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným alebo akciovej spoločnosti).

Tieto majetkové účasti zahraničných právnických osôb český právny poriadok nepovažuje za podnikanie zahraničných osôb v pravom slova zmyslu, a to najmä z toho dôvodu, že samotnú podnikateľskú činnosť v tomto prípade vykonáva daná česká osoba a to vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť. Majetkovú účasť zahraničných osôb, v hore uvedených formách, tak môžeme chápať ako investíciu,

⁸⁶ FALDYNA, František a kol. Obchodní zákonník s komentářem. I. díl. Praha: CODEX Bohemia, 2000. s. 69

kedy zahraničná osoba sama svojím menom vnáša vklad do českej osoby a svojimi ďalšími rozhodnutiami spolupôsobí k vzniku a chodu nového subjektu⁸⁷.

Rovnako ako je tomu pri samostatnom podnikaní zahraničných osôb v ČR aj pri majetkovej účasti týchto osôb platí zásada, že zahraničné osoby majú v týchto prípadoch rovnaké práva a povinnosti ako české osoby.

Pokiaľ teda zahraničná osoba poskytne vklad do spoločnosti so sídlom v ČR a bude mať v nej väčšinovú účasť, môže pomocou svojich investícií plne ovládnuť chovanie spoločnosti. S takýmto javom sa môžeme v praxi stretnúť veľmi často, najmä v prípadoch akciových spoločností a spoločností s ručením obmedzeným, ktoré môžu existovať aj ako spoločnosti unipersonálne.

V prípade, že by zahraničná osoba zakladala v ČR novú právnickú osobu, musí tak konať iba podľa platného českého práva. Tento princíp zakotvený v §24 odst.2 *Obch. zák.* zaviedla novelizácia obchodného zákonníka, *zákonom č. 370/2000 Sb.*

Pred touto úpravou platilo, že zahraničné osoby mohli zakladať nové právnické osoby na území ČR ako podľa českého práva tak podľa práva cudzieho.

Táto novela odstránila dovtedajšie problémy. Aj jej ustanovenia znamenajú pre zahraničnú osobu „istú odchýlku od §9 *zákona o medzinárodnom práve súkromnom*, ktorý dáva stranám zmluvného vzťahu voľnosť pri výbere práva, ktorým sa bude ich zmluvný vzťah ako aj majetkové pomery riadiť, zaisťuje ochranu viery tretích osôb, ktoré s touto osobou vstupujú do právnych vzťahov a ktorých postavenie nová právnická osoba výrazne ovplyvňuje“⁸⁸.

3.3.2. Ochrana majetkových záujmov zahraničných osôb a zahraničných investícií

Základom pre právnu úpravu ochrany majetkových záujmov zahraničných osôb v ČR je Listina základných práv a slobôd, z ktorej následne vychádzajú ustanovenia §25 *Obch. zák.* Majetok zahraničnej osoby súvisiaci s podnikaním v ČR a majetok právnickej osoby so zahraničnou majetkovou účasťou podľa §24 odst.1 *Obch. zák.*

⁸⁷ DOLEČEK, Marek. *Podnikání zahraničných osob v ČR* (online) . BusinessInfo.cz , 12.1.2010. (cit.10.3.2010) Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravono-v-podnikatelske-praxi/opu-podnikani-zahranicnich-osob-v-cr/1001817/55610/?page=4>

⁸⁸ DOLEČEK, Marek. *Podnikání zahraničných osob v ČR* (online) . BusinessInfo.cz , 12.1.2010. (cit.10.3.2010) Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-podnikani-zahranicnich-osob-v-cr/1001817/55610/?page=4>

môže byť v ČR vyvlastnený alebo vlastnícke právo obmedzené iba na základe zákona a vo verejnom záujme, ktorý nie je možné uspokojiť inak. Takéto vyvlastnenie by muselo prejsť parlamentom a kompenzácia by bola určená na základe tržnej ceny. Od nežnej revolúcie v roku 1989 však k takémuto vyvlastneniu zahraničného investora nedošlo⁸⁹.

Pri uvedených opatreniach musí byť poskytnutá náhrada odpovedajúca plnej hodnote majetku, ktorého sa tieto opatrenia dotýkajú, za odpovedajúcu hodnotu v dobe, kedy boli opatrenia uskutočnené a je voľne prevoditeľná do zahraničia v cudzej mene. Základom pre túto úpravu v obchodnom zákonníku je odpovedajúci článok Listiny základných práv a slobôd, a to *čl. 11 odst.4*⁹⁰.

Rozhodujúca v tomto smere však nie je len úprava obsiahnutá v obchodnom zákonníku a v ďalších českých právnych predpisoch upravujúcich vyvlastnenie, popr. obmedzenie vlastníckeho práva a právne dôsledky s tým spojené, ale nespornú dôležitosť majú medzinárodné zmluvy, ktorými je ČR viazaná.

§25 *odst.3* Obch. zák. sám určuje, že medzinárodné zmluvy, ktorými je ČR viazaná a ktoré boli vyhlásené v Zbierke zákonov alebo Zbierke medzinárodných zmlúv, nie sú týmito ustanoveniami dotknuté. Jedná sa najmä o dvojstranné medzinárodné zmluvy o podpore a vzájomnej ochrane investícií.

Česká republika je členom Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), medzinárodnej organizácie na ochranu investícií, ktorá patrí do skupiny IMF Svetovej banky. ČR podpísala celú radu dvojstranných medzinárodných zmlúv, ktoré podporujú a chránia zahraničné investície, napr. s USA, Veľkou Britániou, Francúzskom, Rakúskom a inými. Momentálne je ČR viazaná s viac ako 80 takýmito zmluvami a niekoľko desiatok ďalších čaká na ukončenie ratifikačného procesu⁹¹. Úprava v týchto medzinárodných zmluvách má prednosť pred vnútroštátnou úpravou v zákonoch Českej republiky.

⁸⁹ Anonymný. *Výhody investování a podnikání v ČR (online)*. Czech.cz. ,1.1.2010. (cit.10.3.2010). Dostupné na <http://www.czech.cz/cz/66701-investicni-klima>

⁹⁰ FALDYNA, František. a kol. *Meritum (Obchodné právo)*. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 73

⁹¹ Zdroj MF. *Platné dohody o podpoře a ochraně investic (online)*. BusinessInfo.cz. 20.11.2009. (cit.10.3.2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi/platne-dohody-o-podpore-a-ochrane/1000487/6850/>

3.3.3. Premiestnenie sídla právnickej osoby

Premiestnením sídla zahraničnej osoby na územie Českej republiky, sa v obchodnom zákonníku zaoberá iba jediný paragraf, ktorý má však zásadný význam z hľadiska podnikania zahraničných osôb v ČR. Ustanovenie §26 *Obch. zák.* hovorí, že právnická osoba založená podľa práva cudzieho štátu za účelom podnikania, ktorá má svoje sídlo v zahraničí, môže premiestniť svoje sídlo na územie Českej republiky, ak to umožňuje medzinárodná zmluva, ktorá je pre Českú republiku záväzná a bola vyhlásená v Zbierke zákonov alebo v Zbierke medzinárodných zmlúv. To platí aj pre premiestnenie sídla českej právnickej osoby do zahraničia. Pre premiestnenie sídla zo zahraničia a do zahraničia teda platí obdobný režim, ktorý je daný príslušnou medzinárodnou zmluvou. Tým je zaistená v medzinárodných vzťahoch zásada vzájomnosti⁹². V súčasnosti však Česká republika nie je viazaná žiadnou zmluvou, ktorá by umožňovala premiestnenie sídla z alebo do Českej republiky⁹³, takže toto ustanovenie sa javí ako obsolentné. Medzinárodnú zmluvu takéhoto charakteru predpokladá aj francúzska právna úprava, avšak ako Česká republika, ani Francúzsko takúto zmluvu ešte nedohodlo.

Účinnosť premiestnenia sídla nastáva až jeho zápise do obchodného registra. Pokiaľ by zahraničná osoba premiestnila svoje faktické sídlo do Českej republiky, stane sa z nej česká právnická osoba, podliehajúca v plnom rozsahu úprave podnikania Českej republiky. Jej vnútorné pomery sa však, na základe zásady inkorporačnej, budú naďalej riadiť právnym poriadkom štátu, podľa ktorého bola založená. Na ochranu tretích osôb sa tiež stanoví, že ručenie spoločníkov za záväzky právnickej osoby voči tretím osobám nesmie byť nižšie než aké ukladajú české právne predpisy pre tú istú alebo obdobnú formu právnickej osoby.

Toto ustanovenie teda „umožňuje zahraničným osobám premiestniť na územie ČR ich sídlo a stať sa tak českou právnickou osobou, bez toho aby museli byť zrušené a znovu byť založené na území Českej republiky, a tak zaručuje zahraničným

⁹² FALDYNA, František. a kol. *Meritum (Obchodné právo)*. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 131

⁹³ TUROŇOVÁ, Jana. *Ustanovení § 22 a § 26 obchodního zákoníku a jeho soulad s právem EU*. Epravo.cz, 2.7.2008. (cit. 7.4.2010) . Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/ustanoveni-22-a-26-obchodniho-zakoniku-a-jeho-soulad-s-pravem-eu-54993.html>

osobám ich kontinuitu“⁹⁴. Z dôvodu ochrany tretích osôb, ktoré vstupujú s takouto zahraničnou osobou do právnych vzťahov, je následne z obchodného registra zrejme, že táto osoba premiestnila svoje sídlo zo zahraničia a podľa akého právneho poriadku sa riadia jej vnútorné pomery.

Z ustanovenie §26 odst.4 Obch. zák. ešte vyplýva, že premiestnenie sídla právnickej osoby do Českej republiky alebo naopak je prípustné tiež v prípadoch a za podmienok stanovených právom Európskych spoločenstiev či zvláštnym zákonom. Táto problematika úzko súvisí s primárnou slobodou usadzovania sa, dôležitým faktorom jednotného vnútorného trhu, ktorá spočíva v preložení miesta podnikania do iného členského štátu. Podľa judikatúry ESD však vyplýva, že táto primárna sloboda, založená na čl. 43 a 48 Zmluvy o ES, je určená len pre fyzické osoby. Prvým z výrazných judikátov, ktorý udal tento smer, je rozhodnutie v prípade Daily Mail (81/88 Daily Mail and General Trust PLC), kde sa ESD vyjadril, že súčasné komunitárne právo nedáva oprávnenie spoločnosti založenej v jednom členskom štáte premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu bez straty jej právnej subjektivity v domovskom čl. štáte. Zároveň sa vyjadril, že právna úprava podmienok premiestnenia sídla právnickej osoby, je v kompetencii národného práva členských štátov. Momentálne komunitárne právo oprávňuje premiestniť svoje sídlo len Európskemu hospodárskemu záujmovému združeniu (nariadenie č. 2137/85), Európskej spoločnosti (nariadenie č.2157/2001/ES) a Európskej družstevnej spoločnosti (nariadenie č.1435/2003/ES). V súčasnosti sa však na komunitárnej úrovni pripravuje Návrh smernice o cezhraničnom premiestnení sídla spoločnosti (tzv. 14 smernice), ktorá by mala upravovať právo spoločnosti premiestniť svoje sídlo z domovského štátu do hostiteľského členského štátu, bez toho aby sa táto spoločnosť musela formálne uchýľovať k fúzii, resp. k likvidácii spoločnosti v domovskom štáte.

⁹⁴ DOLEČEK, Marek. *Podnikání zahraničních osob v ČR* (online) . BusinessInfo.cz , 12.1.2010. (cit. 11.3.2010) Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-podnikani-zahranicnich-osob-v-cr/1001817/55610/?page=6>

3.4. Podnikanie zahraničných osôb podľa živnostenského zákona

Prameňom právnej úpravy živnostenského podnikania je zákon o živnostenskom podnikaní (*živnostenský zákon – zákon č. 455/1991 Sb.*).

Tento zákon popri podmienkach, ktoré je nutné splniť pre oprávnenie k živnostenskému podnikaniu, upravuje aj kontrolu nad ich dodržovaním.

Podnikateľská činnosť spočívajúca v prenájme bytov a nebytových priestorov, teda nie je závislá na vydaní živnostenského oprávnenia a býva osobami často využívaná ako predmet podnikania pri zápise do obchodného registra, kedy osoba nemusí čakať na vydanie živnostenského oprávnenia a môže byť zapísaná do obchodného registra rýchlejšie a tým skôr zahájiť svoju činnosť. V praxi si potom osoba po svojom vzniku zariadi živnostenské oprávnenie v rozsahu v akom bude činnosť skutočne vykonávať.

Živnosť môže uskutočňovať fyzická alebo právnická osoba, ktorá splní podmienky pre živnostenské podnikanie stanovené zákonom. Živnosť môže uskutočňovať osoba česká ale aj zahraničná. Zákon ďalej stanovuje, pre ktoré živnosti je nutné štátne povolenie (koncesia).

Živnostenský zákon stanovuje, že zahraničná osoba môže uskutočňovať živnosť na území Českej republiky za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako česká osoba, pokiaľ zo živnostenského zákona alebo zvláštnych zákonov nevyplýva niečo iné.

Zahraničná osoba k tomu, aby mohla vykonávať živnosť na území Českej republiky najprv musí splniť podmienky stanovené živnostenským zákonom. Takáto osoba musí splňovať zvláštne ale aj všeobecné podmienky.

K všeobecným podmienkam u fyzických osôb patrí dosiahnutie veku 18 rokov, spôsobilosť k právnym úkonom a bezúhonnosť.

Bezúhonnosť zahraničná osoba, ak ide o občana krajiny Európskej únie, dokladá výpisom z evidencie trestov vydaným príslušným orgánom štátu, ktorého je občanom alebo štátu posledného pobytu. Občan pochádzajúci z iných krajín ju dokladá výpisom z evidencie trestov vydaným orgánom štátu, ktorého je občanom, inak

čestným vyhlásením o bezúhonnosti spísaným pred notárom alebo orgánom štátu, ktorého je občanom, alebo štátu posledného pobytu, nie starším ako 3 mesiace. U právnických osôb sa predkladá doklad o ich založení či existencii, pričom podmienku bezúhonnosti musia splňovať štatutárni zástupcovia tejto osoby.

Zvláštnymi podmienkami sa následne rozumie odborná alebo iná spôsobilosť, ktorú zákon pre výkon určitých živností vyžaduje (remeselné, viazané a koncesované živnosti). Právnická osoba tieto podmienky musí splňovať prostredníctvom svojho zodpovedného zástupcu, ktorým má byť u zahraničných osôb prioritne ustanovený vedúci organizačnej zložky podniku.

Živnostenský zákon umožňuje v spojení so zákonom (z.č. 18/2004 Sb.) uznanie odbornej kvalifikácie a inej spôsobilosti štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie, a dokazovanie ich odbornej spôsobilosti dokladmi o odbornej kvalifikácii, ktoré osvedčujú že danú činnosť vykonávali v inom členskom štáte po určitú dobu stanovenú podľa § 7 *odst.5* živnostenského zákona. Pre každého takého žiadateľa o vydanie živnostenského oprávnenia bude živnostenský úrad posudzovať splnenie odbornej spôsobilosti individuálne.

V niektorých prípadoch zákon taktiež od zahraničnej osoby vyžaduje, aby predložila doklady potvrdzujúce určité skutočnosti. Takéto doklady musia byť predložené vrátane ich overeného českého prekladu, pokiaľ zo živnostenského zákona alebo zvláštného zákona nevyplyva niečo iné (napr. slovenské doklady nemusia byť prekladané, §16 SŘ). Pravosť podpisov a obtlačok razítka na origináloch predkladaných dokladov musia byť overené.

Overené doklady do českého jazyka uskutočňuje tlmočník zapísaný do zoznamu znalcov a tlmočníkov. Tieto požiadavky ohľadom overenia a prekladu v zozname zapísaným znalcom alebo tlmočníkov sa nevťahujú na doklady predložené štátnym príslušníkom členského štátu Európskej únie alebo právnickou osobou so sídlom, ústrednou správou alebo hlavným sídlom svojej podnikateľskej činnosti v členskom štáte Európskej únie. To však neplatí pokiaľ by vznikli pochybnosti o správnosti prekladu, o pravosti podpisu alebo obtlačku razítka.

Zahraničná fyzická osoba, ktorá sa chystá vykonávať živnosť na území Českej republiky a ktorá má podľa zvláštného zákona povinnosť mať pre pobyt na území Českej republiky povolenie, musí k ohláseniu živnosti a k žiadosti o koncesiu doložiť doklad o udelení víza k pobytu nad deväťdesiat dní alebo povolenie k dlhodobému

pobytu. Táto povinnosť sa však nevzťahuje na osoby, ktoré budú svoju podnikateľskú činnosť vykonávať prostredníctvom organizačnej zložky svojho podniku.

Pre azylantov alebo osoby, ktorým bola udelená doplnková ochrana a ich rodinných príslušníkov živnostenský zákonník stanovuje, že môžu uskutočňovať živnosť za rovnakých podmienok ako české osoby.

Po splnení náležitých podmienok vydá príslušný živnostenský úrad danej osobe živnostenské oprávnenie ku dňu ohlásenia živnosti ohlasovacích (pokiaľ by daná osoba neuviedla v ohlásení dátum neskorší). Pre osoby, u ktorých sa vyžaduje zápis do obchodného registra vzniká oprávnenie až dňom zápisu, po predložení výpisu zo živnostenského registra. Živnostenský zákon stanoví pre tento úkon deväťdesiat dňovú lehotu od doručenia výpisu k podaniu návrhu na zápis do obchodného registra. Pokiaľ by táto lehota uplynula márne, rozhodne živnostenský úrad, že žiadateľ podmienky pre živnostenské oprávnenie nespĺnil, a toto oprávnenie stratí platnosť⁹⁵.

3.5. Podnikanie bez založenia právnickej osoby

Zahraničná osoba sa môže podieľať na podnikaní českej osoby aj bez toho, aby musela nutne založiť novú právnickú osobu alebo sa majetkovo zúčastniť v českej právnickej osobe už založenej. Táto činnosť zahraničnej osoby je založená na záväzkovom právnom vzťahu, ktorý môže byť založený napríklad na základe zmluvy o tichom spoločníkovi, zmluvy o združení a podobne.

3.5.1. Zmluva o tichom spoločníkovi

Zmluva o tichom spoločenstve je upravená v obchodnom zákonníku v § 673 – 681. Je zvláštnym druhom záväzkového vzťahu medzi podnikateľom a inou právnickou

⁹⁵ DOLEČEK, Marek. *Podnikání zahraničných osob v ČR* (online) . BusinessInfo.cz , 12.1.2010. (cit.15.3.2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-podnikani-zahranicnich-osob-v-cr/1001817/55610/?page=2>

alebo fyzickou osobou. „V tomto záväzkovom vzťahu musí byť vždy na jednej strane podnikateľ, ale tichý spoločník nemusí byť podnikateľom“⁹⁶.

Obchodný zákonník vyžaduje pre tento typ zmluvy písomnú formu. Podstata zmluvy spočíva v záväzku tichého spoločníka poskytnúť podnikateľovi určitý vklad (určitá peňažná čiastka, určitá vec, právo alebo iná majetková hodnota využiteľná pri podnikaní) a týmto sa podieľať na podnikaní zmluvného partnera.

Záväzkom podnikateľa v zmluve je zaplatiť určitú dohodnutú časť čistého zisku tichému spoločníkovi po odčítaní povinného prídeltu do rezervného fondu (ak je podnikateľ povinný tento fond vytvárať). Dohodnutý rozsah účasti tichého spoločníka na zisku a strate musí byť rovnaký.

Zmluvu o tichom spoločníkovi radíme medzi typové obchody. To znamená, že sa riadi vždy obchodným zákonníkom, aj keď tichý spoločník podnikateľom nie je.

Práva a povinnosti voči tretím osobám z podnikania vznikajú iba podnikateľovi. Tichý spoločník však ručí za záväzky podnikateľa pokiaľ je jeho meno obsiahnuté vo firme podnikateľa alebo vyhlási osobe, s ktorou jedná podnikateľ o uzatvorení zmluvy, že obidvaja podnikajú spoločne.

U týchto záväzkových vzťahov platí, že účastníci vzťahu si môžu určiť rozhodné právo, ktoré považujú za výhodnejšie a ktorým sa budú riadiť, a to aj mlčky, ak nie je vzhľadom k okolnostiam o ich prejavenej vôli pochybnosť (§ 9 zákona o medzinárodnom práve súkromnom).

3.5.2. Zmluva o združení

Zahraničné osoby môžu za účelom podnikania vytvárať s českými osobami účelové združenia upravené občianskym zákonníkom (§829 – 841), ktoré nemajú vlastnú právnu subjektivitu.

Toto združenie vzniká písomnou zmluvou, ktorou sa združuje niekoľko osôb, aby spoločne dosiahli určitý účel. Každý z účastníkov je povinný vyvíjať určitú činnosť k dosiahnutiu dohodnutého účelu spôsobom stanoveným v zmluve a zdržať sa akejkoľvek činnosti, ktorá by mohla znemožniť alebo sťažiť dosiahnutie daného

⁹⁶FALDYNA, František. a kol. *Meritum (Obchodné právo)*. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 900

účelu. Vedľa osobných výkonov môžu byť účastníci združenia povinní podľa zmluvy poskytnúť pre účely združenia peniaze alebo iné veci.

Majetok získaný pri spoločnej činnosti sa stáva spoluvlastníctvom všetkých účastníkov. Podiely spoločníkov na tomto majetku sú rovnaké, pokiaľ zmluvou nie je stanovené niečo iné.

Každý účastník môže zo združenia vystúpiť alebo byť vylúčený. V takomto prípade, alebo v prípade rozpustenia združenia, účastníkovi patrí hodnota ním poskytnutá pre účely združenia ako aj podiel na majetku získaný pri činnosti združenia. Pri rozpustení združenia síce vzniká nárok účastníkov na vysporiadanie, avšak v žiadnom prípade nie ich povinnosť vysporiadať všetky veci v podielovom spoluvlastníctve, ktoré aj pri zániku združenia trvá ďalej, lebo zákon zánik podielového spoluvlastníctva so zánikom združenia nespojuje⁹⁷.

3.6. Založenie organizačnej zložky podniku v ČR

Jednou z foriem podnikania zahraničnej osoby na území Českej republiky, ako som sa už vyššie zmienila, je zriadenie jej organizačnej zložky na tomto území. Všetky osoby, ktoré majú na území cudzieho štátu podnik, môžu na území Českej republiky zriadiť organizačnú zložku tohto podniku. K tomu, aby zahraničná osoba mohla podnikáť pomocou svojej organizačnej zložky svojho podniku, je nutné aby podala návrh na zápis organizačnej zložky do obchodného registra. Ku dňu zápisu organizačnej zložky do obchodného registra jej následne vzniká oprávnenie podnikáť v rozsahu podnikania zapísaného v obchodnom registri.

Je však nutné si uvedomiť, že zápis organizačnej zložky zahraničnej osoby do obchodného registra nemá na právne postavenie zahraničnej osoby žiadny vplyv.

Pojem organizačnej zložky vymedzuje §7 *odst. 1 a 2 obchodného zákonníka*.

Podľa neho sa za organizačnú zložku pokladá odštepny závod alebo iná organizačná zložka podniku, ktorá sa zapisuje do obchodného registra. Ide o relatívne stabilný útvar bez právnej subjektivity, s ucelenou vnútornou organizáciou, účtovne spojený

⁹⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp.zn. 28 Cdo 666/2006, ze dne 29.6.2007

s podnikom, relatívne oddelený, ktorý slúži k trvalému uskutočňovaniu podnikateľskej činnosti zahraničnej osoby v Českej republike.

Organizačná zložka sa zapisom do obchodného registra, podľa českého právneho poriadku, nestáva subjektom práva resp. entitou s právnou subjektivitou. Pokiaľ by teda organizačná zložka jednala iba svojim „menom“, bolo by takéto jednanie neplatné, či už pre nedostatok spôsobilosti k právnym úkonom alebo pre nedostatok procesnej spôsobilosti⁹⁸. Organizačná zložka teda ani nemôže vstupovať do právnych vzťahov ako zmluvná strana. Ak sa týka zmluva organizačnej zložky zahraničnej právnickej osoby, uzatvára ju priamo podnikateľ resp. vedúci organizačnej zložky podniku, a to na základe zákonného zmocnenia §13 odst.3 *Obch. zák.*.

Na základe obecného ustanovenia §19 *OSŘ*, ktoré priznáva procesnú spôsobilosť len tomu, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti, je zrejmé, že organizačná zložka zahraničnej osoby nemôže byť ani účastníkom konania. Aj v tomto prípade aktívna aj pasívna legitímácia náleží zahraničnej osobe ako podnikateľovi, pričom existuje niekoľko výnimiek (napr. „v prípade konkurzu samotnej zahraničnej osoby by organizačná zložka jej podniku nemala zostať nepostihnutá a to isté aj v prípade výkonu rozhodnutia (exekúcie) na majetok zahraničnej osoby uskutočňovanej v Českej republike bude ľahšie pre veriteľov uspokojiť sa z majetku organizačnej zložky podniku v Českej republike“⁹⁹).

⁹⁸ Stanovisko občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu zo dňa 3.9.1997. Cpjn 30/97

⁹⁹ DOLEČEK, Marek. *Podnikání zahraničních osob v ČR* (online) . BusinessInfo.cz , (16.3.2010). Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-podnikani-zahranicnich-osob-v-cr/1001817/55610/?page=5>

4. PODNIKANIE ZAHRANIČNÝCH OSÔB NA ÚZEMÍ ŠPANIELSKA

Primárnym princípom španielskej právnej úpravy podnikania zahraničných osôb je princíp rovného zaobchádzania medzi zahraničnými a domácimi osobami. Základ tohto princípu nachádzame v artículo 13 (ďalej art. – článok) španielskej Ústavy (*Constitución española de 1978* – ďalej CE) a art. 27 Občianskeho zákonníka (*Código Civil, Real Decreto de 24 julio 1889* – ďalej CC). Tieto obsahujú zásadu rovnakých práv pre domáce i zahraničné subjekty práva, čím však nie sú dotknuté jednotlivé ustanovenia zvláštnych zákonov a medzinárodných zmlúv. Obchodný zákonník predstavuje reflexiu tejto zásady v ponímaní podnikateľa ako „tzv. občana ktoréhokoľvek štátu, pre ktorého nie sú prekážkou ani hranice, ani národnosť, ani vzdialenosť pre expandovanie jeho podniku a rozvoj jeho ekonomickej činnosti¹⁰⁰.“

Zahraničná osoba môže podnikáť na území Španielska bez toho, aby musela splniť podstatne rozdielne požiadavky. Také je základné pravidlo, ktoré vychádza z art.15 Obchodného zákonníka (*Código de comercio, la ley de 24 de noviembre de 1885* – ďalej CCo). Toto ustanovenie priznáva zahraničným osobám, či už fyzickým alebo právnickým, spôsobilosť k právam a právnym úkonom na základe práva štátu, ktorého sú príslušníkom, resp. v ktorom majú svoje sídlo. Zároveň ustanovuje, že akákoľvek podnikateľská činnosť na území Španielska sa bude riadiť podľa ustanovení španielskeho obchodného zákonníka, resp. podľa iných španielskych zákonov (napr. ako dôsledok realizácie podnikateľskej činnosti zápis organizačnej zložky do obchodného registra, uzatváranie zmlúv, atď.). Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ je subjektu práva, fyzickej alebo právnickej osobe, priznaná spôsobilosť k právam a právnym úkonom právnym poriadkom štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, resp. v ktorom má sídlo, je mu priznaná aj podľa práva španielskeho. Zmieňovaná spôsobilosť sa uznáva na základe notársky alebo konzulárne overeného

¹⁰⁰ ORTEGA REINOSO, Gloria. *Derecho Mercantil*. Universidad de Granada, 2006. (cit. 14.4.2010). Dostupné na <http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm>

osvedčenia, v ktorom sa potvrdzuje spôsobilosť podnikateľa k právnym úkonom v súlade so zákonmi jeho domovského štátu.

Ak zahraničná osoba podľa zákona domovského štátu disponuje plnou právnou spôsobilosťou a voľnou dispozíciou so svojimi statkami a vykonáva sústavne a vlastným menom podnikateľskú činnosť na území Španielska, nadobúda štatút podnikateľa podľa art.1 CCo a podriaďuje úpravu svojej ekonomickej činnosti španielskemu právnemu poriadku. Tento, napr. na základe kráľovského dekrétu, upravujúceho oblasť obchodného registra (*Real Decreto 1784/1996, de 16 de julio, de Registro Mercantil*- ďalej RRM), ukladá povinnosť zápisu organizačnej zložky zahraničného podnikateľa do obchodného registra (arts.300 a 309 RRM).

Vedľa týchto zásadných noriem z oblasti obchodného práva, ktoré upravujú právnú spôsobilosť či právny režim, ktorým sa bude riadiť ekonomická činnosť zahraničnej osoby, existuje séria správnych predpisov, ktoré je nutné pri podnikaní zahraničnej osoby aplikovať (napr. pre oblasť zahraničných investícií v Španielsku sa aplikujú zvláštne ustanovenia kráľovského dekrétu - *El Real Decreto 664/1999, de 23 de abril, sobre inversiones exteriores*).

Zahraničné osoby, ktoré chcú zotrvať a podnikat' na území Španielska musia spĺňať aj podmienky stanovené zvláštnym predpisom ohľadne ich pobytu a výkonu ich činnosti. Každá zahraničná osoba musí v takomto prípade požiadať a následne aj získať povolenie k pobytu, vydávané Ministerstvom vnútra. Tak isto musí požiadať o správne povolenie, ktoré oprávňuje k výkonu zamýšľanej podnikateľskej činnosti na území Španielska, vydávané Ministerstvom práce (*arts.29 a 36-38, Real Decreto 2393/2004, la ley de Extranjería*).

Zahraničná osoba, ktorá je štátnym príslušníkom alebo má sídlo na území členského štátu Európskej únie alebo štátu patriaceho do Európskeho hospodárskeho priestoru, má oproti zahraničným osobám z tretích štátov, na základe čl.7 Zmluvy ES, ktorý stanovuje zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, zvýhodnené postavenie a nemusí žiadať o vyššie uvedené povolenia. Pre zahraničné osoby z členských štátov, ktoré sa chcú na území Španielska usadiť, stačí keď sa zapíšu do tzv. *Centrálneho registra cudzincov* (el Registro Central de Extranjeros) na cudzineckej polícii v príslušnej provincii, kde sa chcú usadiť (*Real Decreto 240/2007, de 16 de febrero, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo*). Tam danej osobe na počkanie

vydajú certifikát o zápise, v ktorom bude uvedené jej meno, štátna príslušnosť, identifikačné číslo cudzinca a dátum zápisu. K takémuto zápisu je potrebný iba pas resp. občiansky preukaz.

Pre rodinných príslušníkov týchto osôb, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, platí režim, že môžu zotrvať na území Španielska po dobu dlhšiu ako 3 mesiace, avšak musia požiadať o tzv. *preukaz o pobyte rodinného príslušníka štátneho príslušníka členského štátu Európskej únie* (tarjeta de residencia de familiar de ciudadano de la Unión).

Spolu s týmto zjednodušeným postupom zaručuje španielska právna úprava, na základe Zmluvy ES, príslušníkom členských štátov ďalšie slobody súvisiace s (už zmieneným - vid' kapitola 2) jednotným vnútorným trhom, ktorý spočíva na štyroch hlavných slobodách a to slobode pohybu tovaru, osôb, služieb a kapitálu.

4.1 Vymedzenie základných pojmov

Už v kapitole 3. som vymedzila základné pojmy pre podnikanie zahraničných osôb vzťahujúce sa k takémuto podnikaniu na území Českej republiky. Konceptné chápanie podnikateľa i zahraničnej osoby sa však v právnych úpravách európskych štátov líši. Preto je nutné vymedziť tieto pojmy aj vo vzťahu k španielskej právnej úprave, ktorá sa od českej vo výraznej miere odlišuje.

Základná odlišnosť spočíva najmä v ponímaní osoby podnikateľa ako subjektu obchodného práva. V španielskej právnej úprave predstavuje podnikateľ (empresario) osobu úzko spojenú so svojim podnikom. V podstate sa za podnikateľa chápe fyzická alebo právnická osoba, ktorá vlastným menom (požiadavka, na ktorú zabudol CCo), rozvíja profesionálne, sama alebo prostredníctvom svojich zástupcov, ekonomickú činnosť cez svoj podnik¹⁰¹. Pojem „podnikateľ (empresario)“ je však z lingvistického hľadiska pojem novodobý, ktorý postupne v posledných desaťročiach nahradil dovtedy zaužívaný pojem „obchodník (comerciante)“. V prameňoch

¹⁰¹ SANCHEZ CALERO, F., SANCHEZ-CALERO GUILARTE, J. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009 s.102

obchodného práva sa môžeme stretnúť s obidvoma pojmami, pretože z koncepčného hľadiska je význam obidvoch pojmov rovnaký, figurujú ako synonymá (závisí na dobe vydania právneho predpisu - napr. CCo, ktorý je v platnosti od roku 1885 používa pojem comerciante, ale RRM, ktorý platí od roku 1996 už používa pojem empresario).

Najzákladnejším prvkom ponímania podnikateľa v španielskej právnej úprave je jeho spojitosť s podnikom. Podnikateľ, či už je to fyzická alebo právnická osoba, je osoba ktorá predstavuje vlastníka resp. majiteľa podniku, prostredníctvom ktorého vykonáva svoju ekonomickú činnosť. Podnik predstavuje súbor materiálnych a osobných prvkov, ktoré má podnikateľ k dispozícii pre uskutočňovanie podnikateľskej činnosti, pre ktorú bol podnik zriadený. Podnik riadi podnikateľ za účelom produkcie alebo sprostredkovania tovaru alebo služieb pre trh. Tým, že podnikateľ je jeho vlastníkom a podnik sám o sebe nemá právnu spôsobilosť, odpovedá aj za záväzky, ktoré podniku vznikli pri výkone jeho podnikateľskej činnosti.

Materiálne prvky podniku predstavujú nebytové priestory, licencia, prípadne určitý druh materiálu atď. Osobnú zložku tvorí napr. spolupracovník podnikateľa, ktorý s ním spolupracuje na základe zmluvného vzťahu, prípadne pomocníci či zamestnanci, ktorý sú v podriadenom postavení na základe pracovnej zmluvy. Na základe prečítanej literatúry som si vytvorila názor, že obidve tieto zložky musia byť splnené kumulatívne.

Z tohto základného znaku vyplýva najdôležitejšia odlišnosť medzi českou a španielskou právnou úpravou. A to, že osoba v španielskom právnom poriadku nemá postavenie podnikateľa, pokiaľ nemá svoj podnik, a to aj keby vykonávala ekonomickú činnosť (napr. remeselníci, tzv. osoby vykonávajúce slobodné povolania – advokáti, doktori, inžinieri, atď.). Preto za podnikateľa je chápaná iba osoba, ktorá vykonáva ekonomickú činnosť profesionálne, vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť prostredníctvom svojho podniku. Podnikateľ v pravom slova zmysle je podriadený obchodnému zákonníku a ďalším príslušným zákonom, na ktoré obchodný zákonník odkazuje.

Ak by teda určitá osoba vykonávala podnikateľskú činnosť, ale nemala by k dispozícii podriadený personál (napr. remeselníci, tzv. osoby vykonávajúce slobodné povolania – advokáti, doktori, inžinieri, atď), nezaraďuje sa pod pojem podnikateľ upravovaný obchodným zákonníkom. V tomto prípade sa síce teoreticky jedná o podnikateľa,

avšak tieto osoby sú španielskym právom zaradované pod pojem tzv. *trabajadores autónomos* – osoby samostatne zárobkovo činné, ktorých postavenie je upravené v zvláštnom zákone – *Estatuto del trabajador autónomo, la Ley 20/2007, de 11 de julio*). Tieto osoby sa teda za podnikateľa podľa obchodného práva nepokladajú a právna úprava, ktorá upravuje ich postavenie spadá pod právo pracovné (viď nižšie).

K ďalším znakom osoby podnikateľa patrí skutočnosť, že túto činnosť vykonáva profesionálne. Tento neurčitý pojem nie je v obchodnom zákonníku nijak presne definovaný. Z teórie však vyplýva, že profesionalita v sebe zahŕňa dva znaky a to, že podnikateľ vykonáva danú ekonomickú činnosť sústavne a verejne¹⁰². Sústavnosť znamená, že ju vykonáva trvalo, nepretržite, čiže nejedná sa o ekonomickú činnosť náhodnú, príležitostnú, ale ako sám ustanovuje art.1 CCo jedná sa o činnosť „obvyklú“. Verejne znamená, že táto činnosť spočíva v poskytovaní tovaru alebo služieb pre trh, čiže pre „tretie osoby“. To znamená, že sa nejedná o podnikateľa, pokiaľ by uskutočňoval túto činnosť v úmysle uspokojiť len svoje potreby.

Podnikateľ väčšinou uskutočňuje svoju činnosť za účelom dosiahnutia zisku. Aj napriek tomu nie je nutné, aby daný podnikateľ uskutočňoval ekonomickú činnosť za týmto účelom. Z toho vyplýva, že dosiahnutie zisku nespadá pod základne znaky pojmu podnikateľa.

Podnikateľ musí vykonávať danú ekonomickú činnosť vlastným menom. Môže ju vykonávať sám prostredníctvom svojej osoby alebo prostredníctvom tretích osôb, napr. oprávneného zástupcu, vedúceho organizačnej zložky apod., ktorí pri akejkolvek činnosti súvisiacej s ekonomickou činnosťou podnikateľa vystupujú v jeho mene. Ako som už uviedla, podnikateľom môže byť ako osoba fyzická tak i právnická. Zaručuje to art.38 CE, ktorý ustanovuje, že akákoľvek osoba môže uskutočňovať ekonomickú činnosť prostredníctvom podniku a nadobudnúť tým postavenie podnikateľa, čo je dôsledok sústavného výkonu tejto činnosti v súlade s príslušnými zákonmi.

Aby fyzická osoba mohla podnikáť, musí spĺňať niekoľko základných predpokladov. Art.4 CCo hovorí, že fyzická osoba môže podnikáť, ak má plnú spôsobilosť

¹⁰² SANCHEZ CALERO, F., SANCHEZ-CALERO GUILARTE, J. *Instituciones del derecho Mercantil*. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavateľstvo Aranzadi (Thomson Reuters), 2009 s. 107

k právnym úkonom a môže voľne užívať svoj majetok. Obidve podmienky sú splnené dosiahnutím veku 18 rokov (arts. 315 a 322 CC), v prípade že príslušná fyzická osoba je zbavená alebo obmedzená v spôsobilosti k právnym úkonom na základe rozhodnutia súdu napr. pre psychickú chorobu, môže dodatočne pokračovať v podnikaní len v zastúpení zákonným zástupcom resp. opatrovníkom.

Právna úprava však upravuje zákazy a obmedzenia, na základe ktorých príslušná fyzická osoba nemôže vykonávať určitú špecifickú podnikateľskú činnosť aj keby spĺňala požiadavku spôsobilosti k právnym úkonom. Jedná sa predovšetkým o osoby, ktoré zastávajú určité verejné funkcie (napr. sudca, člen parlamentu atď). Tieto obmedzenia sa môžu týkať akejkolvek alebo len určitej podnikateľskej činnosti. Právnická osoba na druhej strane môže vykonávať podnikateľskú činnosť, len v prípade pokiaľ je založená v súlade so zákonom, a to na základe zakladateľskej listiny alebo zmluvy a následne zapísaná do obchodného registra. Musí spĺňať aj ďalšie podmienky podľa toho o akú formu právnickej osoby sa jedná. Na rozdiel od práva českého, ktoré upravuje jednotlivé obchodné spoločnosti spoločne v obchodnom zákonníku, v španielskej úprave sa stretávame so zvláštnymi zákonmi, ktoré upravujú každú obchodnú spoločnosť jednotlivo (napr. *Real Decreto Legislativo 1564/1989, de 22 de diciembre, de Sociedades Anónimas*). Aj napriek tomu je však podľa španielskej právnej úpravy možné založiť tie isté spoločnosti ako podľa práva českého a to – akciovú spoločnosť, spoločnosť s ručeným obmedzením, komanditnú spoločnosť a verejnú obchodnú spoločnosť.

Pri objasňovaní pojmu podnikateľa by som sa v závere ešte zmienila o zvláštnom druhu podnikateľa a to tzv. el naviero (osoba podnikajúca v oblasti plavebnej, resp. lodnej), ktorého postavenie je upravené v tretej knihe CCo zameranej na morské právo. Jeho zvláštne postavenie je dané jeho špecifickou a jedinečnou činnosťou, ktorú uskutočňuje na mori prostredníctvom technických prostriedkov, ktorými disponuje jeho podnik. Španielsky obchodný zákonník však neposkytuje presnú a dostatočnú definíciu tejto osoby. Avšak podľa art. 586 CCo, je možné „naviera“ definovať ako osobu, ktorá sa stará o zásobovanie a vystupovanie v mene lode a to v prístave, v ktorom sa nachádza. Spravuje majetok lode a môže realizovať vlastným menom obchod, ktorý sa dotýka činnosti tejto lode. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že dané ustanovenie neposkytuje dostatočné znaky pre klasifikovanie osoby „naviera“. Na základe teórie je tento pojem vykladaný ako „osoba, ktorá používa loď k plavbe

za účelom dosiahnutie zisku a ktorá zodpovedá za riziko spojené s touto plavbou“¹⁰³. V súčasnosti sa naviero nahrádza pojmom „empresario marítimo“ (tzv. morský podnikateľ).

„Naviero“ môže byť osoba fyzická ale aj právnická, vždy však musí spĺňať podmienky pre uskutočňovanie podnikania. Vo všeobecnosti sa podnikatelia - fyzické osoby zapisovať do obchodného registra nemusia, ak by však bol „naviero“ fyzická osoba, je pre neho zápis do obchodného registra povinný (art. 81.1.a. RRM).

Ďalším ústredným pojmom pre podnikanie zahraničných osôb je samotný pojem zahraničnej osoby. Španielska právna úprava pomenováva takúto osobu „el extranjero“, čo v preklade znamená cudzinec. Tento pojem používa jednotne pre obchodné právo ako aj právo cudzinecké. Kto je zahraničná osoba obchodný zákonník priamo nedefinuje. Teória odkazuje na občianske právo, ktoré v art. 17 vymedzuje, kto je pre španielske právo domáci subjekt, čiže kto nie je cudzinec. Určujúcim faktorom je španielske občianstvo, z čoho môžeme dôvodiť, že cudzinci resp. pre obchodné právo zahraničné osoby, sú všetky tie osoby, ktoré nespĺňajú túto podmienku.

Pre právnické osoby je tak isto určujúcim faktorom „občianstvo“. Ani v tomto prípade obchodný zákonník túto problematiku priamo nevymedzuje a teda vysvetlenie tohto znaku zostáva na občianskom zákonníku. Občiansky zákonník vymedzuje v art.28, ktoré právnické osoby, tým aj obchodné spoločnosti, sa pokladajú za španielske. Na to aby bolo právnická osoba kvalifikovaná ako španielska, musí spĺňať dve podmienky a to kumulatívne. Musí vzniknúť v Španielsku v súlade so španielskymi zákonmi, a zároveň musí byť usídlená na území Španielska. Z toho je možné vyvodiť, že za zahraničné osoby sa pokladajú tie, ktoré v Španielsku nevznikli resp. majú svoje sídlo mimo jeho územia. Zároveň je treba dodať, že existuje jedna špecifická výnimka, ktorá sa dotýka akciových spoločností a spoločností s ručením obmedzením. Tieto sú vždycky chápané ako španielske, pokiaľ majú sídlo na jeho území a to aj v prípade, že boli založené v inom štáte ako v Španielsku (art. 5 LSA - *Real Decreto Legislativo 1564/1989, de 22 de diciembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Sociedades Anónimas* a art. 6 LSRL - *Ley 2/1995, de 23 de marzo, de Sociedades de Responsabilidad Limitada*). Podľa práva

¹⁰³ ORTEGA REINOSO, Gloria. *Derecho Mercantil*. Universidad de Granada, 2006. (cit. 17.4.2010). Dostupné na <http://www.ugr.es/~pidmercantil/index.htm>

domovského štátu zahraničnej právnickej osoby sa budú riadiť otázky spojené s jej vznikom, zánikom, fungovaním a so spôsobilosťou.

Zvláštne postavenie má tzv. Sociedad Europea – Európska akciová spoločnosť. Spoločnosť je v súčasnosti veľmi prestížna a moderná právna forma podnikania, ktorú je možné založiť v súlade s Nariadením a Smernicou EU o Európskych spoločnostiach. K jej najväčším výhodám patrí, že môže premiestniť svoje sídlo na územie iného štátu EU bez toho, aby došlo k zrušeniu spoločnosti a prerušeniu jej právnej kontinuity. Spoločnosť, ktorá premiestni svoje sídlo z iného štátu EU na územie Španielska, sa bez zbytočnej administratívnej záťaže, začne riadiť španielskym právnym poriadkom (*Ley 19/2005, de 14 de noviembre, sobre la sociedad anónima europea domiciliada en España*).

Podobné postavenie má i EHZS – Európske hospodárske záujmové združenie, ktoré predstavuje najstaršiu nadnárodnú právnu formu spolupráce. Jej postavenie je zakotvené v Nariadení Rady č. 2137/1985. Hlavným cieľom tejto nadnárodnej formy je umožniť podnikateľom cezhraničné partnerstvo, ktoré je z väčšej časti upravené normami európskeho práva a v zvyšku podlieha úprave národnej. I v tomto prípade môže združenie za splnenia stanovených podmienok premiestniť svoje sídlo na územie iného štátu EU ľubovoľne. Pokiaľ by teda združenie premiestnilo svoje sídlo na územie Španielska riadilo by sa príslušnými normami španielskeho práva.

Podobné postavenie má i Európska družstevná spoločnosť (SCE – European cooperative society), ktorej postavenie je upravené Nariadením Rady o štatúte SCE 1435/2003.

4.2. Podnikanie zahraničných osôb

Za podnikanie zahraničných osôb v Španielsku, tak ako aj v Českej republike, nie je možné chápať akúkoľvek činnosť zahraničného podnikateľa na ich území. Podnikaním zahraničnej osoby na území Španielskeho kráľovstva je chápaná ekonomická činnosť, ktorú uskutočňuje podnikateľ prostredníctvom svojho podniku alebo organizačnej zložky. Okrem týchto dvoch „foriem“ podnikania je možné aby osoba podnikateľa vykonávala činnosť na území Španielska aj prostredníctvom

svojej reprezentačnej kancelárie (la oficina de representación). Prostredníctvom reprezentačnej kancelária však podnikateľ nie je oprávnený vykonávať žiadnu ekonomickú činnosť na území Španielska. Takéto kancelárie sú bez právnej subjektivity¹⁰⁴ a môžu slúžiť len k reprezentačným účelom podnikateľa, resp. k prieskumu trhu, na základe ktorého sa podnikateľ rozhodne, či sa na území Španielska trvalo usadí.

Aj z toho dôvodu, že prostredníctvom reprezentačnej kancelárie podnikateľ nemôže vykonávať ekonomickú činnosť, pre jej zriadenie nie sú stanovené žiadne zvláštne požiadavky, jej postavenie nie je upravené žiadnym právnym predpisom. Menom reprezentačnej kancelárie vystupuje jej zástupca, ktorý za ňu môže jednať len v rozsahu, v akom mu je dané zmocnenie príslušným orgánom spoločnosti, ktorú reprezentuje. Táto spoločnosť je zodpovedná za záväzky, ktoré vzniknú kancelárii počas jej činnosti na území Španielska.

Za reprezentačnú kanceláriu sa však nepokladá prenajatie priestoru za účelom uskladnenia, vystavenia alebo doručenia majetku alebo tovaru patriaceho podniku zahraničného podnikateľa a tak isto ani stály prenájom určitých nebytových priestorov za účelom nákupu tovaru alebo pre výkon akejkoľvek činnosti, ktorá má podporný charakter pre podnik zahraničnej osoby.

Okrem týchto foriem podnikania zahraničných osôb, ktoré chápeme ako podnikanie v „pravom slova zmysle“, však existujú aj iné formy podnikateľských aktivít, ktoré môže zahraničná osoba na území Španielska vykonávať. Ide najmä o dočasné poskytovanie služieb, o rôzne formy spolupráce so španielskymi podnikateľmi (spolky, ekonomické združenia, a iné), obchod prostredníctvom svojich zástupcov, atď. (viď nižšie).

Dočasné poskytovanie služieb je v španielskej právnej úprave regulované zvláštnym zákonom, a to – *La ley 17/2009, de 23 de noviembre, sobre el libre acceso a las actividades de servicios y su ejercicio*, ktorým bola prevzatá do španielskeho právneho poriadku Smernica č.2006/123/ES. Význam tohto zvláštného zákona spočíva najmä v regulácii tzv. *cezhraničných poskytovateľov služieb*, ktorí predstavujú osoby poskytujúce služby dočasne a príležitostne na území iného štátu. Takýto poskytovatelia služieb z členských štátov Európskej únie, Európskeho

¹⁰⁴ Anonymný. *IMPLANTACIÓN DE EMPRESAS EXTRANJERAS EN ESPAÑA*. Crear-empresas.com. (cit.22.4.2010). Dostupné na <http://www.crear-empresas.com/dudas/sucursales.htm>

hospodárskeho priestoru, či Švajčiarskej konfederácie môžu poskytovať na území Španielska svoje služby dočasne a príležitostne len na základe oprávnenia, ktoré im bolo pre dané poskytovanie služieb vydané ich domovským štátom. Nie je nutné, aby si pre takéto poskytovanie služieb vybavili predbežné povolenie od príslušného španielskeho orgánu. Garancia kvality služieb sa však zaručuje na základe následných kontrol, ktoré vykonávajú príslušne Inšpekcie oprávnené týmto zvláštnym zákonom. Prípadné obmedzenie výkonu tejto slobody je možné len vo verejnom záujme, pre ochranu verejného zdravia, životného prostredia alebo verejného poriadku. Musia byť však primerané a nemôžu byť diskriminačne z dôvodu štátnej príslušnosti alebo sídla spoločnosti.

4.2.1. Identifikačné číslo podnikateľa

V Španielsku na rozdiel od Českej republiky nie je pre podnikanie zahraničných osôb nutný ich zápis do obchodného registra (výnimky vid' nižšie). Podľa platnej právnej úpravy môže zahraničná osoba na území Španielska vyvíjať podnikateľskú činnosť pokiaľ disponuje príslušným identifikačným číslom. Právnické osoby majú povinnosť si vybaviť tzv. štátne identifikačné číslo (número de identificación fiscal - NIF) a fyzické osoby tzv. identifikačné číslo cudzinca (número de indentificación de extranjero - NIE)¹⁰⁵ s dodatkom tzv. na svoj účet (en cuenta propia) - fyzická osoba, ktorá vykonáva túto podnikateľskú činnosť na svoj účet, čiže nie pre inú osobu (pokiaľ by bola v Španielsku niekým zamestnaná, tak by si musela vybaviť NIE s dodatkom tzv. na cudzí účet – en cuenta ajena). Svojim charakterom toto číslo nahradzuje evidenciu zahraničných osôb, ktorú v Českej republike predstavuje obchodný register. Identifikačné číslo je možné si vybaviť priamo v Španielsku na Generálnom riaditeľstve Polície, ale aj mimo jeho územie, a to na konzulárnom úrade resp. ambasáde Španielska v príslušnom štáte. Agenda prideľovania identifikačných čísiel cudzincov spadá pod správu Ministerstva vnútra.

¹⁰⁵ Anonymný. *Documentos extranjeros*. Mir.es. (cit. 22.4.2010). Dostupné na http://www.mir.es/SGACAVT/extranje/regimen_general/exttarjeta/

4.2.2. Zriadenie organizačnej zložky zahraničnou osobou

Zriadenie organizačnej zložky (la sucursal) je jednou z možností ako môže zahraničná osoba vyvíjať svoje obchodné aktivity na území Španielska. Organizačná zložka je zriadená podnikateľom s cieľom sa tu trvalo usadiť. Je síce nadaná značnou autonómiou pre rozvíjanie aktivít zahraničného podnikateľa, avšak nedisponuje vlastnou právnou subjektivitou, nejedná sa o samostatnú spoločnosť a právne nezávislú od tej hlavnej. Tak ako aj reprezentačná kancelária aj organizačná zložka je celkom závislá na materskej spoločnosti, a materská spoločnosť môže byť zodpovedná za záväzky, ktoré jej vzniknú. Od reprezentačnej kancelárie sa odlišuje najmä tým, že v prípade organizačnej zložky sa jedná o tzv. „rameno materskej spoločnosti, prostredníctvom ktorej materská spoločnosť na tomto území vykonáva podnikateľskú činnosť“¹⁰⁶.

Organizačná zložka je teda podriadená centrálne materskej spoločnosti, a má ten istý predmet podnikania. Predmet podnikania sa môže zhodovať úplne alebo z časti. Je celkom obvyklé, že organizačná zložka podniku sa zameriava len na určitú časť jej aktivít¹⁰⁷.

Základným právnym predpokladom pre založenie organizačnej zložky je jej povinný zápis do obchodného registra. Do samotného registra sa však zapisuje len organizačná zložka, nie aj materská spoločnosť. Zapísať sa musí v obchodnom registri príslušnom podľa miesta, kde bude mať svoje sídlo a to najneskôr do jedného mesiaca potom, čo jej na základe predložených dokumentov (napr. doklad o založení organizačnej zložky, úradne overený preklad stanov spoločnosti, certifikát vydaný konzulátom danej krajiny v Španielsku o tom, že spoločnosť je založená v súlade s právnymi normami daného štátu, atď.) kompetentný orgán povolí zápis. Pokiaľ boli splnené všetky požiadavky pre založenie organizačnej zložky, po jej zapísaní do obchodného registra, je organizačná zložka povinná zapísať sa do registra zahraničných investícií (el Registro de Inversiones Extranjeras) vedeného pod záštitou Ministerstva ekonómie a financií (el Ministerio de Economía y Hacienda).

¹⁰⁶ Anonymný. *Constituir una sucursal de una sociedad extranjera en España*. Formacompany.es. (cit.22.4.2010). Dostupné na <http://www.formacompany.es/constituir-espana/espana-crear-sucursal-espana.html>

¹⁰⁷ Anonymný. *Creación de empresas. Sucursal*. Camaramadrid.es. (cit. 22.4.2010). Dostupné na <http://www.promocion.camaramadrid.es/Principal.aspx?idmenu=1&idsubmenu=21&idapartado=4>

4.2.3. Podnikanie prostredníctvom novej spoločnosti

Ďalšou alternatívnou formou podnikania zahraničných osôb je podnikanie prostredníctvom novej, nimi vytvorenej, spoločnosti. Jedná sa o vytvorenie novej obchodnej spoločnosti v súlade so španielskymi právnymi normami, s kapitálom poskytnutým zahraničnou osobou, so samostatným postavením na trhu a vlastnou právnou subjektivitou.

Táto spoločnosť je síce vytvorená prostredníctvom zahraničného kapitálu, ale musí byť vytvorená len v súlade so španielskou právnou úpravou a musí mať svoje sídlo na území Španielska. Pokiaľ spĺňa uvedené kritériá, španielsky právny poriadok ju chápe ako spoločnosť španielsku. Ako som už vyššie uviedla, podnikaním zahraničných osôb sa chápe podnikanie prostredníctvom podniku alebo organizačnej zložky. Tým, že nová spoločnosť nepredstavuje takýto podnik a ani organizačnú zložku, nie je možné ju klasifikovať ako podnikanie zahraničných osôb v „pravom slova zmysle“. Založenie novej spoločnosti je ponímané len ako „činnosť spočívajúca v investícii zahraničného subjektu na území Španielska“¹⁰⁸.

Od organizačnej zložky sa odlišuje najmä tým, že pre jej založenie je nutné, aby disponovala základným kapitálom v príslušnej výške, stanovenej španielskou právnou úpravou pre danú formu spoločnosti (napr. spoločnosť s ručením obmedzeným 3006 euro, *la ley de 2/2005 SRL*). V prípade záväzkov odpovedá táto spoločnosť sama, a nikdy nie je touto zodpovednosťou zasiahnutá zahraničná spoločnosť, ktorá novú spoločnosť založila.

Spoločnosti, ktoré je možné založiť zahraničnými subjektmi, sú všetky spoločnosti, ktoré je možné založiť domácimi subjektmi podľa španielskej právnej úpravy (viď vyššie).

¹⁰⁸ Anonymný. *Creación de empresas*. Camaramadrid.es, 2009. (cit. 23.4.2010). Dostupné na <http://www.promocion.camaramadrid.es/Principal.aspx?idemenu=1&idsubmenu=21&idapartado=5>

4.3. Iné formy pôsobenia zahraničných osôb na španielskom trhu

Expandovanie zahraničných investorov na španielskom trhu je široký pojem, ktorý predstavuje nielen podnikanie prostredníctvom organizačnej zložky, podniku, či investície vo vytvorení novej spoločnosti. Zahŕňa v sebe aj aktivity zahraničných subjektov, ktoré spočívajú v spolupráci s domácimi podnikateľmi resp. s podnikateľmi, ktorí sú na území Španielska už trvalo usadení alebo v ich investíciách, pre ktoré nie je nutná ich osobná prítomnosť v krajine (napr. prostredníctvom dohôd o predaji, obchodov uskutočňovaných prostredníctvom agenta, atď.). Z hľadiska toho, že i tieto aktivity sú pre rozvíjanie podnikateľských aktivít nesmierne dôležité, rada by som sa o tých najdôležitejších zmienila podrobnejšie.

Jednu z najfrekvencovanejších podôb spolupráce medzi obchodnými spoločnosťami zastáva spolupráca „joint venture“. Joint venture je anglický výraz, ktorý by sme mohli preložiť ako spoločné riziko resp. spoločné nebezpečenstvo. V právnom prostredí sa však doslovný preklad tohto pojmu nepoužíva. Právny slovník tento pojem poníma ako tzv. obchodnú alianciu resp. strategické zoskupenie¹⁰⁹. V podstate sa jedná o dohodu medzi dvomi alebo viacerými osobami (väčšinou právnickými) ohľadom určitej spoločnej investície. Španielsky právny poriadok upravuje niekoľko typov „joint venture“, ktoré umožňujú subjektom rôznorodú formu spolupráce.

4.3.1. Dočasné únie obchodných spoločností

V súlade so španielskou právnou úpravou Dočasné únie obchodných spoločností (Uniones Temporales de Empresas – UTEs) predstavujú „spoluprácu medzi podnikateľmi a to po určitý časový úsek, na dobu určitú ale aj na dobu neurčitú, ktorá

¹⁰⁹ CHULIA VICENT, Eduardo, BELTRÁN ALANDETE, Teresa. *El Joint Venture o la empresa conjunta*. Vlex.com. (cit. 26.4.2010). Dostupné na <http://vlex.com/vid/joint-venture-empresa-conjunta-248599>

spočíva v dodávaní tovaru, výkone určitej činnosti či poskytovaní služieb¹¹⁰. Prostredníctvom takéhoto zoskupenia môžu podnikatelia spolupracovať na určitom spoločnom projekte. Tento typ spolupráce sa uplatňuje najmä v podnikateľskej oblasti ako je napríklad stavebníctvo, avšak svojou povahou poskytuje možnosť kooperácie aj v iných podnikateľských oblastiach.

Dočasné únie predstavujú síce zoskupenie (najmä) obchodných spoločností, avšak nemôžeme ich chápať ako spoločnosti nové. Preto ani nedisponujú vlastnou právnou subjektivitou. Aj napriek tomu, že pre ich zriadenie nie sú dané zvláštne právne požiadavky, musia sa registrovať v tzv. Zvláštnom registri dočasných únií (El Registro especial de UTEs) vedenom Ministerstvom ekonómie a financií.

Španielsky právny poriadok upravuje tieto zoskupenia zvláštnym zákonom – la *ley 18/1982 sobre Régimen fiscal de Agrupaciones y Uniones Temporales de Empresas y de las Sociedades de Desarrollo Industrial Regional*.

4.3.2. Ekonomické záujmové združenia

Ďalšiu možnosť spolupráce medzi zahraničnými osobami a podnikateľmi trvalo pôsobiacimi na španielskom území predstavujú tzv. ekonomické záujmové združenia (Agrupaciones de Interés Económico - AIEs). Základným rozdielom medzi touto formou spolupráce a vyššie uvedenou je, že ekonomické záujmové združenia predstavujú obchodnú entitu nadanú právnou subjektivitou.

Základným účelom zriadenia takéhoto združenia, však ani v tomto prípade, nie je dosiahnutie zisku. Ich význam spočíva v rozvoji obchodných aktivít medzi partnermi resp. zlepšení výsledkov ich spoločnej práce. Nemôžu však jednať menom svojich zriadencov a ani ich v obchodných aktivitách zastupovať a za záväzky, ktoré takémuto zoskupeniu vzniknú, zodpovedajú spoločne a nerozdielne podnikatelia, ktorí sú v tomto združení zoskupení. Preto sa tento typ združení využíva najmä pre poskytovanie pomocných služieb spočívajúcich napríklad v spoločnom predaji alebo kúpe, v spoločnej správe administratívy, atď., a to buď pre určité rozsiahle zoskupenie podnikateľov, alebo skupinu obchodných spoločností.

¹¹⁰ Anonymný. *Guía de negocios en España*. Investinspain.org. (cit. 25.4.2010). Dostupné na <http://www.investinspain.org/icex/cma/contentTypes/common/records/viewDocument/0,,,00.bin?doc=4197840>

Španielska právna úprava aj pre tento typ zoskupenia disponuje príslušnou právnou úpravou spočívajúcou v zvláštnom zákone – *la ley 12/1991, de Agrupaciones de Interés Económico*.

4.4. Osoby samostatne zárobkovo činné

Tak ako som uviedla na začiatku tejto kapitoly, španielsky právny poriadok chápe podnikateľa ako osobu úzko spojenú so svojim podnikom. Český právny poriadok upravuje podnikateľa v širšom poňatí. Pod pojem podnikateľa sa radia aj osoby, ktoré podnikajú na základe živnostenského oprávnenia, alebo iného oprávnenia podľa zvláštnych zákonov ako aj osoby, ktoré uskutočňujú poľnohospodársku výrobu a sú zapísané do evidencie podľa zvláštnych právnych predpisov (§2 odst.2 Obch. zák.). Tieto osoby predstavujú živnostníci (napr. remeselník, údržbár, automechanik, elektrikár, atď.), osoby zapísané v profesijnej komore (advokát, lekár, zverolekár) a iné. Práve tieto osoby podľa španielskej úpravy nespádajú do obchodného práva a nie sú upravované obchodným zákonníkom. Španielsky právny poriadok ich podriaďuje pod právo pracovné¹¹¹ a to z toho dôvodu, že tieto osoby nevykonávajú činnosť prostredníctvom podniku a ich činnosť chápe ako pracovnú činnosť na vlastný účet.

Aj napriek tomu, že táto oblasť nespadá do obchodného práva, rada by som sa záverom stručne zmienila o zvláštnom postavení týchto osôb v španielskom právnom poriadku a o ich právnej regulácii.

Osoby samostatne zárobkovo činné (*trabajadores por cuenta propia o autónomos*) predstavujú osoby, ktoré uskutočňujú ekonomickú činnosť sústavne, vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku, bez ohľadu na to, či pri tejto činnosti využívajú služby ďalších osôb alebo nie. Jedná sa o osoby, ktoré zárobkovú činnosť uskutočňujú priamo, osobne a nezávisle a to voči neurčitému

¹¹¹ VELAZQUEZ Y ASOCIADOS. *RÉGIMEN DEL TRABAJADOR AUTÓNOMO*. Tuabogadodefensor.es. (cit. 27.4.2010). Dostupné na <http://www.tuabogadodefensor.com/01ecd193e40c0482e/01ecd193e40c08137/index.htm>

počtu osôb, ktorým sú schopní svoje služby poskytnúť. Tieto osoby predstavujú napr. taxikári, údržbári, doktori, právnici, umelci, atď..

Ich právny režim je podriadený zvláštnemu zákonu, *La ley 20/2007, de 11 de julio, del Estatuto del trabajo autónomo*, kde sú vymedzené ich práva i povinnosti, týkajúce sa najmä formalít, ktoré musia zrealizovať, aby mohli uskutočňovať svoju činnosť (napr. zápis na príslušnom finančnom úrade, prihlásenie sa k zvláštnemu režimu osôb samostatne zárobkovo činných v Generálnej pokladni sociálnej poisťovni, atď.). Osoba, ktorá by chcela vyvíjať činnosť podriadenú tomuto režimu, musí dosiahnuť minimálne osemnásť rokov veku a mať možnosť voľne disponovať so svojím majetkom. Zahraničná osoba môže vykonávať túto činnosť za rovnakých podmienok ako domáca osoba, avšak tak isto ako podnikateľ fyzická osoba, aj táto si musí vybaviť pracovné identifikačné číslo, tzv. NIE s dodatkom na vlastný účet (viď vyššie).

Aj napriek tomu, že reguláciu týchto právnych vzťahov zákonodarca radí pod právo pracovné, aj táto osoba sa môže zapísať na vlastnú žiadosť do obchodného registra. Zodpovednosť osôb samostatne zárobkovo činných je neobmedzená, a teda osoba za prípadne škody spôsobené pri výkone svojej profesie zodpovedá celým svojim majetkom.

ZÁVER

Podnikanie zahraničných osôb je tematika veľmi rozsiahla. Z dôvodu obmedzenosti rozsahu mojej práce som sa preto snažila vymedziť len najzákladnejšie znaky tejto problematiky v oboch krajinách.

Španielsko aj Česká republika sú krajiny patriace do územne rozsiahleho a ekonomicky silného Európskeho spoločenstva. Európske spoločenstvo získalo od členských štátov právo rozhodovať vo vymedzených oblastiach samostatne a tým i vytvárať vlastný právny systém. Súbor právnych noriem vytváraných Spoločenstvom sa súhrne nazýva komunitárne právo. Zvláštnosťou týchto právnych noriem je, že sú založené na princípe nadštátnosti. Tento princíp garantuje nadradenosť právnych noriem založenú na zásade aplikačnej prednosti. To znamená, že úprava určitého právneho vzťahu normami komunitárneho práva, má prednosť pred úpravou normami národného práva.

Komunitárne právo zjednodušuje, sprehľadňuje a zjednocuje právnu úpravu členských štátov. Zjednocovacia tendencia sa prejavuje aj v právnej úprave podnikania. Teoretické poňatie základných pojmov síce zostáva v plnej kompetencii daných štátov, avšak právna úprava bola najmä v posledných rokoch výrazne komunitarizovaná. Preto v prípade mojej diplomovej práce môžem skonštatovať, že v úpravách oboch štátov síce existujú odlišnosti týkajúce sa najmä teoretického výkladu základných pojmov, ale následná právna úprava postavenia podnikateľov, ich možnosť uskutočňovať svoju činnosť na území daných štátov, je v mnohých bodoch veľmi podobná.

Rozdiel medzi úpravou oboch štátov nachádzame najmä v drobnej odchýlke španielskej úpravy spočívajúcej v teoretickom zaradení obchodného práva v systéme práva ako takom alebo v odlišnom historickom vývoji, čo je však prirodzeným dôsledkom rôznej geografickej polohy oboch štátov.

Ďalšie odlišnosti spočívajú v teoretickom výklade základných pojmov týkajúcich sa podnikania zahraničných osôb a následne v samotnom obchodnom zákonníku, ktorý je v Španielku v značnej miere doplnený množstvom zvláštnych zákonov ohľadne právnej problematiky, ktorá je v českom obchodnom zákonníku poňatá komplexne. Španielska nekodifikovaná úprava činí právnu úpravu obchodného práva značne

neprehľadnou. Ďalšou nevýhodou je zastaralosť právnej úpravy, o čom svedčí obchodný zákonník, ktorý je platný v znení (s nedostatočnými novelizáciami) z 19. storočia. Mnoho moderné inštitúty nie sú v normách španielskeho obchodného práva upravené vôbec a základné pojmy dostatočne konkretizované. Preto výklad týchto pojmov, či úprava určitých právnych vzťahov zostáva na samotných teoretikoch, ktorí si často odporujú.

Právna úprava podnikania zahraničných osôb obidvoch štátov je založená na princípe rovného zaobchádzania medzi zahraničnými a domácimi osobami. Zahraničné osoby teda môžu na území oboch štátov podnikat' za rovnakých podmienok ako osoby domáce, čím však nie sú dotknuté ustanovenia zvláštnych zákonov či medzinárodných zmlúv. Zhodu v právnej úprave nachádzame i v prípade určenia spôsobilosti k právam a právnym úkonom zahraničnej osoby. U fyzickej osoby sa uznáva táto spôsobilosť na základe práva štátu, ktorého je príslušníkom. U právnickej osoby podľa práva štátu, v ktorom bola zriadená. To znamená, pokiaľ je subjektu práva – fyzickej alebo právnickej osobe priznaná príslušná spôsobilosť jej domovským štátom, je jej uznaná i podľa práva španielskeho či českého.

Základnú odlišnosť však predstavuje "registrácia zahraničného subjektu na domácom trhu". V Českej republike je zahraničná osoba povinná podať návrh na zápis do obchodného registra a jej oprávnenie podnikat' vzniká až dňom zápisu tejto osoby, poprípade organizačnej zložky jej podniku, do obchodného registra. Na základe španielskej právnej úpravy zápis do obchodného registra povinný nie je. Tento zápis však nahradzuje identifikačné číslo, ktoré si majú povinnosť vybaviť všetky zahraničné osoby, ktoré chcú podnikat' na území Španielska.

Najväčšie odlišnosti však predstavuje výklad základných pojmov v súvislosti s podnikaním. Prvý rozdiel predstavuje výklad pojmu zahraničná osoba. V Českej republike môže byť takouto osobou aj osoba, ktorá je občanom Českej republiky, ale trvalo žije mimo jej územia. Naproti tomu podľa španielskej právnej úpravy to občan Španielska nikdy nebude, a to aj v prípade, že by trvalo pobýval mimo jeho územia. Zároveň to však môže byť osoba, ktorá v Španielsku trvalo žije, avšak nemá španielske občianstvo.

Pri výklade základných pojmov sa španielska právna úprava na rozdiel od českej nekoncentruje na výklad pojmu podnikania, ale na pojem podnikateľa. Podľa nej je podnikateľom osoba, ktorá samostatne, vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť vykonáva sústavnú činnosť za účelom dosiahnutia zisku, avšak na rozdiel od českej

právnej úpravy, prostredníctvom svojho podniku. Podnik prezentuje materiálne a osobné zložky podnikania. Právna teória však uvádza, že pokiaľ by daná osoba síce podnikala, ale chýbala by jej podniku osobná zložka, nepokladá sa za podnikateľa. Na základe toho usudzujem, že obidve zložky v prípade podnikateľa v pravom slova zmysle musia byť splnené kumulatívne. Rozdiel medzi týmito podnikajúcimi osobami spočíva v právnej úprave, ktorá reguluje ich postavenie. Zatiaľ čo činnosť podnikateľa je upravená obchodným zákonníkom a príslušnými zvláštnymi zákonmi obchodného práva, individuálne podnikajúcu osobu upravuje zvláštny zákon, ktorý spadá pod právo pracovné. Španielska právna úprava nepozná pojem živnostníka, avšak na základe základných znakov individuálne podnikajúcej osoby, sa jej postavenie približuje práve postaveniu živnostníka v českej právnej úprave.

Vo všeobecnosti je však španielska právna úprava tejto oblasti dosť chaotická a nedostatočná. O tom svedčí aj to, že pojem podnikateľa je v španielskom obchodnom zákonníku definovaný veľmi úzko a to pojmami zastaranými, ktoré sa v modernej španielčine už nepoužívajú. Zákonodarca by mal v tomto prípade popremýšľať nad právnou úpravou novou, modernejšou a prehľadnejšou.

Poňatie podnikania zahraničných osôb v užšom slova zmysle je v Španielsku aj v Českej republike z koncepčného hľadiska rovnaké. Jedná sa o podnikanie zahraničných osôb prostredníctvom ich podniku či organizačnej zložky. Organizačná zložka predstavuje subjekt bez právnej subjektivity, závislý na materskej spoločnosti, ktorý v oboch štátoch podlieha zápisu do obchodného registra.

Jednou z neformálnych foriem podnikania predstavuje v Španielsku možnosť zahraničnej osoby zriadiť si tzv. reprezentačnú kanceláriu. Zriadenie si kancelárie však nezakladá možnosť podnikat'. Je však možné, aby podnikateľ prostredníctvom svojho zástupcu uskutočňoval prieskum trhu alebo prostredníctvom iných aktivít zviditeľňoval svoju spoločnosť na španielskom trhu.

Ďalšou formou podnikania zahraničnej osoby ako v Českej republike, tak aj v Španielsku, je podnikanie prostredníctvom novej spoločnosti. V tomto prípade sa však nejedná o podnikanie v pravom slova zmysle. Dôvodom tohto tvrdenia je najmä fakt, že nová spoločnosť je vytvorená podľa noriem národného práva a zahraničný subjekt poskytuje iba vklad nutný pre jej založenie. Nová spoločnosť so sídlom v príslušnom štáte, sa teda považuje len za druh investície zahraničnej osoby na území daného štátu a sama spoločnosť je chápaná ako domáci subjekt práva.

Okrem predchádzajúcich možností podnikania španielska aj česká právna úprava upravuje aj iné možnosti pôsobenia zahraničných osôb na domácom trhu. Jedná sa najmä o rôzne formy spolupráce medzi subjektmi zahraničnými a domácimi.

Jednu s možností predstavuje vytváranie únií medzi podnikateľmi. V Španielskom práve je upravená táto problematika zvláštnym zákonom o dočasných úniách obchodných spoločností. Za ekvivalent tejto úpravy je možné považovať českú úpravu zmluvy o združení, upravenú občianskym zákonníkom. Ich spoločné znaky spočívajú najmä v dôvodoch založenia únie resp. združenia. Ich cieľom je dosiahnutie spoločného prospechu resp. iná spolupráca na spoločnom projekte. Obe právne úpravy charakterizujú takéto združenie podnikateľov ako zoskupenia, ktoré nemajú právnu subjektivitu a nemôžeme ich chápať ako spoločnosti nové. Španielska právna úprava je však v tomto prípade dôslednejšia, o čom svedčí i úprava únií zvláštnym zákonom a najmä to, že v prípade vzniku únie je nutná jej registrácia v zvláštnom registri vedenom Ministerstvom ekonómie a financií.

Ďalšou možnou formou spolupráce medzi domácimi a zahraničnými podnikateľmi je, podľa španielskej právnej úpravy, možnosť vytvárania ekonomických záujmových združení upravovaných zvláštnym zákonom. Tieto predstavujú novo vzniknutú právnickú osobu, ktorá je nadaná vlastnou právnou subjektivitou. Na prvý pohľad sa úprava tejto formy spolupráce môže javiť podobná českým právom upravenej forme spolupráce na základe §10 odst.2 Obch. zak.. Táto sa však odlišuje tým, že osoby ktoré spoločne podnikajú na základe spomenutého paragrafu obchodného zákonníka, nevytvárajú novú právnickú osobu. Spoločným znakom týchto združení je naopak ich zodpovednosť. Španielska aj česká právna úprava stanovuje pre členov zoskupenia zodpovednosť spoločnú a nerozdielnu.

Právna úprava podnikania zahraničných osôb obidvoch štátov je vo viacerých inštitútoch značne príbuzná. Na základe mojej práce som sa snažila priblížiť odlišnosti aj spoločné znaky právnej úpravy.

Dostupnosť materiálov spojených s mojou prácou bola v prípade španielskej časti dosť obtiažna. Nejedná sa ani tak o lingvistické prekážky ako prekážky, ktoré spočívali v zlej dostupnosti materiálov, roztrieštenej právnej úprave a mierneho chaosu, ktorý vládne španielskym právnym poriadkom najmä kvôli nedostatočnej právnej úprave podnikania vo všeobecnosti. Po napísaní mojej práce som dospela k názoru, že české obchodné právo, aj napriek miernym nedokonalostiam a miestami chýbajúcej právnej úpravy, je oproti španielskemu výrazne modernejšie.

Prehľadnosť, systematika a jednotnosť je tak isto jedna z výhod českého obchodného práva, ktorú by som chcela vyzdvihnúť. V prípade španielskej právnej úpravy by mal zákonodarca považovať nad kodifikáciou obchodného práva, spresnením a sprehľadnením právnej úpravy podnikania. Rozvoj podnikania by mal byť jednou zo základných priorít každého štátu, pretože práve podnikanie udáva tempo ekonomiky, od ktorej závisí životná úroveň krajiny.

Podnikanie je činnosť komplexná a len ťažko by sme ju mohli územne ohraničiť hranicami štátu. K odstráneniu bariér medzi štátmi dochádza na území Európy najmä na základe komunitárneho práva, avšak významnú úlohu zohrávajú aj medzinárodné zmluvy, ktoré prispievajú k odstráneniu faktických a právnych prekážok medzi krajinami.

Vzhľadom na doterajší vývoj komunitárneho práva, ktoré je súčasťou právnych poriadkov oboch štátov, sa domnievam, že v budúcnosti bude oblasť podnikania zahraničných osôb čoraz viac komunitarizovaná. To však prispeje ku komplexnej úprave tejto oblasti práva a zjednoduší mnohokrát ťažko prehľadnú právnu úpravu členských štátov.

Dúfam, že touto diplomovou prácou som prispela k objasneniu základných inštitútov podnikania zahraničných osôb v Českej republike a v Španielsku a priblížila danú právnu úpravu osobám, ktorých problematika podnikania zahraničných osôb zaujíma.

Použitá literatura:

MONOGRAFIA:

NESNÍDAL, Jiří a kol. *Lexikon – Obchodního práva*. 2 rozšířené vydanie. Ostrava:

Nakladatelství Jiří Moltloch – Sagit, 2001

ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství

Aleš Čenek, 2009

DEDIČ, Ján, ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1.*

květnu 2004 v obchodním právu změnilo. 2. doplnené a aktualizované vydanie. Praha: BOVA

POLYGON, 2005

BEJČEK, Josef a kol. *Základy obchodního práva v Evropě*. Brno: Vydavatelství

Masarykovské Univerzity, 2009

HAKENBERG, Waltraud. *Základy evropského práva*. 2. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2005

TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pre ekonomy*. 4 aktualizované vydanie. Praha:

Vydavatelství Linde Praha, 2004

LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodného práva*. Brno: KEY Publishing, 2009

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. I.diel. Praha: ASPI,a.s.,2005

BEJČEK, Jozef a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 3.vydanie. Praha:

C.H.Beck, 2003

SANCHEZ CALERO, F., SANCHEZ-CALERO GUILARTE,J. *Instituciones del derecho*

Mercantil. Vol.I. 32.edícia. Cizar Menor (Navarra): Vydavatelství Aranzadi (Thomson

Reurters), 2009

FALDYNA, František a kol. *Meritum (Obchodné právo)*.Praha: ASPI, a.s., 2005

FALDYNA, František a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. I. diel. Praha: CODEX

Bohemia, 2000

VEBER, Václav. *Dějiny sjednocené Evropy*. Praha: Vydavatelství Lidové noviny, 2004

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Římska úmluva a Nařízení Řím I. Komentář*. 1.vydanie. Praha:

C.H.Beck, 2009

ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. Praha: Linde Praha, 2010

- ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*. 2. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009
- VACKOVÁ, Monika a kol. *MERITUM – Obchodní rejstřík*. Praha: ASPI, a.s., 2008
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, a.s., 2006
- FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009
- DAVID, Vladislav a kol. *MEZINÁRODNÍ PRÁVO VEŘEJNÉ*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2006
- OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do Evropského práva*. 2. podstatně přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2007
- DAUSES, Manfred. *PŘÍRUČKA HOSPODÁŘSKÉHO PRÁVA EU (základy vnitřního trhu, ochrana životního prostředí a ochrana spotřebitele)*. Praha: ASPI Publishing, 2002
- BRYNDA, Jiří. *ŠPANĚLSKO – ČESKÝ PRÁVNICKÝ A EKONOMICKÝ SLOVNÍK*. Praha: Linde Praha, 2007
- TICHÝ, Luboš a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2002
- ŠTEGLOVÁ, Ivana. *Obchodní rejstřík po novele*. Praha: ASPI, a.s., 2005
- SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

PRÁVNE PREDPISY:

- zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 455/1991 Sb., *o živnostenském podnikání*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 97/1963 Sb., *o mezinárodním právu procesním*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 222/2009 Sb., *o volném pohybu služeb*, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 18/2004 Sb., *o uznávání odborné kvalifikace*, v znení neskorších predpisov
- Real Decreto de 24 julio 1889, *Código Civil*, v znení neskorších predpisov

La ley de 24 de noviembre de 1885, *Código de comercio*, v znení neskorších predpisov
Real Decreto 1784/1996, de 16 de julio, *de Registro Mercantil*, v znení neskorších predpisov
Real Decreto 664/1999, de 23 de abril, *sobre inversiones exteriores*, v znení neskorších predpisov

Real Decreto 240/2007, de 16 de febrero, *sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea*, v znení neskorších predpisov

La ley 17/2009, de 23 de noviembre, *sobre el libre acceso a las actividades de servicios y su ejercicio*, v znení neskorších predpisov

La ley 20/2007, de 11 de julio, *del Estatuto del trabajo autónomo*, v znení neskorších predpisov

INTERNETOVÉ ODKAZY:

www.europskaunia.sk

www.euroinfo.gov.sk

www.buildingworld.cz

www.czechtrade.cz

www.crear-empresas.com

www.ec.europa.eu

www.qualityconta.com

www.formacompany.es

www.promocion.camaramadrid.es

www.ugr.es

www.asesores.com

www.lasasesorias.com

www.motril.es

www.ser-gest.com

www.tuabogadodefensor.com

www.investinspain.org

www.sagit.cz

www.mpsv.cz

www.euroskop.cz

www.businessinfo.cz

www.mzv.cz

www.czech.cz

Resumé

The subject of this final thesis is comparison of the legal regulations of business activities of foreign persons in the Czech Republic and in the Kingdom of Spain.

The author wants to point out that however the Czech Republic and the Kingdom of Spain are countries with such different culture caused by different geographical location, social history and national costumes, the character of legal regulation isn't so differential.

The author divided this final thesis into the introduction, four chapters and the conclusion.

In the first chapter author tried to describe the evolution of commercial law in both countries and make a mention of differences of theoretical conception and classification of the commercial law into the law system in mentioned countries.

The Czech Republic and the Kingdom of Spain are both members of the European Union. This membership has a big affect on both countries for they delegate certain part of their sovereignty to this Community. This is the reason why the topic of second chapter of this thesis is the European Community and the power and the importance of communitarian law. In this chapter author tried to describe basics elements of the Common market and explain its four freedoms - the free movement of goods, capital, services, and people.

In the next chapters author tried to develop the legal regulation of business activities in both countries separately. The third chapter is dedicated to Czech regulation and the fourth to legal regulation of these relations in the Kingdom of Spain.

The conclusion is the resume of this work; you can find there the final objective comparison of legal systems of both countries and personal opinion of the author.

